



Skolundersökningen om brott 2023

Om utsatthet för och delaktighet i brott

Brå – kunskapscentrum för rättsväsendet

Myndigheten Brå verkar för att brottsligheten minskar och tryggheten ökar i samhället. Det gör vi genom att ta fram fakta och sprida kunskap om brottslighet, brottsbekämpning och brottsförebyggande arbete, till främst regeringen, rättsväsendets myndigheter och brottsförebyggande aktörer, men även till allmänheten.

Publikationen finns som pdf på www.bra.se. På begäran kan Brå ta fram ett alternativt format. Frågor om alternativa format skickas till tillgangligt@bra.se

Vid citat eller användande av tabeller, figurer och diagram ska källan Brå anges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovspersonens tillstånd.

Författare: Aravella Lejonstad

urn:nbn:se:bra-1208

ISSN 1100-6676

© Brottsförebyggande rådet 2024

Brottsförebyggande rådet, Box 1386, 111 93 Stockholm
Telefon 08-527 58 400, e-post registrator@bra.se, www.bra.se

Skolundersökningen om brott 2023

Om utsatthet för och delaktighet i brott

Rapport 2024:10

Förord

Ungdomsbrottslighetens omfattning och utveckling är en återkommande fråga i samhällsdebatten. Det är välkänt att många av de brott som ungdomar begår, eller utsätts för, inte upptäcks och polisanmäls. Självdeklarationsundersökningar är i detta avseende en värdefull källa till kunskap och Sverige är ett av få europeiska länder som regelbundet beskriver brottslighet på annat sätt än genom kriminalstatistik.

Det övergripande syftet med Skolundersökningen om brott (SUB) är att beskriva hur vanligt det är att elever i årskurs 9 har utsatts för vissa typer av brott, samt hur vanligt det är att de deltagit i olika typer av brott eller andra riskbeteenden. Rapporten är av beskrivande karaktär, och ger därför inte svar på bakomliggande faktorer till utsatthet för brott eller delaktighet i brott. Djupgående analyser eller förklaringar till resultat kan i stället presenteras i olika fördjupningsstudier. Från och med SUB 2019 ingår SUB i den officiella statistiken.

Datainsamlingen genomfördes på plats i skolorna från slutet av oktober 2023 till slutet av januari 2024, och frågorna handlar bland annat om utsatthet för och delaktighet i brott under de senaste tolv månaderna.

Rapporten vänder sig till anställda inom rättsväsendet, socialtjänsten och skolväsendet samt till andra som intresserar sig för ungdomsfrågor. Rapportens författare är Aravella Lejonstad, utredare på Brå.

Brå vill rikta ett stort tack till alla rektorer och lärare som hjälpt oss att genomföra undersökningen, och självfallet också till alla elever som delgett oss sina erfarenheter.

Stockholm i oktober 2024

Mattias Larsson
Generaldirektör

Thomas Hvitfeldt
Enhetschef

Innehållsförteckning

Sammanfattning	7
Nästan hälften av eleverna uppger utsatthet för brott.....	7
Vanligt med utsatthet för brott i skolmiljön	8
Utsatthet för digitala sexuella kränkningar vanligt bland flickor.....	8
Gärningspersonen är ofta en vän eller bekant	9
Eleven berättar oftast om händelsen för en vän	9
Ökad oro för brott får stora konsekvenser.....	10
Hälften av eleverna uppger delaktighet i brott	10
Vanligt att elever som är delaktiga i brott också är mer utsatta	11
Skillnader i synen på vänners beteende.....	11
Högt förtroende för polisen	12
1. Inledning	13
Syfte och frågeställningar	14
2. Metod	15
Undersökningens utformning och genomförande.....	15
Tillförlitlighet	19
Resultatredovisning	24
3. Utsatthet för brott	28
Utsatthet för olika brottstyper	29
Utsatthet i relation till olika bakgrundsfaktorer	31
Misshandel.....	34
Hot	45
Sexualbrott.....	51
Rån.....	63
Olika former av stöld.....	69
Kränkningar i digitala miljöer samt mobbning	76
4. Konsekvenser av oro för att utsättas för brott	85
Konsekvenser bland samtliga	85
Konsekvenser bland brottsutsatta	87
Konsekvenser bland utsatta för mobbning.....	89

5. Delaktighet i brott och andra riskbeteenden	92
Sammantagen delaktighet i brott	93
Stöld	97
Våld	100
Skadegörelse	102
Narkotikabrott	104
Andra brottsliga handlingar.....	107
Andra riskbeteenden.....	110
Utsatthet bland elever som begått brott	113
6. Attityder	117
Attityder till vänners beteende.....	117
Attityder till polisen	119
Referenser	121

Sammanfattning

Det övergripande syftet med den här undersökningen är att beskriva utvecklingen över tid av självrapporterad utsatthet för brott och delaktighet i brott bland elever i årskurs 9 i ordinarie grundskolor. Rapporten är av beskrivande karaktär och ger därför inte svar på bakomliggande faktorer till utsatthet för brott eller delaktighet i brott. Djupgående analyser eller förklaringar till resultat kan i stället komma att presenteras i olika fördjupningsstudier.

Undersökningen genomförs i ett urval av skolor i Sverige, med hjälp av enkäter som fylls i anonymt under skoltid. Nytt med årets undersökning är att undersökningen genomfördes med en webbaserad enkät i stället för en postenkät som var det tidigare förfarandet. Parallellt gjordes ett extraurval med postenkät för att kunna utvärdera metodbytet. Utvärderingen konstaterade att det inte var några avgörande skillnader mellan resultaten från de båda enkäterna. Resultaten från Skolundersökningen om brott 2023 utgår därför enbart från den webbaserade enkäten och i den har totalt 4 228 elever medverkat.

Frågorna, som rör utsatthet för brott respektive delaktighet i brott, baseras i viss mån på olika typer av brott. När det gäller utsatthet undersöks utsatthet för olika former av stöldbrott, misshandel, hot, rån och sexualbrott. Därutöver undersöks även utsatthet för kränkningar i digitala miljöer samt utsatthet för mobbning. Vad det gäller delaktighet undersöks i huvudsak stöld, våld (inkluderar både misshandel och rån), skadegörelse och narkotikabrott. Därutöver undersöks även delaktighet i vissa andra brottsliga beteenden (såsom inbrott, illegal fildelning och användning av id-kort som är förfalskade eller tillhör någon annan). Dessutom undersöks delaktighet i andra typer av riskbeteenden, till exempel om man skolkat från skolan en hel dag och om man druckit sig berusad. Den referensperiod som avses, för både utsatthet och delaktighet i brott, är de senaste tolv månaderna fram till att enkäten besvarades.

Nästan hälften av eleverna uppger utsatthet för brott

Resultaten från Skolundersökningen om brott 2023 visar att 45,3 procent av eleverna uppger att de utsatts för stöld, misshandel, hot, rån eller sexualbrott minst en gång under de senaste tolv månaderna. Andelen utsatta är på ungefär samma nivå som 2021, men dessförinnan har

utsattheten legat på en högre nivå. Utsatthet för sexualbrott är 2023 på den lägsta nivån under hela mätperioden (12,5 %).

Pojkar och flickor uppger utsatthet för brott i ungefär lika stor utsträckning. Bland både pojkar och flickor är det vanligast att utsättas för stöldbrott (26,2 respektive 25,9 %). Därefter är det bland pojkar vanligast att utsättas för misshandel (21,4 %) men bland flickor är i stället sexualbrott det vanligaste (17,9 %). Svenskfödda elever med två utrikesfödda föräldrar samt utrikesfödda elever uppger utsatthet för brott i större utsträckning än svenskfödda elever med minst en svenskfödd förälder. Störst andel utsatta finns bland elever vars familj har svaga ekonomiska resurser, elever med skilda eller separerade föräldrar samt elever vars ena eller båda föräldrar saknar arbete.

Vanligt med utsatthet för brott i skolmiljön

Eleverna som uppger att de har utsatts för brott får en följdfråga om var brottet har skett. I årets undersökning tillkom flera svarsalternativ till den frågan, vilket gör att resultaten inte är jämförbara bakåt i tiden.

De tillfrågade eleverna som har utsatts för brott svarar ofta att det sker i skolmiljön. Det är den vanligaste brottsplatsen för både mindre grov och grövre misshandel, samt för fysiska sexuella kränkningar bland pojkar. Det är även vanligt att utsättas för hot i skolmiljön, men också på internet eller i sociala medier. För flickor är det vanligast att utsättas för fysiska sexuella kränkningar i någon annans hem. De elever som utsatts för sexuell handling genom tvång uppger att även det sker i någon annans hem eller det egna hemmet. De elever som har utsatts för rån uppger att det ofta skedde i utomhusmiljö.

Utsatthet för digitala sexuella kränkningar vanligt bland flickor

Flickor uppger generellt högre andel utsatthet för kränkningar i digitala miljöer än pojkar och tydligast könsskillnad framkommer i frågan om man utsatts för att någon har skickat sexuella eller avklädda bilder på sig själv utan att man själv ville det. Fyra av tio, eller 41,9 procent, av flickorna uppger att de har blivit utsatta för det, medan motsvarande andel bland pojkar är 11,3 procent. Ungefär 5,4 procent av pojkarna och 6,9 procent av flickorna uppger att de har blivit utsatta för att någon tagit bilder på dem i en känslig situation.

Bland flickor har andelen som har blivit utsatta för att någon har skrivit något kränkande om dem ökat avsevärt under mätperioden, från omkring 29–30 procent under 2015–2021 till 37,2 procent 2023. Andelen flickor som utsatts för att någon har lagt upp bilder eller filmklipp på dem utan att de ville det har varierat under åren. Även bland pojkar har andelen som blivit utsatta för att någon har skrivit något kränkande om dem ökat under mätperioden, från omkring 19–20 procent under 2015-2021 till 25,2 procent 2023, medan andelen pojkar som blivit utsatta för att någon har lagt upp bilder eller filmklipp på dem utan att de ville det har varierat under mätperioden utan någon tydlig trend.

Gärningspersonen är ofta en vän eller bekant

De elever som uppger att de utsatts för brott får även uppge vilken relation de hade till gärningspersonen vid senaste händelsen. När det kommer till misshandel är det allra vanligast bland både pojkar och flickor att ha utsatts av en vän eller bekant. För mindre grov misshandel är andelen som utsatts av en vän eller bekant 45,6 procent bland pojkar och 30,4 procent bland flickor. Bland utsatta för grövre misshandel var det totalt 32,0 procent som utsattes av en vän eller bekant.

Likaså när det gäller fysiska sexuella kränkningar bland pojkar är det en vän eller en bekant som oftast utsätter eleven (55,8 %). Bland flickor som utsätts för fysiska sexuella kränkningar är det vanligast att utsättas av en obekant person (26,9 %), men drygt en av tio utsatta flickor (11,5 %) uppger att de utsatts av en kärlekspartner eller någon de dejtar. De elever som utsatts för sexuella handlingar genom tvång uppger ungefär lika ofta att det var en kärlekspartner eller någon de dejtar som var gärningspersonen (21,8 %) som att det var en vän eller bekant (21,2 %). Bland de elever som utsatts för hot är det vanligast att utsättas av en obekant person (41,2 % bland utsatta pojkar och 23,3 % bland utsatta flickor).

Eleven berättar oftast om händelsen för en vän

En stor del av de elever som uppger att de har blivit utsatta för något av de efterfrågade brotten uppger också att de har berättat om den senaste händelsen för någon. Oftast berättar de för en vän, men en relativt stor andel berättar även för den ena av, eller båda sina föräldrar. När det gäller sexualbrott är det dock generellt färre som berättar för sina föräldrar, det är betydligt vanligare att berätta för en vän. Det är en mindre andel pojkar än flickor som utsattes för fysiska sexuella kränkningar som också berättade

för någon alls om händelsen, 45,8 procent bland pojkarna och 72,9 procent bland flickorna.

Ökad oro för brott får stora konsekvenser

Bland eleverna är det vanligt att oro för brott medfört att man medvetet undvikit specifika personer eller platser, undvikit att gå ut kvällstid eller hållit sig borta från skolan en hel dag. Det är vanligast bland flickor att oro för brott medfört någon form av konsekvens (61,8 %, jämfört med 51,1 % bland pojkar). Jämfört med 2021 har andelen ökat både bland pojkar och flickor (då andelen var 44,3 respektive 57,0 %), men andelen bland pojkar har däremot ökat betydligt mer än bland flickor sedan 2015.

När resultaten studeras utifrån om eleven utsatts för brott under de senaste tolv månaderna, framgår det att ökningen bland pojkar kan härledas till samtliga studerade brottstyper (undantaget rån, som inte kunnat särredovisas för könen samtliga år). Som exempel kan nämnas att andelen pojkar som utsatts för misshandel under de senaste tolv månaderna, och som uppgett att de undvikit vissa platser, har ökat från 35,4 procent 2015 till 52,3 procent 2023. Generellt sett har det skett en ökning av andelen elever som uppger att oro för brott har medfört någon konsekvens, både bland pojkar och flickor och oavsett om de har varit utsatta för ett brott eller inte.

Likaså är andelen som uppger att oro för brott har medfört konsekvenser större bland dem som uppger att de har utsatts för mobbning i någon utsträckning under de senaste tolv månaderna. Exempelvis uppger 58,4 procent bland pojkar som mobbats och 68,6 procent bland flickor som mobbats att de har undvikit vissa platser på grund av rädsla för att utsättas för brott. Det kan jämföras med 32,2 respektive 42,6 procent bland de pojkar och flickor som uppger att de inte har mobbats under de senaste tolv månaderna.

Hälften av eleverna uppger delaktighet i brott

Ungefär hälften (51,3 %) av eleverna uppger att de begått något brott (våldsbrott, stöldbrott, skadegörelse eller narkotikabrott) vid minst ett tillfälle under de senaste tolv månaderna, vilket utgör ungefär samma nivå som under den övriga mätperioden.

Samtliga brottstyper utom stöld är vanligast bland pojkar, men totalt sett uppger lika stor andel pojkar som flickor att de har varit delaktiga i brott

(51,3 respektive 51,2 %). Detta skiljer sig från tidigare år då det var vanligare att pojkar uppgav delaktighet i brott än flickor. Könsskillnaderna är relativt små vid narkotikabrott, men större vid våldsbrott och skadegörelse. Bland utrikesfödda och svenskfödda med två utrikesfödda föräldrar är det en något högre andel som har uppgett delaktighet i grövre våldsbrott, grövre stöld och narkotikabrott, medan det för andra typer av stöldbrott och skadegörelse är vanligare bland svenskfödda elever med minst en svenskfödd förälder att ha uppgett delaktighet. Delaktighet i brott är också vanligare bland elever med skilda eller separerade föräldrar, och framför allt bland elever vars familjer har svaga ekonomiska resurser.

Vanligt att elever som är delaktiga i brott också är mer utsatta

Bland de elever som i Skolundersökningen om brott 2023 uppger att de har begått något brott, har en stor andel även uppgett att de har utsatts för brott. Sett till brottstyp är exempelvis andelen utsatta generellt högre bland pojkar och flickor som har begått narkotikabrott.

Bland pojkar har 20,7 procent av dem som begått narkotikabrott blivit utsatta för sexualbrott, vilket kan jämföras med 2,6 procent bland pojkar som inte har begått något brott. Av de pojkar som begått narkotikabrott har också 43,1 procent blivit utsatta för misshandel, vilket kan jämföras med 10,4 procent bland pojkar som inte har begått något brott.

Bland flickor som har begått narkotikabrott uppger 51,8 procent att de utsatts för sexualbrott, vilket kan jämföras med 7,9 procent bland flickor som inte begått något brott. Av dem som begått narkotikabrott har 39,3 procent utsatts för misshandel, vilket kan jämföras med 6,7 procent bland flickor som inte begått något brott.

Skillnader i synen på vänners beteende

Frågorna som rör acceptans för olika typer av beteenden har i årets undersökning fått omformulerade svarsalternativ vilket gör att resultaten inte är jämförbara bakåt i tiden.

Överlag är det stora skillnader i acceptansen för olika typer av beteenden mellan pojkar och flickor, där andelen som anser att någon av de efterfrågade handlingarna är okej oftast är större bland pojkar. Exempelvis uppger 38,7 procent av pojkarna att de skulle anse att det var helt okej eller

ganska okej om deras kompis slog ner någon som sa något förolämpande, medan motsvarande andel bland flickor är 23,3 procent.

Högt förtroende för polisen

Frågorna som rör hur eleverna ser på polisen har i årets undersökning fått omformulerade svarsalternativ vilket gör att resultaten inte är jämförbara bakåt i tiden.

På frågan om polisen på det hela taget gör ett bra jobb tycker 67,4 procent av pojkarna och 69,1 procent av flickorna att det stämmer bra eller ganska bra. Det är även en stor andel pojkar och flickor som instämmer i påståendet att det är viktigt att tala om för polisen om skolan vandaliseras (64,2 respektive 67,5 %). När det gäller andelen som instämmer i påståendet om att de skulle bli rättvist behandlade av polisen om de blir misstänkta för ett brott som de inte begått är det en större andel pojkar än flickor (72,6 respektive 68,2 %) som instämmer i det.

1. Inledning

Hur vanligt det är att ungdomar begår brott och i vilken utsträckning de utsätts för brott är en kriminalpolitiskt betydelsefull fråga. Omfattningen av den faktiska utsattheten och brottsligheten bland unga är dock svår att bedöma fullt ut, av olika skäl. Exempelvis begås generellt många brott utan att de upptäcks, och även om de upptäcks är det inte säkert att de anmäls och registreras. Skolundersökningen om brott (SUB) bygger på självrapporterad utsatthet för och delaktighet i brott, bland elever i årskurs 9. Självdeklarationsundersökningar som den här har möjlighet att fånga upp händelser som inte fångas upp av den registerbaserade kriminalstatistiken.¹ Undersökningen är därför en viktig källa till kunskap om ungdomars utsatthet, samt om ungdomsbrottslighetens omfattning och karaktär. Utöver frågor om brott, ställs också frågor om ungdomarnas relation till sina föräldrar, kompisar och skolkamrater, ungdomarnas fritidsintressen samt deras inställning till olika påståenden.

Skolundersökningen om brott har genomförts sedan 1995. Den initierades vid kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet (Ring 1999), och har sedan 1999 genomförts på Brå. Under perioden 1995–2005 genomfördes undersökningen vartannat år, och därefter vart tredje år fram till 2011. Sedan 2015 har undersökningen genomförts vartannat år, och det är inskrivet i Brås instruktion att undersökningen ska göras minst var tredje år.

Den här rapporten fokuserar på att redovisa hur utsattheten för brott och delaktigheten i brott ser ut i bland elever i årskurs 9 efter olika bakgrundsfaktorer, exempelvis kön.² Resultaten bedöms vara representativa på nationell nivå.

I den mån det är möjligt redovisas resultaten uppdelat efter kön, i syfte att åskådliggöra skillnader mellan pojkars och flickors utsatthet för brott och delaktighet i brott. De brottstyper som huvudsakligen undersöks vad det gäller utsatthet är stöld, misshandel, hot, rån och sexualbrott. Till dem som uppgett utsatthet ställs följdfrågor om den senaste händelsen. Vad det gäller delaktighet i brott undersöks framförallt stöld, våld (vilket inkluderar

¹ Kriminalstatistiken innehåller uppgifter om personer som blivit misstänkta för brott från 15 år ålder. Där särredovisas unga lagöverträdare i åldersgrupperna 15–17 år samt 18–20 år.

² Alla resultat, inklusive dem som inte redovisas i den här rapporten, redovisas i tabellsamlingen på Brås webbplats (www.bra.se/sub).

både misshandel och rån), skadegörelse och narkotikabrott. Eftersom det är sannolikt att ungdomar även begår och utsätts för många andra typer av brott, gör den här undersökningen inte anspråk på att mäta den totala ungdomsbrottsligheten.

Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet med den här undersökningen är att studera utvecklingen över tid av självrapporterad utsatthet för brott och delaktighet i brott bland elever i årskurs 9. Utöver det presenteras resultat för vilka konsekvenser som oro för brott har medfört samt elevernas attityd till polisen och till sina kompisars beteende.

Rapporten är av beskrivande karaktär, och ger därför inte svar på bakomliggande faktorer till utsatthet för brott eller delaktighet i brott. Djupgående analyser eller förklaringar till resultat kan i stället komma att presenteras i olika fördjupningsstudier.

Undersökningen ska besvara följande frågeställningar:

- Hur vanligt är det att elever i årskurs 9 uppger att de utsatts för brott, och hur ser utvecklingen ut mellan 2015 och 2023?
- Vid utsatthet för brott, hur ser omständigheterna ut när det gäller brottsplats, vilken relation som den utsatta har till gärningspersonen, om man har berättat för någon om brottet och om brottet har polisanmälts?
- Hur vanligt är det att elever i årskurs 9 uppger att de deltagit i brott och andra riskbeteenden, och hur ser utvecklingen ut mellan 2015 och 2023?
- Hur ser utsattheten och delaktigheten ut när det gäller de inkluderade brottstyperna, sett till olika bakgrundsfaktorer?
- I vilken utsträckning har oro för brott medfört konsekvenser för eleverna, och hur ser utvecklingen ut mellan 2015 och 2023?
- Hur ser eleverna och deras kompisar på olika typer av brott, på att dricka sig berusade och på att skolka? Vad har de för inställning till polisen?

2. Metod

I det här kapitlet beskrivs metoden för SUB 2023. Inledningsvis beskrivs undersökningens utformning och urvalsprocess, därefter redogörs för de olika osäkerhetskällorna som finns med en urvalsundersökning och vilket tolkningsutrymme som finns för att bedöma resultaten. Slutligen beskrivs hur resultaten i den här rapporten redovisas. En mer omfattande och detaljerad redovisning av undersökningens metod ges i den fristående tekniska rapporten för Skolundersökningen om brott 2023 (Brå 2024a).

Undersökningens utformning och genomförande

Skolundersökningen om brott (SUB) genomförs av Statistiska centralbyrån (SCB) på uppdrag av Brå. SCB ansvarar för utskicken till skolorna samt hantering av de inkomna svaren. Utskicken innehåller bland annat inloggningsuppgifter till enkäten som sedan genomförs på en dator, surfplatta eller mobil, samt information till lärare och rektor om genomförandet av enkäten.

Enkäterna i SUB fylls i under skoltid i klassrummen. Läraren delar slumpmässigt ut inloggningsuppgifter till eleverna. Inloggningsuppgifterna går till en webbsida där det går att fylla i enkäten. Eleverna får även ett informationsblad där det framgår att deltagandet i undersökningen är viktigt men frivilligt, och att de uppgifter som lämnas via enkäten är sekretesskyddade. Till de klasser som ska besvara enkäten får läraren instruktioner om hur datainsamlingen ska genomföras.³ Skolorna ombeds också att se till att frånvarande elever får möjlighet att besvara enkäten vid ett senare tillfälle. Datainsamlingen genomfördes på plats i skolorna från slutet av oktober 2023 till 1 februari 2024.

Övergång till webbenkät

I SUB 2023 har undersökningen för första gången genomförts med webbenkät i stället för postenkät. Att använda webbenkät är ett mer kostnadseffektivt alternativ och det har även förordats av SCB. Det är också en metod som används av andra motsvarande skolundersökningar

³ Instruktionerna handlar om att uppmärksamma eleverna på att enkäten är helt anonym, se till att det är tyst och lugnt i klassrummet, att eleverna inte sitter för nära varandra, att de elever som tar längre tid på sig att besvara enkäten ska få utrymme för det.

exempelvis Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) Nationella skolundersökning.

För att kunna studera vilken effekt metodbytet har haft på resultaten har Brå genomfört en undersökning med postenkät parallellt med undersökningen via webbenkät i SUB 2023. Därefter fick SCB i uppdrag att analysera bytet av insamlingsmetod och se ifall det kan ha påverkat jämförbarheten bakåt i tiden. De konstaterade att metodbytet inte har haft någon avgörande påverkan på jämförbarheten. Resultaten i den här rapporten baseras därmed endast på datainsamlingen från webbenkäten, och det är den som fortsättningsvis beskrivs i det här kapitlet. Mer information om hur datainsamlingen för postenkäten gick till, samt mer information om analysen av metodbytet finns att läsa i den tekniska rapporten (Brå 2024a).

Population och urval

SUB syftar till att studera elever i årskurs 9 i Sverige (vilket är undersökningens intressepopulation). Utifrån undersökningens design har specialskolor och anpassad grundskola behövt exkluderas.

Målpopulationen som resultaten därför avser att beskriva är elever i årskurs 9, inskrivna i ordinarie kommunala och fristående skolor.

Målpopulationen består av 122 290 elever.

För att nå målpopulationen används Skolenhetsregistret som innehåller uppgifter om samtliga skolor i Sverige. Registret tillhandahålls av Skolverket. Antalet ordinarie grundskolor i registret med årskurs 9 är ca 1 644 skolor, och det är utifrån dessa skolor som urvalet sedan görs, den så kallade urvalsramen. Urvalet gjordes i två omgångar, först på skolnivå och därefter på klassnivå (se figur 2.1 och tabell 2.1).

Eftersom eleverna i årskurs 9 tillfrågas i slutet av höstterminen och början av vårterminen var flertalet men inte alla 15 år när de svarade på frågorna.⁴

Urval på skolnivå

För att urvalet ska bli representativt för hela landet, sorterades skolorna efter sex olika landsdelar (stratum) utifrån län. Därefter drogs ett slumpmässigt urval om 67 skolor per landsdel, vilket gav totalt 402 skolor i hela landet (figur 2.1). Alla skolor hade inte samma sannolikhet att komma

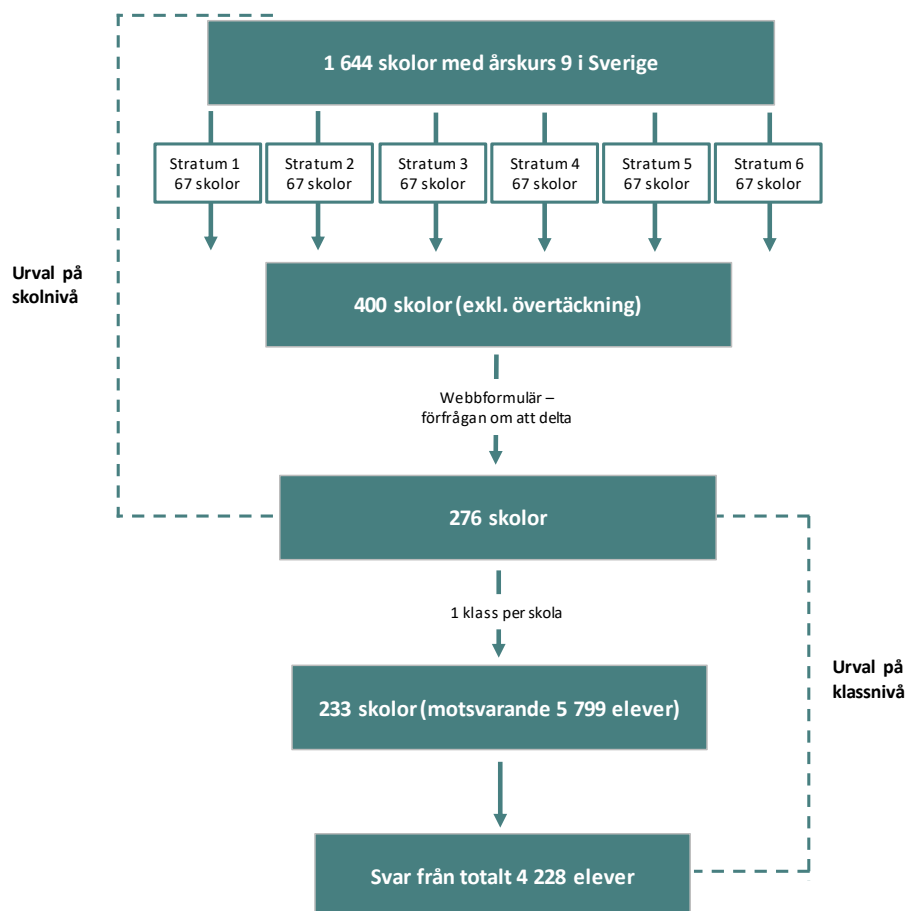
⁴ Frågor om exempelvis utsatthet för respektive delaktighet i brott gäller de senaste 12 månaderna, vilket innebär att de flesta var 14 eller 15 år under tiden som svaren avser. Andra frågor refererar inte till de senaste 12 månaderna, vilket innebär att de flesta var 15 år under den tid som svaren avser.

med i urvalet, utan sannolikheten var proportionerlig mot skolans elevantal i årskurs 8. Det innebär att ju fler elever en skola har, desto större är sannolikheten att skolan kommer med i urvalet. Med den metoden undviker man överrepresentation av elever i årskurs 9 som går i en skola med få elever.

Till de 402 skolor som valts ut i första urvalet skickades ett e-post-meddelande till rektorerna med information om undersökningen och förfrågan att medverka, samt inloggningsuppgifter till ett webbformulär. När rektorerna besvarade webbformuläret innebar det att de tackade ja till att medverka i undersökningen.

I det här steget visade det sig att två av de utvalda skolorna inte hade någon klass i årskurs 9. De skolorna tillhörde därmed inte undersökningens målpopulation, och räknades som övertäckning. Det gav en slutgiltig urvalsstorlek på 400 skolor. Av dessa var det totalt 276 skolor som besvarade webbformuläret, vilket på skolnivå ger en svarsfrekvens på 69,0 procent (tabell 2.1). Det är något lägre än föregående mät punkt (73,6 % 2021).

Figur 2.1. Urvalsförfarande i SUB 2023.



Urval på klassnivå

I nästa steg gjordes ett slumpmässigt urval om en klass per skola, utifrån de 276 skolor som tackat ja till att medverka i undersökningen. Även här var sannolikheten att komma med i urvalet proportionerlig mot elevantalet, vilket baserades på de uppgifter som rektorerna lämnat i webbformuläret. Material och information om vilken klass som valts ut skickades ut runt slutet av oktober 2023, och datainsamlingen pågick till 1 februari 2024. De flesta skolorna besvarade enkäten innan jullovet började.

Av de 276 skolor (med 6 857 elever) som godkände att medverka i det första urvalet var det 43 skolor som inte skickade in några svar. Totalt har alltså 233 skolor medverkat i SUB 2023 (vilket är 84,4 % av de som valt att medverka, respektive 58,3 % av samtliga skolor som ingick i urvalet). Det

innebär att 5 799 elever i årskurs 9 fått möjligheten att besvara enkäten. Antalet elever som slutligen deltagit i undersökningen är 4 228 elever, vilket ger en svarsfrekvens på 72,9 procent på elevnivå (tabell 2.1), som är en lägre nivå än föregående mät punkt (80,7 % 2021).

Tabell 2.1. Urval och bortfall i SUB 2023. Antal och andel (%) skolor och elever.

		Skolor		Elever	
		Antal	Andel	Antal	Andel
Urval Skolnivå	Förfrågan om att delta (exkl. övertäckning)	400	100,0		
	Därav godkänt medverkan	276	69,0		
	<i>Därav inte godkänt medverkan (bortfall)</i>	124	31,0		
Urval Klassnivå	Genomförande av enkät (en klass per skola)	276	100,0		
	Därav medverkat	233	84,4		
	<i>Därav inte medverkat (bortfall)</i>	43	15,6		
	Svarsfrekvens i medverkande klasser	233		5 799	100,0
	Därav medverkat			4 228	72,9
	<i>Därav inte medverkat (bortfall)</i>			1 571	27,1

Tillförlitlighet

I en urvalsundersökning finns det ett antal faktorer som påverkar i vilken utsträckning resultaten kan ge en korrekt bild av verkligheten. I det här avsnittet beskrivs urvalsfel, bortfallsfel och mätfel. Osäkerhetskällorna sammanfattas därefter i avsnittet Sammanfattande bedömning av tolkningsutrymmet. Det sistnämnda avsnittet syftar till att samla de viktigaste punkterna att ha med sig vid tolkningen av resultaten. En mer utförlig beskrivning av osäkerhetskällorna och tolkningsstöd finns att läsa i Brås metodstöd för statistiska undersökningar (Brå 2024b).

Urvalsfel

I SUB består urvalsfelen framför allt av den osäkerhet som uppkommer av att undersökningen baseras på ett urval ur populationen och som dras slumpmässigt (slumpmässig osäkerhet). Eftersom osäkerheten minskar ju

fler elever som ingår i undersökningen, används elevantalet per skolenhet för att styra sannolikheten att en skolklass ska ingå i urvalet (ju fler elever på skolenheten, desto större sannolikhet).

Elevantalet per skolenhet används också i urvalet på skolnivå, vilket görs för att minimera risken för att urvalet är skevt i förhållande till hur populationen (elevgruppen) ser ut. I Sverige är små skolor vanligare än stora, samtidigt som antalet elever totalt sett är mer koncentrerat till de större skolorna. Genom att sannolikheten för att en skola ska ingå i urvalet är större ju fler elever som går på skolan, ökar man möjligheten att urvalet fångar de skolor där flest elever befinner sig och för att urvalet blir representativt på elevnivå.

Skevheter kan dock ändå uppkomma genom urvalet, om vissa skolor blir över- eller underrepresenterade. I SUB justeras det för genom ett viktningsförfarande som tillämpas i resultatframställningen (se mer i avsnittet Viktning). Vikterna bedöms vara effektiva för att reducera eventuella skevheter som uppstått genom urvalet på skol-och klassnivå.

Bortfall

Bortfallet består dels av externt bortfall⁵, som innebär att man har valts ut att delta i undersökningen men av någon anledning inte har deltagit, dels av internt bortfall⁶ som innebär att vissa frågor i enkäten inte är besvarade. Om de urvalspersoner eller svar på enkätfrågorna som utgör bortfallet skulle ha skiljt sig från de svarande eller de svar som ges, kan det orsaka systematiska fel (bias) som kan leda till skevheter i resultaten. Det kan till exempel handla om att personer som utsatts för vissa typer av brott inte vill berätta om det, och därför inte svarar på frågan om de har utsatts, medan de som inte har utsatts är mer benägna att berätta det. Det skulle i så fall leda till att utsattheten för det brottet underskattas (läs mer om detta i avsnittet Mätfel). I syfte att kompensera för bortfallets eventuella snedvridande effekt, används ett viktningsförfarande som utformats av SCB. Trots det medför bortfallet en viss osäkerhet i skattningarna (se mer i den tekniska rapporten, Brå 2024a).

Externt bortfall

I Skolundersökningen om brott kan det externa bortfallet delas upp i tre kategorier: på skolnivå, klassnivå och elevnivå (se tabell 2.1 på sidan 19).

⁵ Kallas även objektsbortfall.

⁶ Kallas även partiellt bortfall.

Bortfallet är 31,0 procent på skolnivå, 15,6 procent på klassnivå och 27,1 procent på elevnivå.

Över tid har bortfallet på skol-, klass-och elevnivå varierat en del. Jämfört med föregående mätning har till exempel bortfallet på elevnivå ökat (från 19,3 till 27,1 %). Att bortfallet är högre när webbenkäter använts är känt sedan tidigare (Daikeler m. fl. 2020). Eftersom bortfallet på samtliga nivåer fortfarande är förhållandevis lågt behöver det ökade bortfallet inte nödvändigtvis innebära ett problem för resultatens tillförlitlighet. Men om det ökade bortfallet har genererat större skillnader mellan dem som svarar på undersökningen och dem som inte svarar så kan bortfallet leda till skevheter i resultaten.

Eftersom de registeruppgifter som finns tillgängliga i SUB är begränsade, är möjligheterna att identifiera och korrigera för bortfallet genom vikter betydligt mindre i SUB jämfört med undersökningar som baseras på personuppgifter. De uppgifter som bortfallet studeras utifrån är: vilket stratum som skolan tillhör, antalet elever som går på skolan och skolans huvudmanstyp. Det finns alltså inga hjälpvariabler tillgängliga på elevnivå, samtidigt som det är den nivån som de skattade resultaten tas fram på. Möjligheten att reducera bortfallsfel på elevnivån, exempelvis om det finns skillnader i bortfallet beroende på kön eller socioekonomisk bakgrund, finns således inte i SUB. Ser man till fördelningen av olika grupper bland dem som har svarat i undersökningen (se tabell 2.2) så är fördelningen likartad den som uppvisats tidigare⁷, även om bortfallet på elevnivå har ökat jämfört med SUB 2021.

Andra typer av systematiskt bortfall som kan förekomma i SUB är om svarsbenägenheten beror på vilka erfarenheter som skolan eller eleven har av utsatthet för brott eller delaktighet i brott. Den typen av systematiskt bortfall skulle dock inte gå att korrigera för även om det funnits tillgång till fler registeruppgifter, eftersom sådana uppgifter helt enkelt saknas. Det är exempelvis inte möjligt att veta om en skola (eller klass som valts ut) inte deltar för att de vet eller misstänker att resultaten över exempelvis delaktighet i brott kommer vara högt, eller om elever inte deltar för att de inte vill dela med sig av sina erfarenheter av delaktighet i brott.

⁷ Se t.ex. Brå 2022.

Internt bortfall

Eftersom inga frågor i enkäten är tvingande innebär det att det går att hoppa över vilken fråga som helst. Men tidigare undersökningsår (när SUB genomfördes med postenkät) har det också varit möjligt att frånga svarsinstruktioner och besvara en fråga på ett felaktigt sätt. Ett exempel är att man har kunnat kryssa i flera svarsalternativ även om endast ett svarsalternativ efterfrågades. I och med att SUB 2023 genomfördes med webbenkät kunde dock några tidigare risker för internt bortfall minimeras. Det beror på att webbenkäten har logiska kontroller som gör att frågor inte kan besvaras på ett felaktigt sätt (utifrån svarsinstruktionerna). Det visar sig också genom att det interna bortfallet i år översteg 5 procent på endast 1 av 190 frågor, vilket kan jämföras med SUB 2021 då det interna bortfallet översteg 5 procent på 18 av 173 frågor (när datainsamlingen skedde genom postenkät).

I vissa fall gick det dock fortfarande att besvara en fråga med ogiltiga svarskombinationer och det behövde rättas av Brå genom olika rättningsfilter. Mer om hanteringen av data och rättningar går att läsa i den tekniska rapporten (Brå 2024a). I resultaten i den här rapporten inkluderas endast de elever som, enligt vad som går att bedöma, svarat på den aktuella frågan på ett korrekt sätt utifrån svarsinstruktionerna.

Mätfel

I undersökningar är mätfel ofta den osäkerhetskälla som har störst betydelse för tillförlitligheten. Mätfel innebär att respondenten medvetet eller omedvetet svarar fel på frågorna, vilket kan leda till både över- och underrapportering. Underrapportering innebär att svars personer inte uppger brott som de utsatts för eller själva begått, vilket kan bero på att de inte minns eller inte vill uppge händelsen. Överrapportering innebär att de svarande uppger att de begått handlingar som de egentligen inte begått, eller utsatts för brott som de inte varit utsatta för. I vilken utsträckning resultaten i undersökningen ger en korrekt bild av verkligheten beror alltså främst på mätfelens omfattning.

Mätfel kan delas in i systematiska och slumpmässiga. Slumpmässiga mätfel är oförutsägbara fel som (ofta) orsakas av okontrollerbara faktorer och därmed är svåra att förhindra. Det kan orsakas av exempelvis minnessvårigheter hos den som besvarar enkäten, eller att instruktionen till frågan missuppfattats. Slumpmässiga mätfel är svårt att förhindra, däremot

medför mätfelet i begränsad omfattning inte något större problem för resultatens tillförlitlighet.

Systematiska mätfel innebär att felet är direkt kopplat till den fråga som ställs och att det därigenom förekommer en systematisk felrapportering. Ett exempel på systematisk underrapportering är att det lämnas tillrättalagda svar i frågor som respondenten upplever som känsliga. Exempelvis om frågan rör delaktighet i brott kan det underrapporteras för att eleven inte litar på anonymiteten i undersökningen, eller för att eleven vill ge svar som uppfattas som socialt önskvärda. För att minimera risken för tillrättalagda svar informeras eleverna i missiven⁸ att uppgifterna som lämnas inte kommer kunna kopplas till den enskilda eleven när undersökningens resultat redovisas och att känsliga uppgifter skyddas av sekretess. I vissa fall kan dock socialt önskvärda svar också leda till överrapportering, vilket har att göra med vilka förväntningar eleven har på sig själv eller upplever från sina kompisar, eller hur eleven tror att kompisarna svarar på enkäten.

En del av de systematiska mätfelen som kan finnas i Skolundersökningen om brott bedöms ändå vara relativt konstanta över tid. Skolundersökningen om brott lämpar sig därför bäst för att studera utvecklingen över tid eller skillnaden mellan grupper, medan exakta nivåer och andelar bör tolkas med viss försiktighet.

Viktning

I framtagandet av samtliga resultat för SUB används ett viktningsförfarande som tar hänsyn till urvalsdesignen och korrigerar för bortfallet på skolnivå för att kunna räkna upp resultaten till populationen. Viktningen minskar risken för snedvridning av resultaten på skolnivå. Däremot går det inte att beräkna motsvarande vikter på elevnivå eftersom det inte finns registerinformation om eleverna i den urvalsramen som används. Eftersom urvalet av skolor bedöms spegla ordinarie skolor med årskurs 9 på ett bra sätt och bortfallet på elevnivå dock är relativt lågt (27,1 %) bedöms ändå resultaten från SUB kunna ge en relativt god bild av förhållandena bland elever i ordinarie grundskolor med årskurs 9. Läs mer om viktningsförfarandet i den tekniska rapporten (Brå 2024a).

⁸ Ett missiv är ett följebrev, här till enkäten, med information om undersökningen.

Sammanfattande bedömning av tolkningsutrymmet

I framtagningen av Skolundersökningen om brott har de osäkerhetskällor som kan identifieras tagits i beaktande och reducerats i den mån det går utifrån rådande praxis. Exempelvis ger den valda urvalsdesignen minskad risk för att många skolor med få elever kommer med och därmed ger en sämre representativitet för populationen. Viktningsförfarandet tar också hänsyn till urvalsdesignen och minskar risken för snedvridna resultat på skolnivå.

Det är troligt att utsattheten för (och även delaktigheten i) brott underrapporteras, eftersom undersökningen innehåller frågor om känsliga händelser som eleverna kanske inte vill berätta om för att det är jobbigt, på grund av påverkan från vad som anses socialt önskvärt, eller för att de inte litar på undersökningens anonymitet. Det förekommer å andra sidan förmodligen också överrapportering av utsatthet och delaktighet i brott och det kan antas att det i viss mån tar ut varandra när resultatens tas fram för samtliga elever som deltagit.

Eftersom urvalet av skolor bedöms spegla ordinarie skolor med årskurs 9 på ett bra sätt, samtidigt som bortfallet på elevnivå är lågt, bedöms resultaten på elevnivå ge en relativt god bild av förhållandena bland elever i årskurs 9 i ordinarie grundskolor i Sverige. Resultaten kan förväntas ge en förhållandevis god bild av skillnader mellan olika grupper och utveckling över tid.

Resultatredovisning

I den här rapporten presenteras en stor del av huvudresultaten med hjälp av figurer och tabeller med tillhörande text som ska hjälpa läsaren att tolka resultaten. Ytterligare resultat presenteras i form av en tabellsamling på Brås webbplats (www.bra.se/sub).

En del händelser som efterfrågas i SUB är brott och andra inte. Begreppet misshandel används i resultatdelen för utsatthet, men i resultatdelen för delaktighet används det bredare begreppet våld. Det beror på att begreppen innefattar olika saker och definieras olika. Misshandel innebär (i den här undersökningen) att eleven avsiktligt har blivit slagen eller sparkad så hårt att det gjort ont, eller så att sjukvård har krävts. Våld, däremot, används som ett samlingsbegrepp för olika typer av brott, exempelvis misshandel, men också för hot om våld för att få pengar eller andra värdesaker.

Andelar redovisas i texten och i tabellerna med en decimal. Avrundning av procenttal i tabellerna innebär i vissa fall att svarsandelarna inte summerar till exakt 100 procent. Notera att alla figurer inte har samma skala på y-axeln.

Värdet 0,0 i en tabell innebär att procenttalet har avrundats till 0,0, det vill säga att svarsalternativet har angetts av minst en svarande elev, men av mindre än 0,05 procent i respektive redovisningsenhet. I de fall ingen elev angett ett svarsalternativ anges det med en punkt (.) i tabellen. När ett kryss (x) förekommer i en tabell innebär det att antalet respondenter som besvarat frågan är för litet (<100), och därför inte kan redovisas. Slutligen innebär (..) att uppgiften inte finns tillgänglig eller inte kan redovisas, exempelvis på grund av att en viss fråga inte var inkluderad i enkäten det året.

Referensperioder

I undersökningen ställs frågor om utsatthet och delaktighet i brott under de senaste tolv månaderna.⁹ Samma referensperiod används för frågorna om utsatthet för kränkningar på nätet, mobbning och för frågorna om konsekvenser av oro för brott. Det sista avsnittet om attityder baseras på vad eleverna tycker i det skede när enkäten besvaras.

Redovisningsgrupper

I den mån det är möjligt redovisas resultaten uppdelat efter kön, för att åskådliggöra skillnader mellan pojkars och flickors utsatthet för brott och delaktighet i brott. De elever som angett *annan könstillhörighet* särredovisas inte på grund av att antalet svarande var för få (86 stycken). Däremot ingår de alltid i redovisningen av det totala antalet elever.¹⁰ Den principen tillämpas genomgående i rapporten, vilket innebär att en del resultat enbart kan redovisas totalt sett och inte uppdelat på kön.

Utöver kön redovisas de övergripande resultaten även utifrån svensk eller utländsk bakgrund, bostadstyp, om föräldrarna är skilda eller separerade eller inte, föräldrarnas utbildning, föräldrarnas sysselsättning samt familjens ekonomiska resurser.

⁹ Den referensperiod som avses, för både utsatthet och delaktighet i brott, är de senaste tolv månaderna fram till att enkäten besvaras, vilket var mellan månadsskiftet oktober–november 2023 till och med 1 februari 2024.

¹⁰ I varje redovisningsgrupp ska det vara minst 100 respondenter för att resultaten ska redovisas. Gränsen har dragits för att 1 procent ska motsvara minst en observation.

I tabell 2.2 redovisas det totala antalet individer som medverkat i undersökningen, samt hur de fördelar sig inom respektive redovisningsgrupp. Samtliga uppgifter om redovisningsgrupper inhämtas genom enkätfrågor som eleverna får besvara.

Tabell 2.2. Totalt antal medverkande elever i SUB 2023, samt andel (%) medverkande elever uppdelade i olika redovisningsgrupper (baserat på uppgifter från enkäten).

	Antal*	Andel
Medverkande elever (n)	4 228	100
Redovisningsgrupp		
Kön		
Pojke	2 107	50,0
Flicka	2 025	48,0
Annan könstillhörighet**	86	2,0
Svensk/utländsk bakgrund		
Svenskfödd med minst en svenskfödd förälder	3 099	74,2
Svenskfödd med båda föräldrarna utrikesfödda	469	11,2
Utrikesfödd	608	14,6
Bostadstyp		
Villa/radhus/kedjehus	2 998	71,4
Lägenhet	1 090	26,0
Annat	110	2,6
Föräldrar skilda/separerade		
Nej	2 982	70,9
Ja	1 182	28,1
De har aldrig varit tillsammans**	43	1,0
Föräldrarnas utbildning		
Båda föräldrarna har universitets-/högskoleutbildning	1 943	67,3
En av föräldrarna har universitets-/högskoleutbildning	545	18,9
Ingen av föräldrarna har universitets-/högskoleutbildning	399	13,8
Föräldrarnas sysselsättning		
Båda föräldrarna har arbete	3 324	79,7
Minst en förälder saknar arbete	848	20,3
Familjens ekonomiska resurser		
Inte svaga ekonomiska resurser	3 951	95,2
Svaga ekonomiska resurser	198	4,8

* Uppgifterna bygger på elevernas svar på bakgrundsfrågorna i enkäten. Eftersom en del elever inte svarar på alla bakgrundsfrågor finns det ett visst bortfall. Summering av antalet inom varje redovisningsgrupp motsvarar därför inte det totala antalet elever.

** Särredovisas inte pga. för få svarande (under 100) men ingår i analyserna över samtliga elever.

Utöver det samlar SCB in uppgifter om skolans huvudman (privat eller kommunal skola), kommun och län. För ytterligare resonemang om registervariabler och redovisningsvariabler, se den tekniska rapporten (Brå 2024a).

Jämförbarhet över tid

De frågor som ställs i Skolundersökningen om brott utformades ursprungligen efter viss förebild av frågor som använts i ett internationellt projekt med självdeklarationsundersökningar i olika länder (Junger-Tas m.fl. 1994). Inför 2015 års undersökning gjordes dock bedömningen att flera moment och delar av undersökningen behövde ses över, för att skapa en stabil och relevant undersökning inför framtiden. Dessa förändringar berörde både frågeformuläret och datainsamlingsmetoden. Förändringarnas inverkan på resultatnivåerna över tid är inte närmare känd, och utifrån en försiktighetsprincip innehåller därför huvudredovisningarna i den här rapporten endast jämförelser med resultat efter metodförändringen, alltså Skolundersökningen om brott (SUB) 2015 och senare. I några tidigare årsrapporter görs dock vissa analyser och jämförelser med tidigare resultat och andra studier, som en vägledning för den som är intresserad av analyser av utvecklingen över längre tid (se till exempel Brå 2020). Där förs även ett längre resonemang om varför det är svårt att göra jämförelser bakåt i tiden.

I SUB 2023 har vissa frågor omformulerats och vissa frågors svarsalternativ ändrats om. Det gör att de inte längre är jämförbara med tidigare undersökningsår. I redovisningen av resultaten framgår det om resultaten är jämförbara med tidigare år eller inte. För en mer utförlig redogörelse för de förändringar som gjordes i årets undersökning, se den tekniska rapporten (Brå 2024a).

3. Utsatthet för brott

I det här kapitlet redovisas elevernas självrapporterade utsatthet för misshandel, hot, sexualbrott, rån och stöld under de senaste tolv månaderna. För samtliga av dessa typer av utsatthet får eleverna också frågan om den senaste händelsen har polisanmälts (av eleven själv eller av någon annan). För utsatthet för misshandel, hot, sexualbrott och rån inkluderas även frågor om var den senaste händelsen inträffade, vilken relation eleven hade till gärningspersonen och om eleven berättade för någon om händelsen. Frågan om var händelsen inträffade har från och med 2023 års undersökning fler svarsalternativ på platser än tidigare, och därför är inte resultatet jämförbart med tidigare undersökningsår. Förändringarna beskrivs mer i den tekniska rapporten (Brå 2024a).

Vidare ställs även frågor om utsatthet för andra typer av händelser som inte alltid räknas som brott i juridisk mening men som elever ändå kan vara utsatta för och som är allvarliga händelser. Det gäller olika digitala kränkningar samt en fråga om utsatthet för mobbning under de senaste tolv månaderna.¹¹I kapitlet redovisas först den sammantagna utsattheten för brott bland eleverna. Därefter följer en mer detaljerad redovisning av respektive brottstyp samt de digitala kränkningarna och mobbning, uppdelat på kön, i den mån det är möjligt, eller annars för det totala antalet elever.

I SUB är avsikten att mäta utsattheten för brott utifrån flera olika brottstyper, och frågorna har till stor del formulerats utefter den juridiska definitionen av ett visst brott. Det har gjorts utifrån ambitionen att SUB ska kunna ta fram kunskap om de brott som begås men som aldrig kommer till polisens kännedom (ett så kallat mörkertal). Utmaningen med den ambitionen är att enkätsvaren enbart bygger på respondenternas uppfattning av vad som skett. Det är därför möjligt att händelser som fångas upp i undersökningen inte skulle vara att betrakta som brott i juridisk mening. Likaså finns det risk för att undersökningen inte fångar upp händelser som utgör brott i juridisk mening, eftersom det finns många faktorer som påverkar ifall en händelse rapporteras eller inte. Följaktligen

¹¹ Tidigare har frågan om mobbning inte innefattat någon tidsperiod utan om man någon gång har blivit mobbad. Eftersom frågan gjordes om till årets rapport är den inte jämförbar med tidigare år.

är de begrepp som används i rapporten inte nödvändigtvis synonyma med hur man juridiskt ser på ett visst brott.

För mer kunskap om barns utsatthet för brott hänvisas till Brås tidigare rapporter, exempelvis Skolfaktorers betydelse för elevers utsatthet för hot och våld i skolmiljö (Brå 2023a), Polisanmälda brott mot barn 7–15 år (Brå 2023b) och Grovt våld i skolan (Brå 2024c).

Samtliga resultat som presenteras i figurer i det här kapitlet återfinns även för samtliga elever och särredovisade för kön där så är möjligt i tabell 3A–3J i tabellsamlingen på Brås webbplats (www.bra.se/sub).

Utsatthet för olika brottstyper

Totalt uppger 45,3 procent av eleverna i årskurs 9 år 2023 att de har utsatts för minst något av brotten misshandel, hot, rån, sexualbrott eller stöldbrott under de senaste tolv månaderna. Stöldbrott är den typ av brott som flest elever uppger sig ha utsatts för under 2023 (26,3 %), följt av misshandel (19,6 %), sexualbrott (12,5 %), hot (11,9 %) och rån (2,6 %).¹²

Andelen elever som uppger att de utsatts för brott är på ungefär samma nivå som 2021. Åren innan var andelen elever som utsatts högre, 2015 och 2019 var det 47,5 procent av eleverna som uppgav att de utsatts och 2017 låg motsvarande andel på 50,6 procent.

Pojkar och flickor uppger utsatthet för brott 2023 i ungefär lika stor utsträckning. Det är dock vissa skillnader i vilka brott som pojkar respektive flickor utsätts för. Vanligast bland pojkar är att ha utsatts för stöldbrott (26,2 %), följt av misshandel (21,4 %, se tabell 3.1). Vanligast bland flickor är också att ha utsatts för stöldbrott (25,9 %), dock följt av sexualbrott (17,9 %). Störst könsskillnader finns vid just sexualbrott där 17,9 procent av flickorna uppger att de utsatts för sexualbrott medan motsvarande siffra bland pojkarna är 7,2 procent.

¹² Måttet för stöldbrott är ett sammantaget mått för flera olika typer av stöldbrott. Frågan om stöld av plånbok, betalkort eller kontokort omformulerades till 2023 års undersökning genom att det, utöver plånbok, lades till om man har blivit bestulen på sitt betalkort eller kontokort. Det kan ha haft viss påverkan på de exakta nivåerna för sammantagna utsattheten för stöldbrott 2023. Utifrån analyser som har gjorts verkar dock inte utvecklingen över tid ha påverkats av denna förändring.

Tabell 3.1. Andel (%) elever i årskurs 9 som uppger att de har utsatts för olika typer av brott under de senaste tolv månaderna enligt SUB 2015–2023, uppdelat på pojkar och flickor.*

	Andel				
	2015	2017	2019	2021	2023
Utsatta för något brott	47,5	50,6	47,5	44,8	45,3**
Pojkar	45,5	49,3	46,8	43,2	44,4**
Flickor	49,2	51,3	47,4	45,1	45,7**
Misshandel	18,6	22,6	19,4	19,3	19,6
Pojkar	20,8	26,4	23,0	20,5	21,4
Flickor	15,6	17,6	15,3	17,2	17,2
Hot	11,3	13,6	12,3	11,1	11,9
Pojkar	8,4	9,7	10,8	9,5	10,6
Flickor	14,1	16,8	13,6	12,1	12,7
Sexualbrott	15,2	17,8	14,0	15,4	12,5
Pojkar	6,0	7,6	6,3	6,3	7,2
Flickor	24,4	28,4	21,3	23,6	17,9
Rån	2,4	2,5	2,8	3,1	2,6
Pojkar	3,2	3,1	4,1	4,3	3,4
Flickor	1,3	1,1	1,2	1,4	1,4
Stöldbrott	27,7	26,5	27,3	23,9	26,3**
Pojkar	29,2	28,8	29,2	25,7	26,2**
Flickor	25,8	23,2	24,8	21,4	25,9**

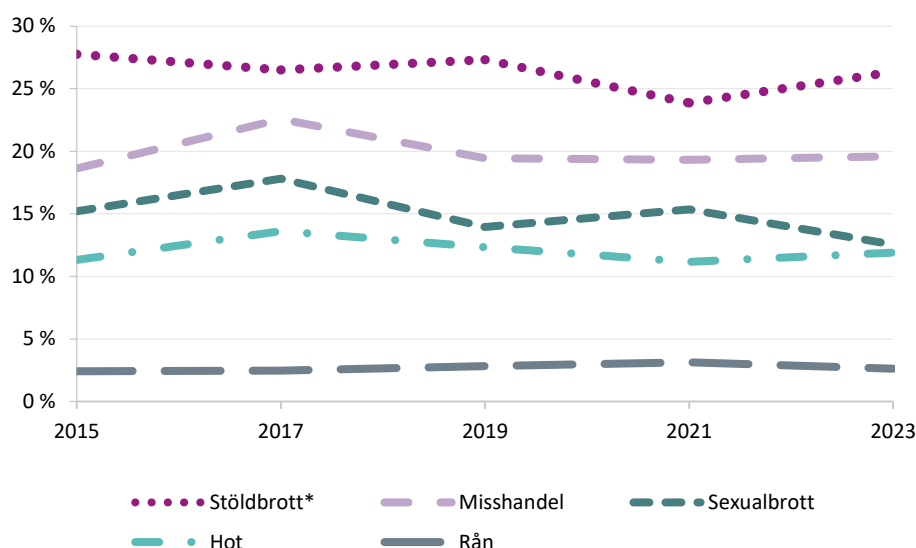
*I totalen inkluderas även de elever som uppgett annan könstillhörighet.

** I måttet för den totala utsattheten för brott ingår alla efterfrågade brottstyper. Måttet för stöldbrott är i sin tur ett sammantaget mått för flera olika typer av stöldbrott. Frågan om stöld av plånbok, betalkort eller kontokort omformulerades till 2023 års undersökning genom att det, utöver plånbok, lades till om man har blivit bestulen på sitt betalkort eller kontokort. Det kan ha haft viss påverkan på de exakta nivåerna för den totala utsattheten för brott 2023 samt för den sammantagna utsattheten för stöldbrott 2023. Utifrån analyser som har gjorts verkar dock inte utvecklingen över tid ha påverkats av denna förändring.

Över tid har andelen elever som utsatts för respektive brottstyp varierat sedan 2015, förutom andelen som utsatts för rån, som har legat relativt stabilt under mätperioden (figur 3.1). Andelen som utsatts för stöldbrott minskade mellan 2019 och 2021 men har därefter ökat igen. Andelen som utsattes för misshandel och hot ökade under 2017 men minskade sedan under 2019 och har därefter legat på ungefär samma nivåer sedan dess. Andelen utsatta för sexualbrott ökade också under 2017 för att sen minska

under 2019 och 2021 till 2015 års nivåer, och därefter minska ytterligare 2023 till de lägsta nivåerna under hela mätperioden.

Figur 3.1. Andel (%) elever i årskurs 9 som utsatts för olika typer av brott under de senaste tolv månaderna enligt SUB 2015–2023. Se även tabell 3A i tabellsamlingen på Brås webbplats.



*Måttet för stöldbrott är ett sammantaget mått för flera olika typer av stöldbrott. Frågan om stöld av plånbok, betalkort eller kontokort omformulerades till 2023 års undersökning genom att det, utöver plånbok, lades till om man har blivit bestulen på sitt betalkort eller kontokort. Det kan ha haft viss påverkan på de exakta nivåerna för sammantagna utsattheten för stöldbrott 2023. Utifrån analyser som har gjorts verkar dock inte utvecklingen över tid ha påverkats av denna förändring.

Utsatthet i relation till olika bakgrundsfaktorer

Som tidigare nämnts uppger pojkar och flickor utsatthet för brott 2023 i ungefär lika stor utsträckning (44,4 respektive 45,7 %, se figur 3.2 och tabell 3.1). Svenskfödda elever med två utrikesfödda föräldrar samt utrikesfödda elever uppger utsatthet för brott i större utsträckning än svenskfödda elever med minst en svenskfödd förälder. Utsatthet för stöldbrott, följt av utsatthet för misshandel, är vanligast oavsett bakgrund.¹³

Andelen elever som uppger att de utsatts för brott är större bland elever som bor i lägenhet än bland elever som bor i olika former av hus. Andelen är också större bland elever vars föräldrar är skilda eller separerade än bland elever vars föräldrar inte är det. Det är även en större andel utsatta

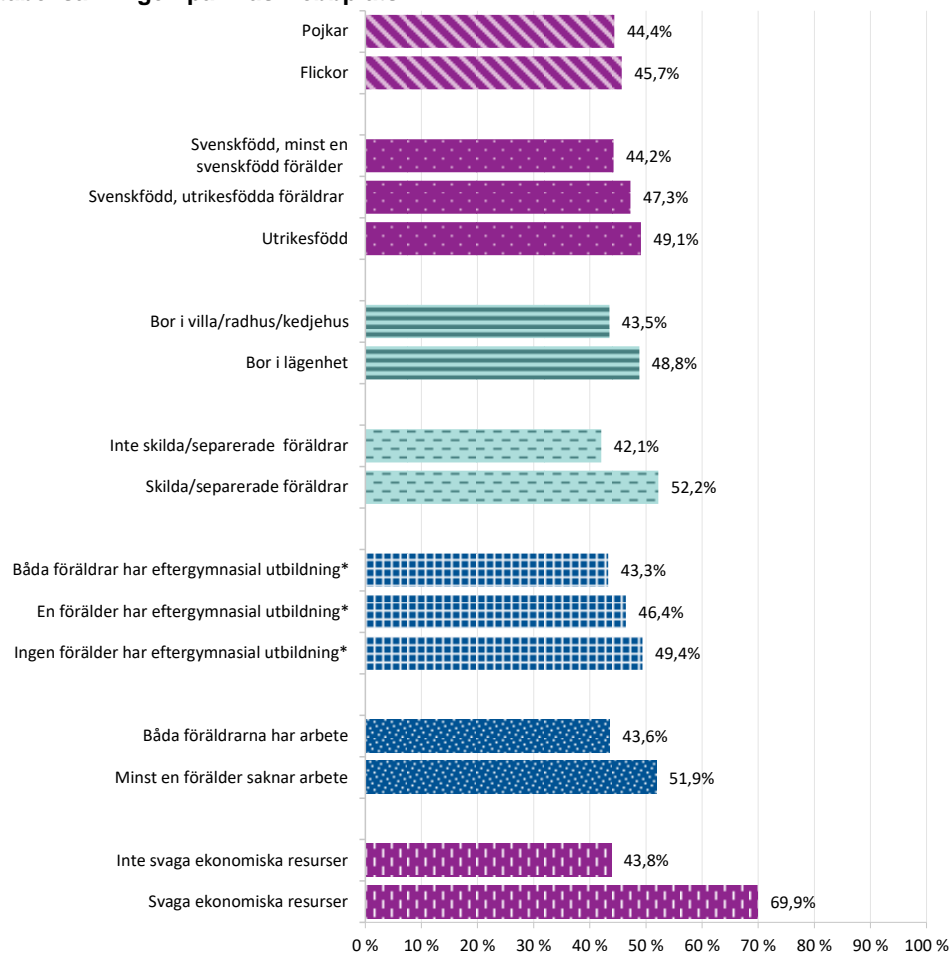
¹³ Se tabell 3A i tabellsamlingen på Brås webbplats.

bland elever där ingen av elevens föräldrar har universitets- eller högskoleutbildning än bland de elever där en eller båda föräldrarna har motsvarande utbildning. Detsamma gäller elever där minst en förälder saknar arbete jämfört med där båda föräldrarna har arbete.

Andelen utsatta elever är särskilt stor bland dem som lever i familjer med svagare ekonomiska resurser (69,9 %). I den gruppen uppger en betydligt större andel elever att de utsatts för misshandel, sexualbrott, hot eller rån jämfört med elever som bor i hushåll med mer stabila ekonomiska resurser (43,8 %).¹⁴

¹⁴ Familjens ekonomiska resurser utgår från ett index som baseras på ett antal frågor om familjens ekonomiska situation. Inför SUB 2023 gjordes det indexet om, varför det inte är jämförbart med tidigare år. Resultaten visar dock på liknande mönster för skillnader i utsatthet mellan elever från familjer med svaga ekonomiska resurser och elever från familjer med ekonomiska resurser som inte är svaga. Se mer i den tekniska rapporten (Brå 2024a).

Figur 3.2. Andel (%) elever i årskurs 9 som utsatts under de senaste tolv månaderna, uppdelat på olika bakgrundsfaktorer. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3A i tabellsamlingen på Brås webbplats.



*Universitets- eller högskoleutbildning

Misshandel

För att belysa omfattningen av utsatthet för mindre grov respektive grövre misshandel bland elever i årskurs 9 ställs följande frågor:

Mindre grov misshandel:

Under de senaste 12 månaderna, har någon med avsikt slagit dig, sparkat dig eller utsatt dig för annat våld så att du fick ont, men inte behövde söka sjukvård?

Grövre misshandel:

Under de senaste 12 månaderna, har någon med avsikt slagit dig, sparkat dig eller utsatt dig för annat våld så att du skadades så mycket att du blev tvungen att besöka sjuksköterska, läkare eller tandläkare?

Svarsalternativen för båda frågorna är:

Nej

1 gång

2 gånger eller fler.¹⁵

Det är 19,6 procent av eleverna som uppger att de blivit utsatta för något misshandelsbrott under de senaste tolv månaderna. Utsattheten är vanligare bland pojkar (21,4 %) än bland flickor (17,2 %).¹⁶

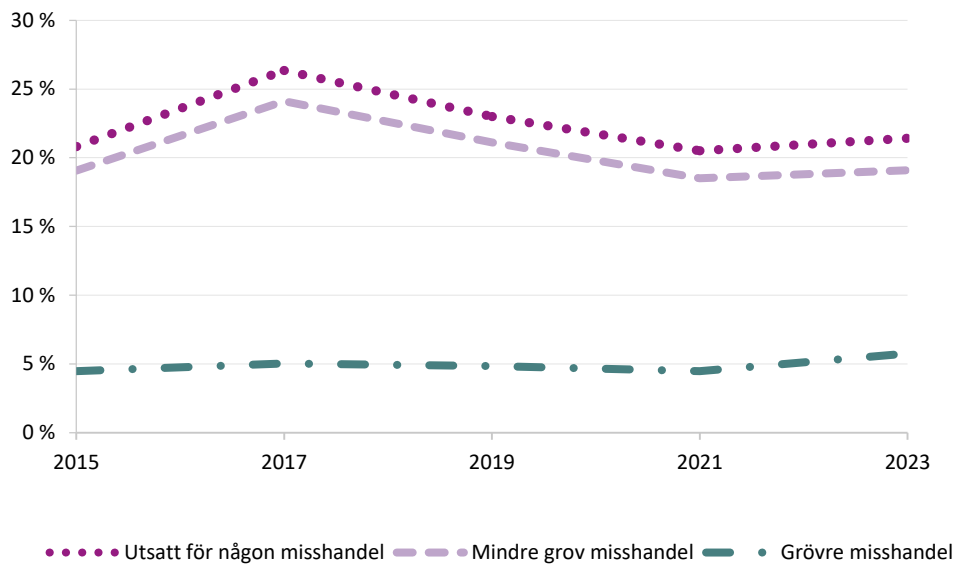
Likt tidigare år uppger den största andelen utsatta att det rörde sig om mindre grov misshandel (19,1 % bland pojkar och 15,3 % bland flickor, se figur 3.3 och 3.4). Andelen utsatta för grövre misshandel är 5,7 procent bland pojkar och 4,0 procent bland flickor.

Bland pojkar är andelen utsatta för mindre grov misshandel på ungefär samma nivå som 2021, se figur 3.3. Det är dock en lägre andel jämfört med 2017 och 2019 då andelen låg på 24,1 respektive 21,1 procent. Andelen pojkar som utsatts för grövre misshandel har varierat mellan 4,5–5,0 procent sedan 2015, men det går att tyda en viss ökning 2023 (5,7 %).

¹⁵ Uppgifter om antal gånger redovisas i tabell 3B i tabellsamlingen på Brå webbplats.

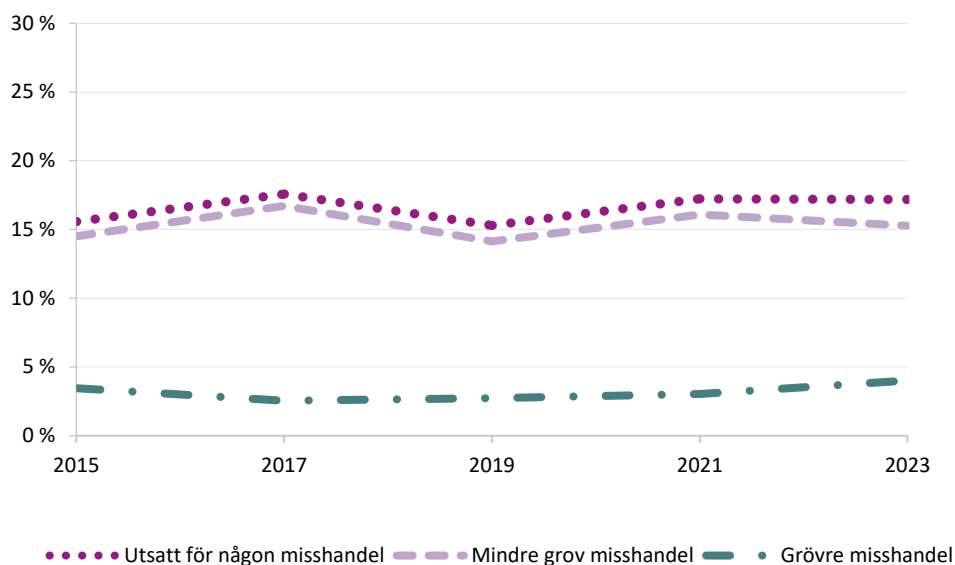
¹⁶ Se tabell 3A i tabellsamlingen på Brås webbplats.

Figur 3.3. Andel (%) pojkar i årskurs 9 som utsatts för misshandel under de senaste tolv månaderna, uppdelat på typ av misshandel. Resultat från SUB 2015–2023. Se även tabell 3B i tabellsamlingen på Brås webbplats.



Bland flickor har andelen utsatta för mindre grov misshandel minskat något från föregående år (från 16,1 till 15,3 %) men det finns ingen tydlig trend över tid (figur 3.4). Andelen flickor som utsatts för grövre misshandel var på en något lägre nivå under 2017 och 2019 (2,5 respektive 2,7 %), men från 2021 har andelen utsatta successivt ökat till 4,0 procent 2023.

Figur 3.4. Andel (%) flickor i årskurs 9 som utsatts för misshandel under de senaste tolv månaderna. Särredovisning för typ av misshandel. Resultat från SUB 2015–2023. Se även tabell 3B i tabellsamlingen på Brås webbplats.



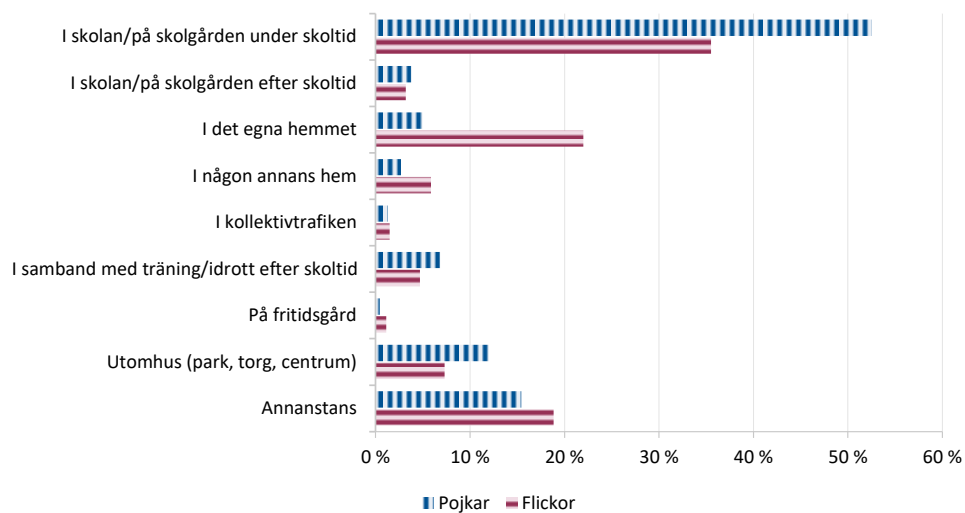
Bland både pojkar och flickor är det vanligare att ha blivit utsatt för mindre grov misshandel upprepade gånger än endast en gång, medan det vid grövre misshandel är vanligare bland både pojkar och flickor att ha blivit utsatt vid endast ett tillfälle.¹⁷

Brottsplats vid misshandel

Den vanligaste platsen att utsättas för mindre grov misshandel 2023 är i skolmiljö under skoltid (figur 3.5). Det gäller både bland pojkar och flickor som utsatts för mindre grov misshandel, dock är andelen större bland utsatta pojkar (52,5 %) än bland utsatta flickor (35,5 %). Det är även tydliga könsskillnader i andelen som utsattes i det egna hemmet, som 5,0 procent av de utsatta pojkarna och 22,0 procent av de utsatta flickorna uppgav som brottsplats. Det är också en större andel flickor än pojkar som utsätts för mindre grov misshandel i någon annans hem (5,9 % jämfört med 2,7 %). Å andra sidan utsätts en större andel pojkar än flickor för mindre grov misshandel utomhus (12,0 % jämfört med 7,3 %).

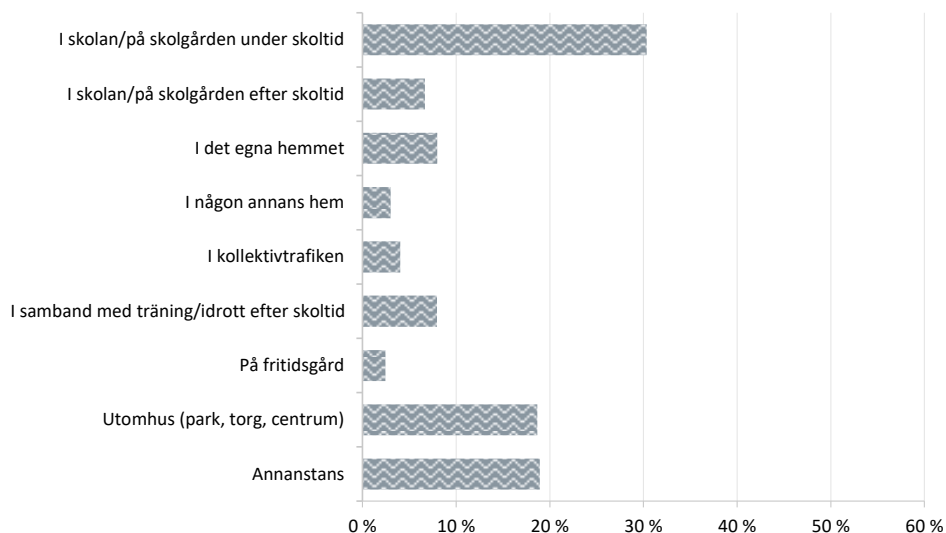
¹⁷ Se tabell 3B i tabellsamlingen på Brås webbplats.

Figur 3.5. Brottsplats för mindre grov misshandel. Fördelning (%) för den senaste händelsen under de senaste tolv månaderna, uppdelat på pojkar och flickor. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3C i tabellsamlingen på Brås webbplats.



Skolmiljön under skoltid är också den vanligaste brottsplatsen bland elever som uppger att de utsatts för grövre misshandel (30,4 % av de utsatta, se figur 3.6). Näst vanligast är att utsättas utomhus eller på annan plats (18,7 respektive 18,9 %). Eftersom det är få elever som utsatts för grövre misshandel redovisas dessa uppgifter för samtliga elever i stället för uppdelat på kön.

Figur 3.6. Brottsplats för grövre misshandel. Fördelning (%) för den senaste händelsen under de senaste tolv månaderna. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3C i tabellsamlingen på Brås webbplats.



Redovisas enbart på det totala antalet utsatta elever, eftersom antalet uppdelat på kön är för litet för att redovisas.

Relation till gärningspersonen vid misshandel¹⁸

Det var allra vanligast bland både pojkar och flickor att utsättas för mindre grov misshandel av en vän eller bekant. Det gällde för 45,6 procent av de utsatta pojkarna och 30,4 procent av de utsatta flickorna (se figur 3.7). Det är generellt tydliga könsskillnader i vilken relation utsatta pojkar respektive utsatta flickor har till gärningspersonen.

Exempelvis är det betydligt vanligare bland pojkar än bland flickor att utsättas av en annan elev (21,6 % jämfört med 16,3 % bland utsatta flickor) eller en obekant person (9,5 % jämfört med 2,7 % bland utsatta flickor).

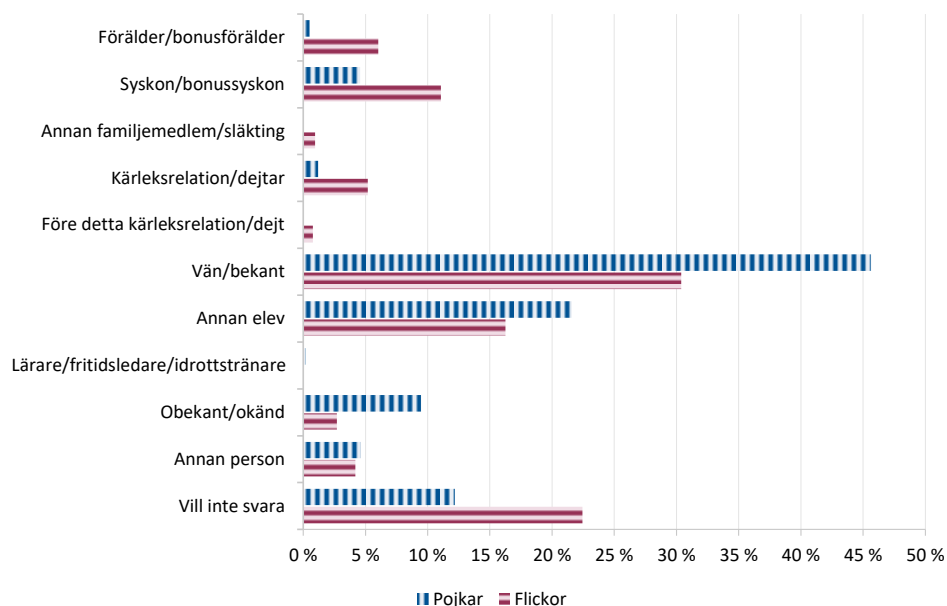
Bland flickor är det å andra sidan vanligare än bland pojkar att utsättas av ett syskon eller bonussyskon (11,1 % bland utsatta flickor och 4,6 % bland utsatta pojkar) eller en förälder eller bonusförälder (6,0 % bland utsatta flickor och 0,5 % bland utsatta pojkar). Det var också vanligare bland flickor än pojkar att utsättas för mindre grov misshandel av en person man hade

¹⁸ Frågan om den utsattas relation till gärningspersonen vid den senaste händelsen är en ny fråga som infördes i 2023 års undersökning. Därför finns det inte några resultat för tidigare år för den här frågan.

en pågående kärleksrelation med eller dejtade vid tillfället för senaste händelsen (5,2 % respektive 1,2 %).

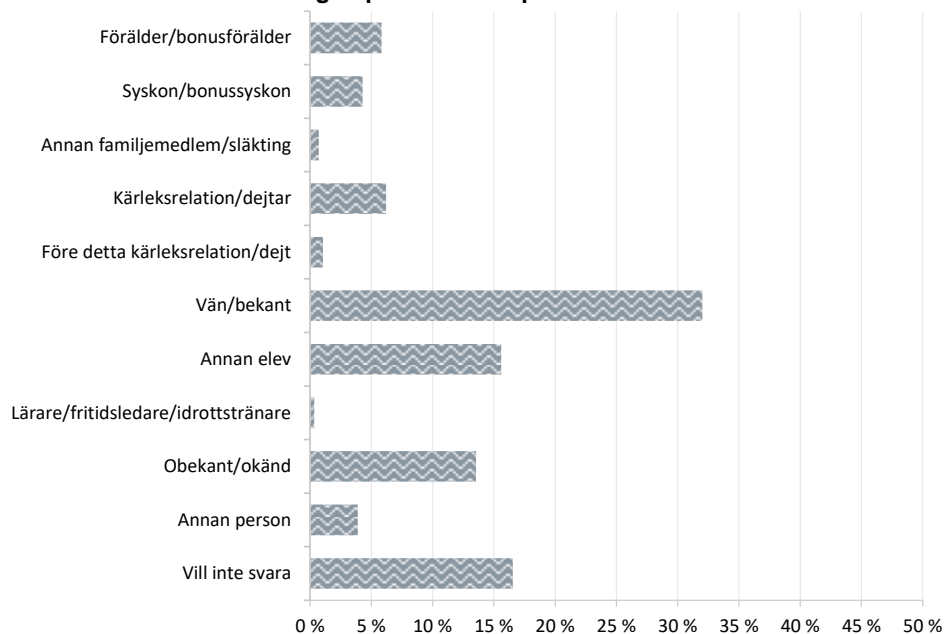
Drygt en femtedel (22,4 %) av de utsatta flickorna och 12,2 procent av de utsatta pojkarna ville inte uppge vilken relation de hade till gärningspersonen.

Figur 3.7. Relation till gärningspersonen vid mindre grov misshandel. Fördelning (%) för den senaste händelsen under de senaste tolv månaderna, uppdelat på pojkar och flickor. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3D i tabellsamlingen på Brås webbplats.



Precis som för mindre grov misshandel är det för grövre misshandel vanligast att gärningspersonen var en vän eller bekant till den utsatta (32,0 %, se figur 3.8). Därefter följer annan elev (15,6 %) eller en obekant person (13,5 %). Vidare var gärningspersonen en pågående kärleksrelation eller någon man dejtade i 6,2 procent av fallen. Av de elever som utsattes för grövre misshandel var det 16,5 procent som inte ville uppge vilken relation de hade till gärningspersonen.

Figur 3.8. Relation till gärningspersonen vid grövre misshandel. Fördelning (%) för den senaste händelsen under de senaste tolv månaderna. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3D i tabellsamlingen på Brås webbplats.



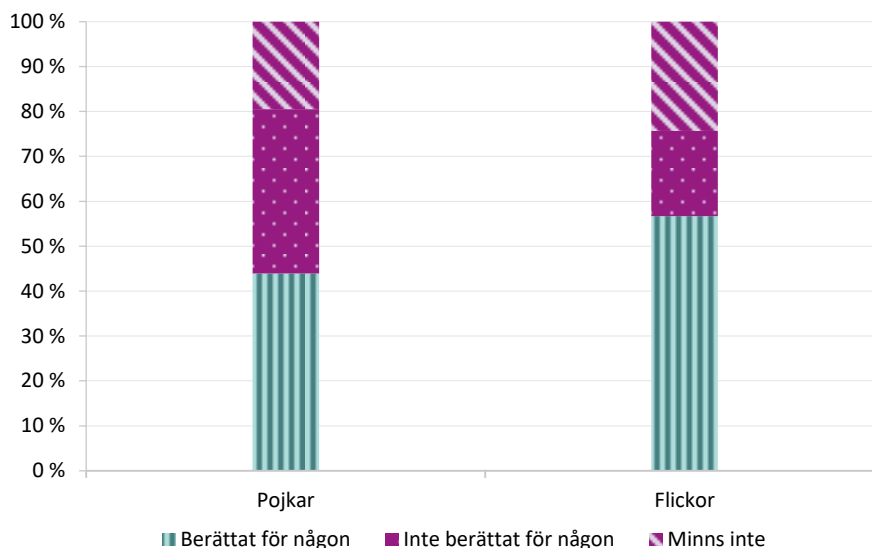
Redovisas enbart på det totala antalet utsatta elever, eftersom antalet uppdelat på kön är för litet för att redovisas.

Berättat för någon om misshandeln¹⁹

Bland både utsatta pojkar och utsatta flickor uppger den största andelen att de valde att berätta för någon om den senaste händelsen av mindre grov misshandel. Det var en större andel flickor än pojkar som uppgav det (56,7 respektive 44,0 %, se figur 3.9). Bland de utsatta pojkarna var det 36,6 procent som uppgav att de inte berättade för någon, och motsvarande andel bland utsatta flickor var 19,0 procent.

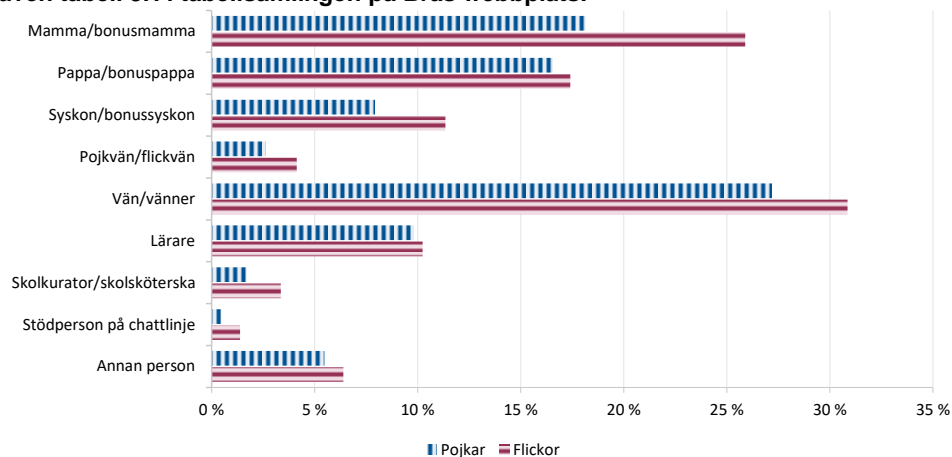
¹⁹ Frågan om den utsatta berättade för någon om den senaste händelsen är en ny fråga som infördes i 2023 års undersökning. Därför finns det inga resultat för tidigare år för den här frågan.

Figur 3.9. Andel (%) elever i årskurs 9 som har utsatts för mindre grov misshandel de senaste tolv månaderna och som även uppger att de har berättat för någon om den senaste händelsen, uppdelat på pojkar och flickor. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3G i tabellsamlingen på Brås webbplats.



Eleverna som uppgav att de har berättat för någon om den senaste händelsen besvarade även samtidigt för vem eller vilka de har berättat. Allra vanligast bland både utsatta pojkar och flickor var att man berättade för en vän (27,2 % respektive 30,9 %, se figur 3.10). Ungefär en fjärdedel (25,9 %) av de utsatta flickorna berättade för sin mamma eller bonusmamma och motsvarande andel bland pojkarna var 18,1 procent. Det var ungefär lika stor andel bland utsatta pojkar och flickor som berättade för sin pappa eller bonuspappa (16,6 respektive 17,4 %). Likaså var det ungefär lika stor andel utsatta pojkar och flickor som berättade för en lärare (9,8 respektive 10,2 %).

Figur 3.10. Vem eller vilka personer* den utsatta berättade för om den senaste händelsen, bland de elever som utsattes för mindre grov misshandel under de senaste tolv månaderna. Uppdelat på pojkar och flickor. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3H i tabellsamlingen på Brås webbplats.



*Frågan kunde besvaras med flera svarsalternativ.

De flesta elever som utsattes för grövre misshandel berättade om händelsen för någon (63,4 %, se figur 3.11).

Figur 3.11. Andel (%) elever i årskurs 9 som har utsatts för grövre misshandel de senaste tolv månaderna som även uppger att de har berättat för någon om den senaste händelsen. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3G i tabellsamlingen på Brås webbplats.

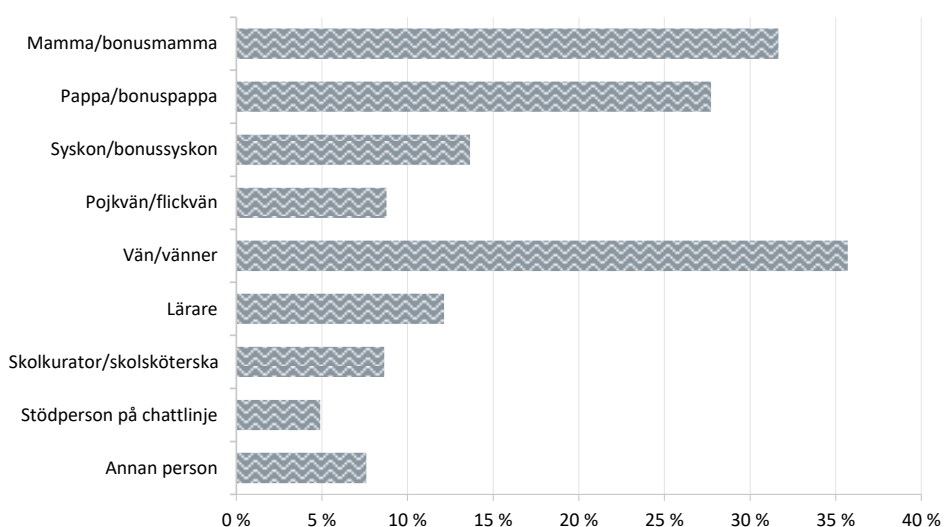


Redovisas enbart på det totala antalet utsatta elever, eftersom antalet uppdelat på kön är för litet för att

redovisas.

Precis som bland dem som utsattes för mindre grov misshandel var det vanligast bland elever som hade utsatts för grövre misshandel att berätta om händelsen för en vän (35,7 %, se figur 3.12). Det var även vanligt att utsatta elever berättade för sin mamma eller bonusmamma (31,7 %) eller sin pappa eller bonuspappa (27,7 %). Andelen utsatta elever som berättade för sin lärare var 12,1 procent.

Figur 3.12. Vem eller vilka personer den utsatta berättade för om den senaste händelsen, bland de elever som utsattes för grov misshandel under de senaste tolv månaderna. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3G i tabellsamlingen på Brås webbplats. *



*Frågan kunde besvaras med flera svarsalternativ.

Redovisas enbart på det totala antalet utsatta elever, eftersom antalet uppdelat på kön är för litet för att redovisas.

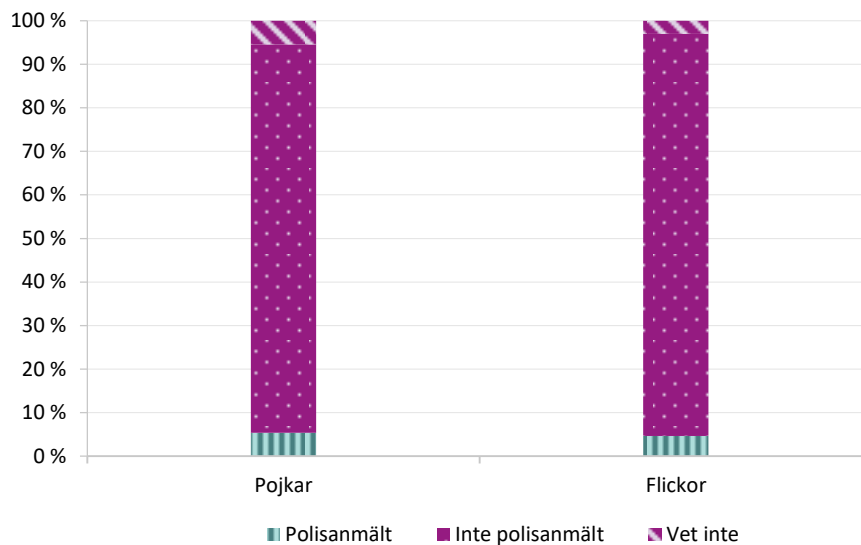
Polisanmäld misshandel

Endast en mindre andel av de pojkar och flickor som utsatts för mindre grov misshandel uppger att händelsen har polisanmälts (5,4 % av pojkarna och 4,7 % av flickorna, se figur 3.13).

Bland pojkar och flickor har andelen som utsatts för mindre grov misshandel och som uppger att händelsen har polisanmälts minskat från 2021, då andelen låg på 8,4 procent bland utsatta pojkar och 7,7 procent bland utsatta flickor. Bland pojkar är också andelen lägre 2023 jämfört med tidigare år, förutom 2017 då andelen låg på 3,6 procent. Bland flickor som

utsatts för mindre grov misshandel har andelen som uppger att de har polisanmält händelsen tidigare ökat för varje år men är nu nere på samma nivå som 2015 (4,5 %).²⁰

Figur 3.13. Andel (%) elever i årskurs 9 som utsatts för mindre grov misshandel under de senaste tolv månaderna och som även uppger att den senaste händelsen polisanmäts, uppdelat på pojkar och flickor. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3I i tabellsamlingen på Brås webbplats.

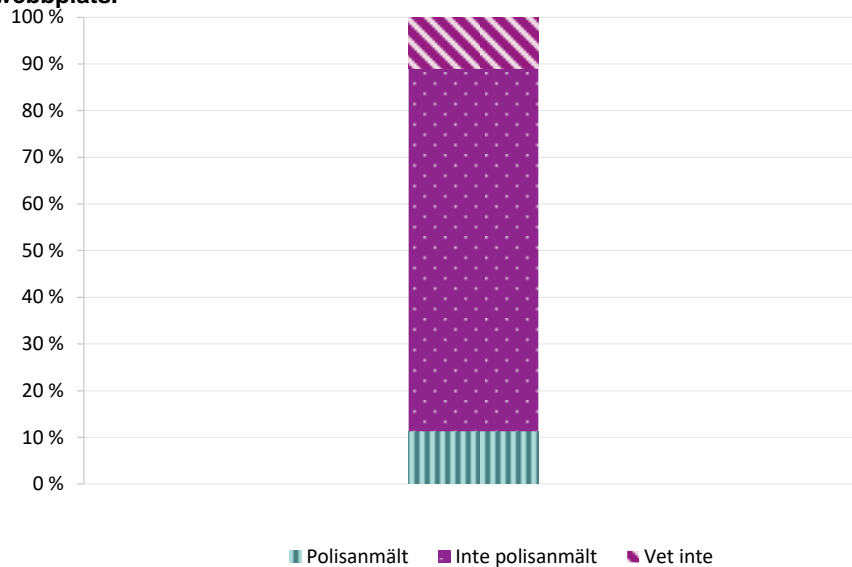


Det är en betydligt större andel bland dem som utsatts för grovare misshandel jämfört med mindre grov misshandel som uppger att händelsen har polisanmälts (11,3 %, se figur 3.14). Det är en stor minskning från 2021 då andelen var 18,9 procent, och det är den lägsta nivån under mätperioden.²¹

²⁰ Se tabell 3I i tabellsamlingen på Brås webbplats.

²¹ Se tabell 3I i tabellsamlingen på Brås webbplats.

Figur 3.14. Andel (%) elever i årskurs 9 som utsatts för grövre misshandel under de senaste tolv månaderna och som även uppger att den senaste händelsen polisanmälts. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3I i tabellsamlingen på Brås webbplats.



Redovisas enbart på det totala antalet utsatta elever, eftersom antalet uppdelat på kön är för litet för att redovisas.

Hot

För att undersöka hur vanligt det är att elever utsätts för hot ställs följande fråga:

Har du under de senaste 12 månaderna blivit hotad så att du känt dig rädd?

Svarsalternativen är:

Nej

1 gång

2 gånger eller fler.²²

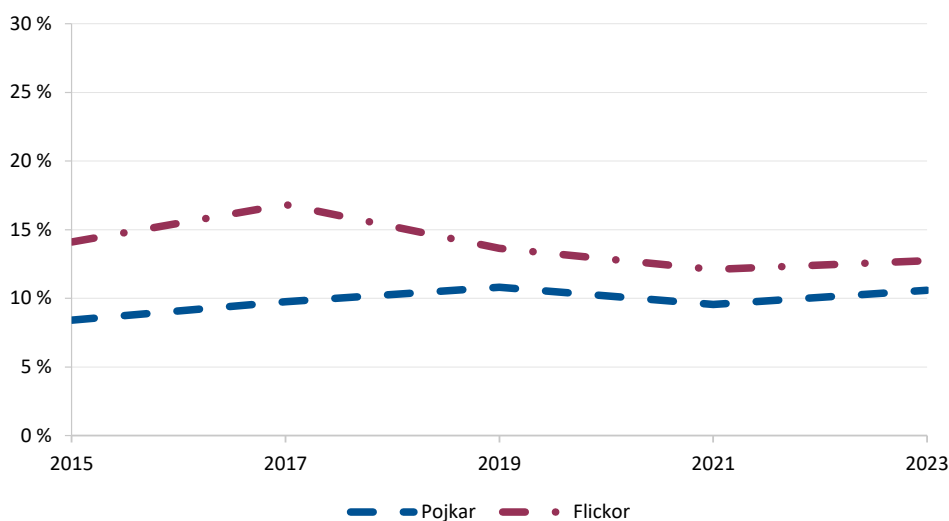
Totalt uppger 11,9 procent av eleverna 2023 att de utsatts för hot minst en gång de senaste tolv månaderna (10,6 % av pojkarna och 12,7 % av flickorna).²³

²² Uppgifter om antal gånger redovisas i tabell 3B i tabellsamlingen på Brås webbplats.

²³ Se tabell 3A i tabellsamlingen på Brås webbplats.

Andelen utsatta bland pojkar ligger på ungefär samma nivå som 2021 (då andelen var 9,5 %), se figur 3.15. Det har dock skett en viss ökning från 2015 (då andelen var 8,4 %) som alltså håller i sig även 2023. Andelen flickor som utsatts för hot ligger också på ungefär samma nivå som 2021, då andelen var 12,1 procent. Andelen utsatta flickor har därmed minskat från 2015, och särskilt från den tillfälliga ökningen under 2017, men har varit på ungefär samma nivåer de senaste tre mätningarna, omkring (12,1–13,6 %).

Figur 3.15. Andel (%) elever i årskurs 9 som utsatts för hot under de senaste tolv månaderna, uppdelat på pojkar och flickor. Resultat från SUB 2015–2023. Se även tabell 3B i tabellsamlingen på Brås webbplats.



Den största andelen av de pojkar och flickor som uppger att de har utsatts för hot har blivit utsatta vid ett tillfälle. Det är dock relativt vanligt att eleverna uppger att de har utsatts två gånger eller fler – ungefär var tredje pojke respektive flicka bland de elever som utsatts för hot.²⁴

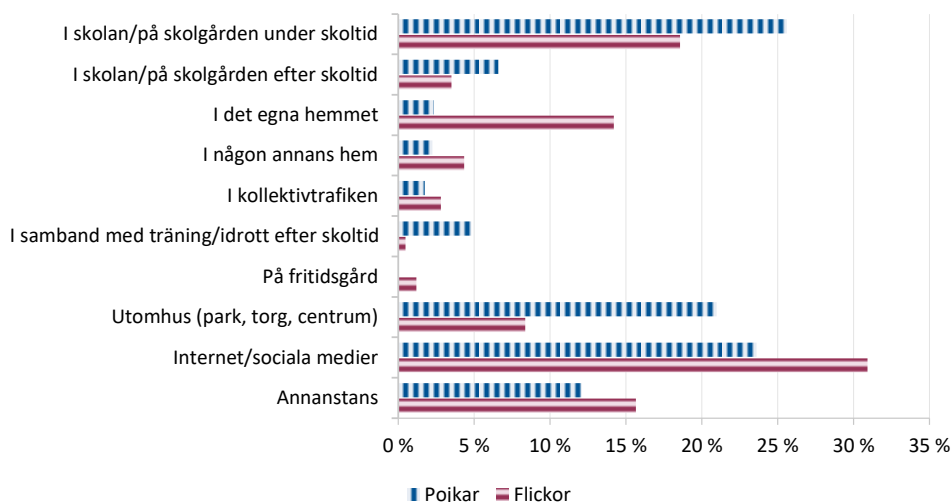
Brottsplats vid hot

Bland pojkar som utsatts för hot var den vanligaste brottsplatsen skolmiljön under skoltid (25,6 %, se figur 3.16). Därefter följer internet och sociala medier (23,6 %) och utomhus (21,0 %). Bland flickor som utsatts för hot var den vanligaste platsen på internet och sociala medier (30,9 %) följt av skolmiljö under skoltid (18,6 %). Det var en betydligt större andel flickor än pojkar som utsattes för hot i det egna hemmet (14,2 respektive 2,3 %) och nästan dubbelt så stor andel flickor än pojkar som utsattes i någon annans

²⁴ Se tabell 3B i tabellsamlingen på Brås webbplats.

hem (4,3 % respektive 2,3 %). Med andra ord framkommer det tydliga könsskillnader vad det gäller brottsplatsen där eleverna blivit utsatta för hot 2023.

Figur 3.16. Brottsplats för hot. Fördelning (%) för den senaste händelsen under de senaste tolv månaderna, uppdelat på pojkar och flickor. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3C i tabellsamlingen på Brås webbplats.

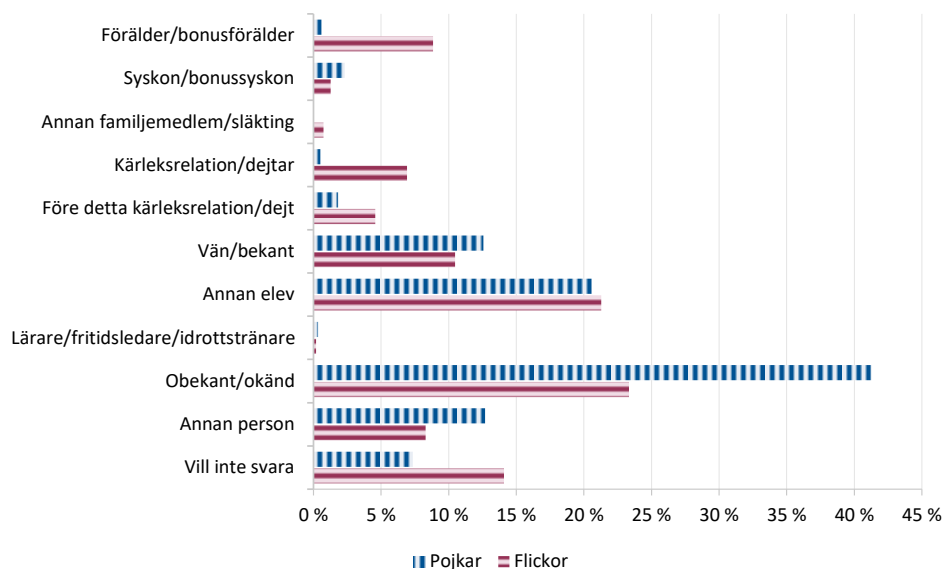


Relation till gärningspersonen vid hot²⁵

Bland pojkar som utsattes för hot 2023 var det vanligast att gärningspersonen var en obekant person, 41,2 procent av de utsatta pojkarna uppgav det (figur 3.17). Därefter följer annan elev (20,6 %) och vän eller bekant (12,6 %). Bland flickor som utsattes var det också vanligast att utsättas av en obekant person (23,3 %) och därefter av en annan elev (21,3 %) eller en vän eller bekant (10,5 %). Det fanns tydliga könsskillnader i att utsättas av en kärlekspartner eller dejt där flickor utsattes i betydligt högre grad än pojkar (6,9 respektive 0,5 %). Det var även betydligt vanligare bland utsatta flickor än bland utsatta pojkar att ha blivit hotad av en förälder eller bonusförälder (8,9 respektive 0,6 %). En större andel utsatta flickor än utsatta pojkar ville inte heller uppge vilken relation de har till gärningspersonen (14,1 % respektive 7,3 %).

²⁵ Frågan om den utsattas relation till gärningspersonen vid den senaste händelsen är en ny fråga som infördes i 2023 års undersökning. Därför finns det inte några resultat för tidigare år för den här frågan.

Figur 3.17. Relation till gärningspersonen vid hot. Fördelning (%) för den senaste händelsen under de senaste tolv månaderna, uppdelat på pojkar och flickor. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3D i tabellsamlingen på Brås webbplats.

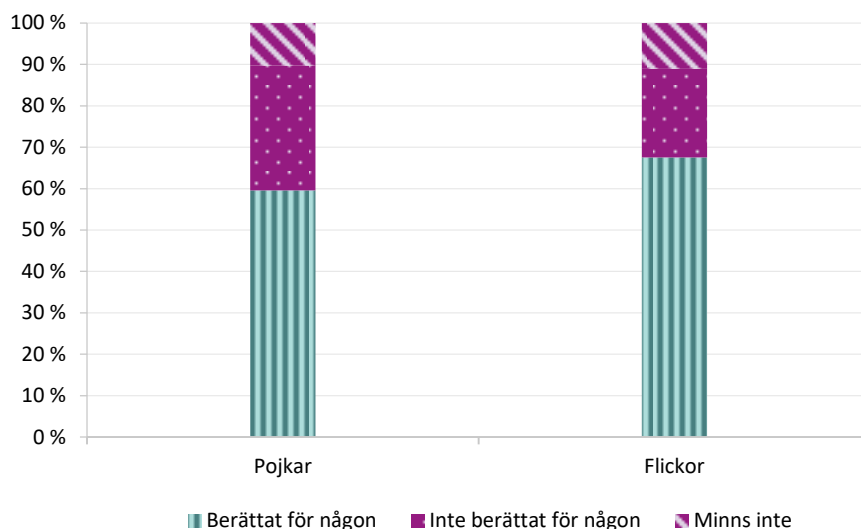


Berättat för någon om hothändelsen²⁶

En stor andel av de pojkar och flickor som uppger att de utsatts för hot uppger att de har berättat för någon om den senaste händelsen. Det är en större andel flickor än pojkar som uppger det, 67,6 procent av de utsatta flickorna och 59,6 procent av de utsatta pojkarna (figur 3.18). Andelen utsatta pojkar som uppger att de inte har berättat för någon är 30,1 procent och motsvarande andel bland utsatta flickor är 21,4 procent.

²⁶ Frågan om den utsatta berättade för någon om den senaste händelsen är en ny fråga som infördes i 2023 års undersökning. Därför finns det inte några resultat för tidigare år för den här frågan.

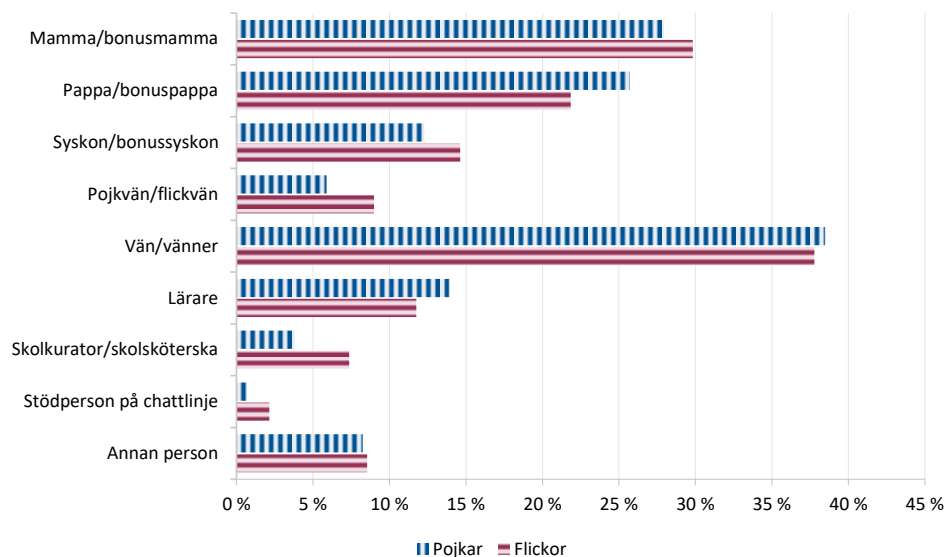
Figur 3.18. Andel (%) elever i årskurs 9 som har utsatts för hot de senaste tolv månaderna och som även uppger att de har berättat för någon om den senaste händelsen, uppdelat på pojkar och flickor. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3G i tabellsamlingen på Brås webbplats.



Vanligast bland både pojkar och flickor som utsatts för hot de senaste tolv månaderna är att uppge att man berättat för en vän eller flera vänner om senaste händelsen (38,5 % respektive 37,8 %), följt av mamma eller bonusmamma (27,9 % respektive 29,8 %, se figur 3.19). Även pappa eller bonuspappa är en person som en stor andel av de utsatta berättar för, 25,7 procent av de utsatta pojkarna och 21,8 procent av de utsatta flickorna uppger det.

Nästan dubbelt så stor andel flickor än pojkar uppger att de har berättat för en pojk- eller flickvän, (9,0 % respektive 5,9 %). Likaså är det ungefär dubbelt så stor andel flickor än pojkar som uppger att de har berättat för skolkurator eller skolsköterska om senaste händelsen, 7,4 procent respektive 3,8 procent.

Figur 3.19. Vem eller vilka personer* den utsatta berättade för om den senaste händelsen, bland de elever som utsattes för hot under de senaste tolv månaderna. Uppdelat på pojkar och flickor. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3H i tabellsamlingen på Brås webbplats.



*Frågan kunde besvaras med flera svarsalternativ.

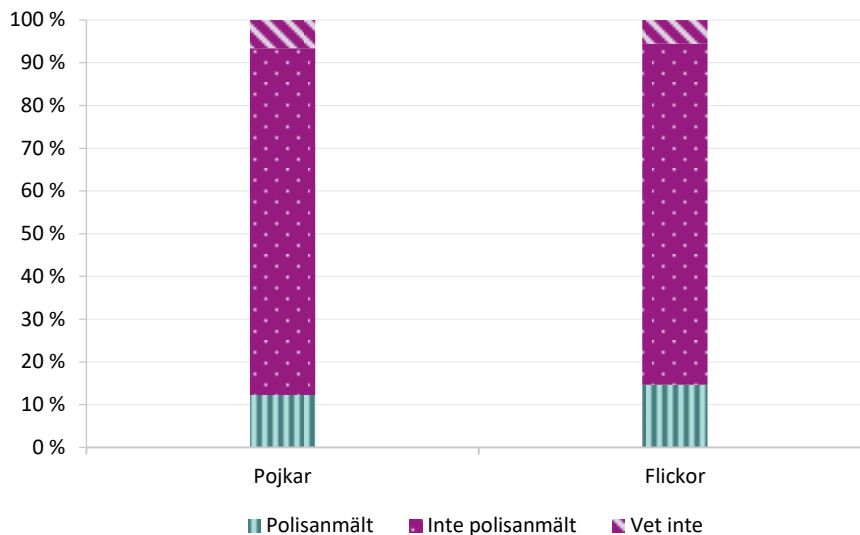
Polisanmälda hot

Totalt uppger 12,2 procent av pojkarna och 14,7 procent av flickorna som utsatts för hot under de senaste tolv månaderna att den senaste händelsen polisanmäls (figur 3.20).

Andelen pojkar som polisanmält hot är på den lägsta nivån 2023 jämfört med alla tidigare år under mätperioden, men nivåerna har varierat mellan 14,2 och 19,3 procent under åren utan en tydlig trend. Bland flickor är i stället andelen som polisanmält hot på den högsta nivån 2023 jämfört med alla tidigare år. Även bland flickor har andelen som polisanmält varierat under mätperioden, mellan 9,5 och 14,7 procent.²⁷

²⁷ Se tabell 3I i tabellsamlingen på Brås webbplats.

Figur 3.20. Andel (%) elever i årskurs 9 som utsatts för hot under de senaste tolv månaderna och som även uppger att den senaste händelsen polisanmälts, uppdelat på pojkar och flickor. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3I i tabellsamlingen på Brås webbplats.



Sexualbrott

För att undersöka utsatthet för sexualbrott ställs följande två frågor:

Fysiska sexuella kränkningar:

Har någon tafsat eller tagit på dig på ett sexuellt sätt fast du inte ville det under de senaste 12 månaderna?

Sexuell handling genom tvång:

Har du blivit tvingad till att göra något som du upplevde som sexuellt under de senaste 12 månaderna?

Svarsalternativen är:

Nej

1 gång

2 gånger eller fler.²⁸

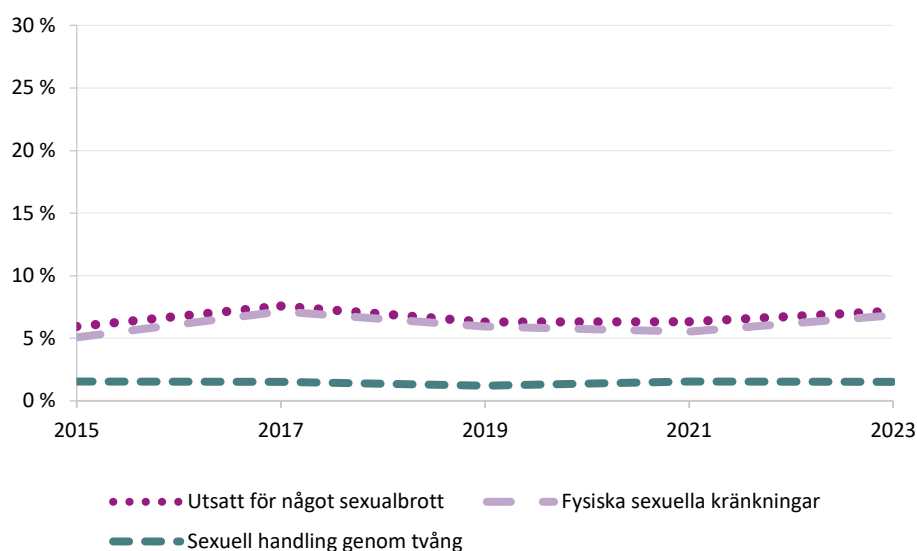
²⁸ Uppgifter om antal gånger redovisas i tabell 3B i tabellsamlingen på Brås webbplats.

Totalt uppger 12,5 procent av eleverna att de har utsatts för något sexualbrott under de senaste tolv månaderna. Andelen utsatta är betydligt större bland flickor (17,9 %) än bland pojkar (7,2 %).²⁹

Bland både pojkar och flickor är det vanligare att det har rört sig om fysiska sexuella kränkningar (6,8 % av pojkarna och 16,1 % av flickorna) än om sexuell handling genom tvång (1,5 % bland pojkar och 6,5 % bland flickor).

Bland pojkar har andelen som uppger utsatthet för fysiska sexuella kränkningar varierat sedan 2015, med en ökning 2017 och sedan en nedgång 2019 och 2021 (figur 3.21). Resultatet för 2023 visar på en uppgång igen. Andelen utsatta för sexuell handling genom tvång har däremot legat relativt stabilt på 1,2–1,5 procent sedan 2015.

Figur 3.21. Andel (%) pojkar i årskurs 9 som utsatts för sexualbrott under de senaste tolv månaderna, uppdelat på typ av sexualbrott. Resultat från SUB 2015–2023. Se även tabell 3B i tabellsamlingen på Brås webbplats.

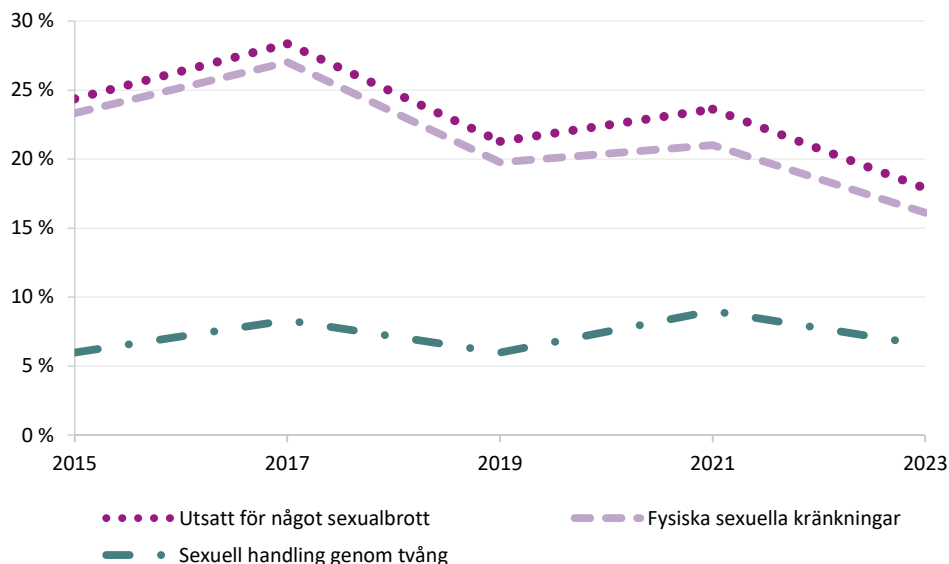


Bland flickor ligger andelen som uppgett utsatthet för fysiska sexuella kränkningar 2023 på den lägsta nivån (16,1 %) sedan 2015 (figur 3.22). Åren däremellan har andelen varierat, med som högst 27,0 procent 2017. Andelen flickor som utsattes för sexuell handling genom tvång minskade

²⁹ Se tabell 3A i tabellsamlingen på Brås webbplats.

från 9,0 procent 2021 till 6,5 procent 2023 och ligger nu på ungefär samma nivå som 2015 och 2019.

Figur 3.22. Andel (%) flickor i årskurs 9 som utsatts för sexualbrott under de senaste tolv månaderna, uppdelat på typ av sexualbrott. Resultat från SUB 2015–2023. Se även tabell 3B i tabellsamlingen på Brås webbplats.



Bland pojkar är det, i likhet med tidigare mätningar, vanligare att de som utsatts för fysiska sexuella kränkningar uppger att utsattheten varit upprepad (två gånger eller fler) än endast en gång. Bland flickor är det ungefär lika vanligt att utsattheten varit upprepad som att det skett vid ett tillfälle.³⁰

När det gäller sexuell handling genom tvång är det bland pojkar ungefär lika vanligt med utsatthet vid ett tillfälle som vid två gånger eller fler, medan det bland flickor är något vanligare att uppge utsatthet vid ett tillfälle.

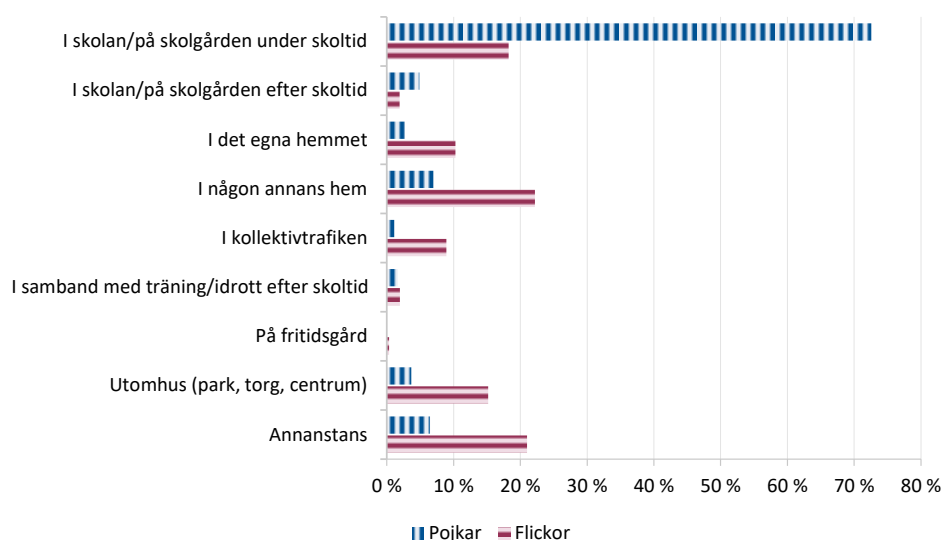
Brottsplats vid sexualbrott

Bland pojkar som utsatts för fysiska sexuella kränkningar har en övervägande andel uppgett att händelsen inträffat i skolmiljö under skoltid (72,6 %). Bland flickor som uppger att de utsatts för fysiska sexuella kränkningar är det vanligast att brottet skett i någon annans hem (22,2 %)

³⁰ Se tabell 3B i tabellsamlingen på Brås webbplats.

följt av annan plats (21,0 %) och i skolmiljön under skoltid (18,3 %, se figur 3.23).

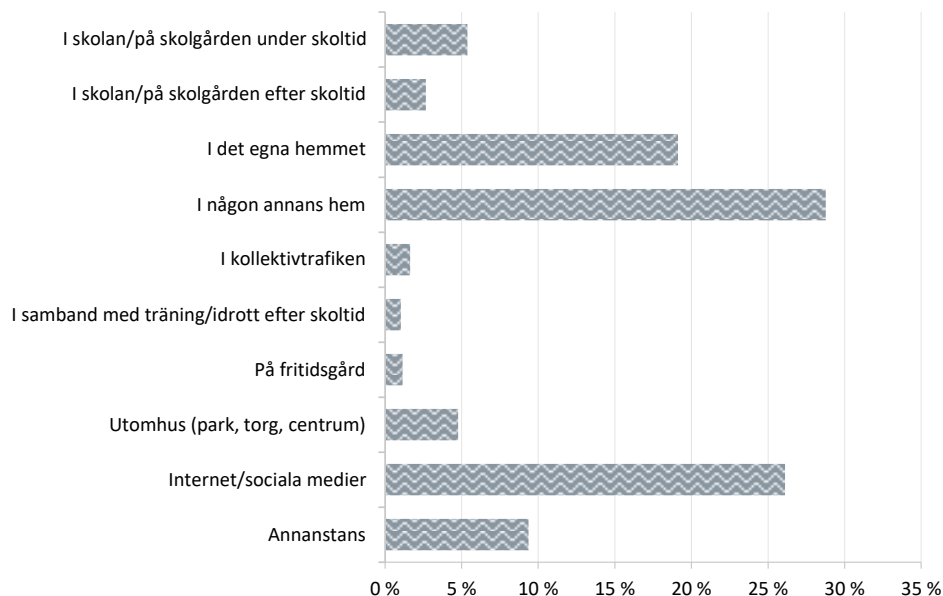
Figur 3.23. Brottsplats för fysiska sexuella kränkningar. Fördelning (%) för den senaste händelsen under de senaste tolv månaderna, uppdelat på pojkar och flickor. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3C i tabellsamlingen på Brås webbplats.



Bland de elever som uppger att de har utsatts för sexuell handling genom tvång är den vanligaste brottsplatsen någon annans hem (28,8 %, se figur 3.24). Drygt var fjärde elev (26,1 %) som utsatts uppgav internet eller sociala medier som brottsplats och 19,1 procent av de utsatta eleverna uppgav det egna hemmet som brottsplats.³¹

³¹ Svartalernativet internet/sociala medier finns bara för frågan om utsatthet för sexuell handling genom tvång, och inte för frågan om utsatthet för fysiska sexuella kränkningar.

Figur 3.24. Brottsplats för sexuell handling genom tvång. Fördelning (%) för den senaste händelsen under de senaste tolv månaderna. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3C i tabellsamlingen på Brås webbplats.



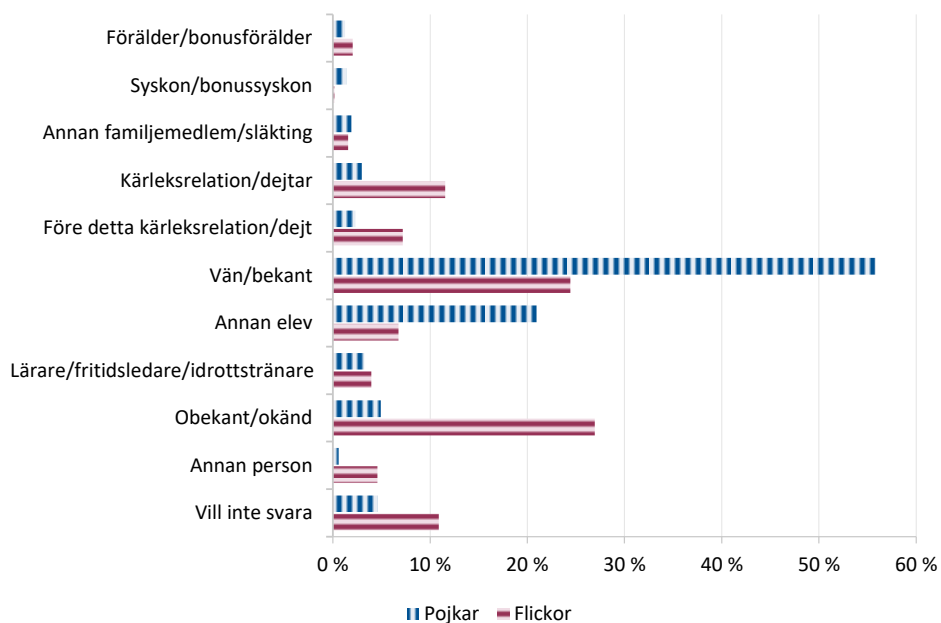
Redovisas enbart på det totala antalet utsatta elever, eftersom antalet uppdelat på kön är för litet för att redovisas.

Relation till gärningspersonen vid sexualbrott³²

Bland pojkar som uppger att de utsattes för fysiska sexuella kränkningar de senaste tolv månaderna var det vanligast att gärningspersonen var en vän eller en bekant (55,8 %, se figur 3.25). Därefter var det vanligast att gärningspersonen var en annan elev (21,0 %). Bland flickor som uppger att de utsattes för fysiska sexuella kränkningar var det vanligast att gärningspersonen i stället var en obekant person (26,9 %). Näst vanligast var det att gärningspersonen var en vän eller bekant (24,4 %). Tydliga könsskillnader framkommer också i de fall där de utsatta eleverna har uppgett att gärningspersonen var en kärlekspartner eller dejt, eller en före detta kärlekspartner eller dejt. Bland utsatta flickor var andelen 11,5 respektive 7,2 procent medan motsvarande andelar bland utsatta pojkar var 3,0 respektive 2,3 procent.

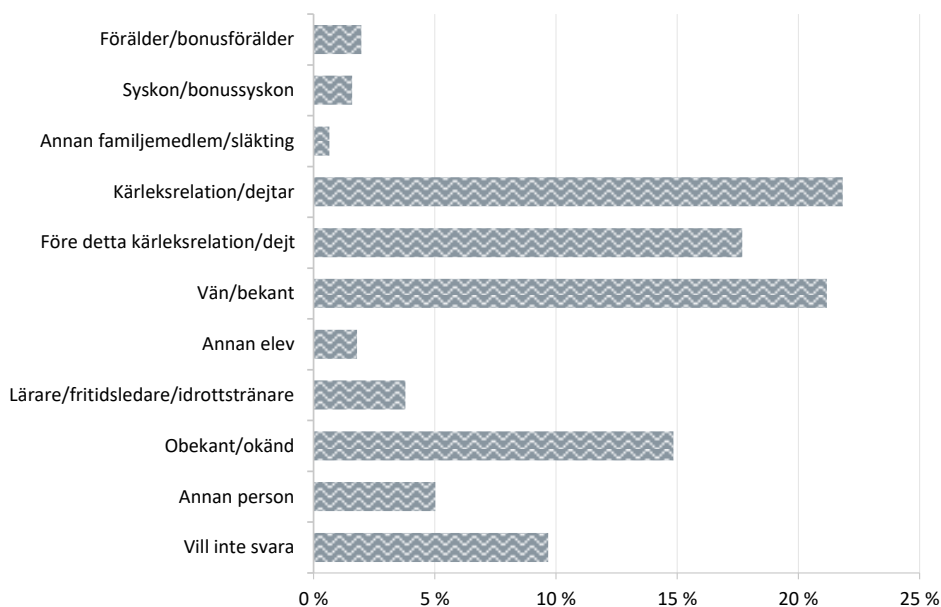
³² Frågan om den utsattas relation till gärningspersonen vid den senaste händelsen är en ny fråga som infördes i 2023 års undersökning. Därför finns det inte några resultat för tidigare år för den här frågan.

Figur 3.25. Relation till gärningspersonen vid fysiska sexuella kränkningar. Fördelning (%) för den senaste händelsen under de senaste tolv månaderna, uppdelat på pojkar och flickor. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3D i tabellsamlingen på Brås webbplats.



Bland de elever som uppgav att de utsatts för sexuell handling genom tvång var det ungefär lika stor andel som svarade att de utsatts av en kärlekspartner eller någon man dejtar som av en vän eller bekant (21,8 respektive 21,2 %, se figur 3.26). Därefter var det vanligast att utsättas av en före detta kärlekspartner eller före detta dejt (17,7 %) eller en obekant person (14,8 %).

Figur 3.26. Relation till gärningspersonen vid sexuell handling genom tvång. Fördelning (%) för den senaste händelsen under de senaste tolv månaderna. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3D i tabellsamlingen på Brås webbplats.



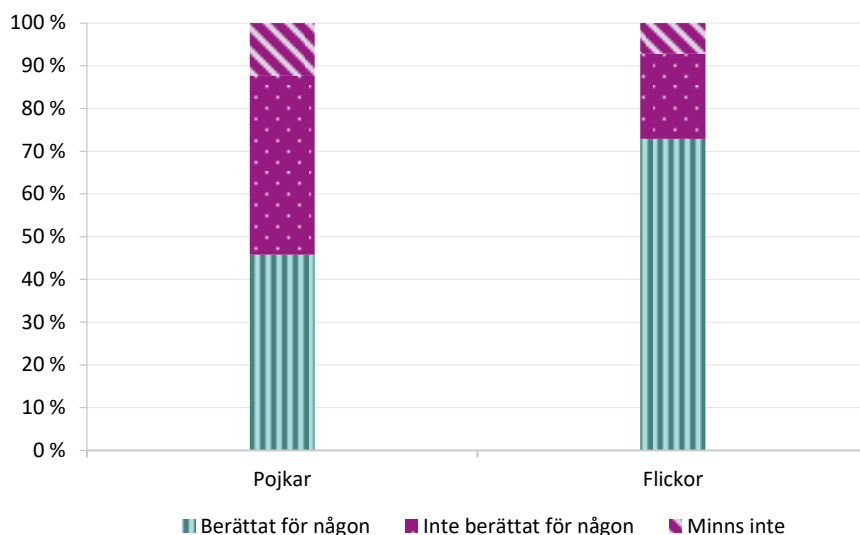
Redovisas enbart på det totala antalet utsatta elever, eftersom antalet uppdelat på kön är för litet för att redovisas.

Berättat för någon om sexualbrottet³³

Det är en betydligt större andel flickor än pojkar som uppger att de har utsatts för fysiska sexuella kränkningar och som också har berättat för någon om den senaste händelsen. Bland utsatta flickor har 72,9 procent berättat för någon och bland utsatta pojkar är motsvarande andel 45,8 procent (figur 3.27).

³³ Frågan om den utsatta berättade för någon om den senaste händelsen är en ny fråga som infördes i 2023 års undersökning. Därför finns det inte några resultat för tidigare år för den här frågan.

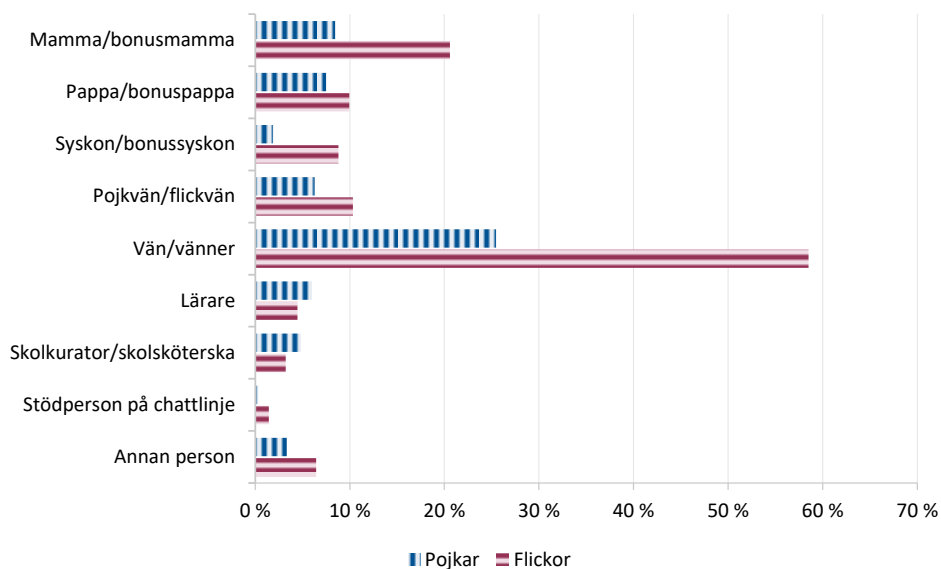
Figur 3.27. Andel (%) elever i årskurs 9 som har utsatts för fysiska sexuella kränkningar de senaste tolv månaderna och som även uppger att de har berättat för någon om den senaste händelsen, uppdelat på pojkar och flickor. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3G i tabellsamlingen på Brås webbplats.



Av de pojkar som uppgav att de hade berättat för någon om utsatthet för fysiska sexuella kränkningar var det en fjärdedel (25,5 %) som hade berättat för en vän eller vänner, se figur 3.28. Det var något större andel utsatta pojkar än flickor som uppgav att de hade berättat för en lärare, 6,0 procent jämfört med 4,5 procent. Likaså var det något större andel pojkar än flickor som uppgav att de hade berättat för en skolkurator om händelsen, 4,8 procent jämfört 3,2 procent.

Av de flickor som uppgav att de hade berättat för någon om sin utsatthet för fysiska sexuella kränkningar hade den största andelen berättat för sin vän eller sina vänner (58,5 %, se figur 3.28). Därefter var det vanligast att ha berättat för sin mamma eller bonusmamma (20,6 %). Slutligen var det en större andel utsatta flickor än pojkar som berättade om den senaste händelsen för sin pojk- eller flickvän (10,3 % jämfört med 6,3 %).

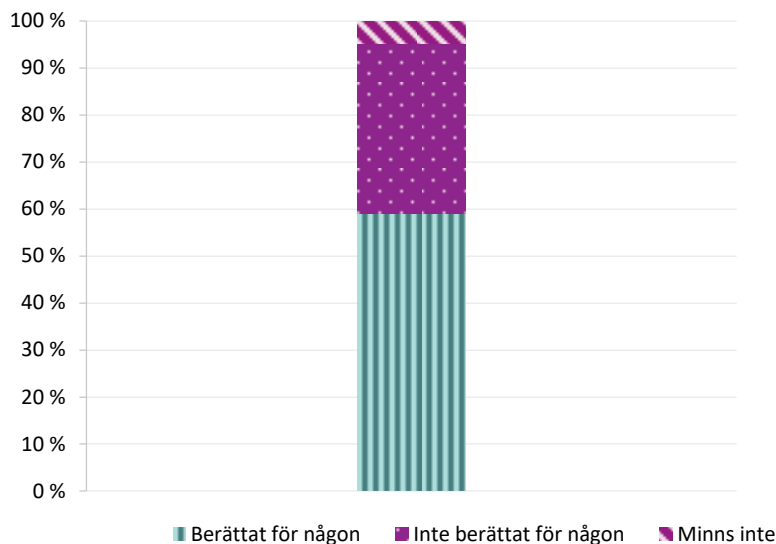
Figur 3.28. Vem eller vilka personer* den utsatta berättade för om den senaste händelsen, bland de elever som utsattes för fysiska sexuella kränkningar under de senaste tolv månaderna. Uppdelat på pojkar och flickor. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3H i tabellsamlingen på Brås webbplats.



*Frågan kunde besvaras med flera svarsalternativ.

Av de elever som uppgav att de utsatts för sexuell handling genom tvång uppgav 59,0 procent att de berättade för någon om den senaste händelsen (figur 3.29). Andelen utsatta elever som uppgav att de inte hade berättat för någon var 36,2 procent.

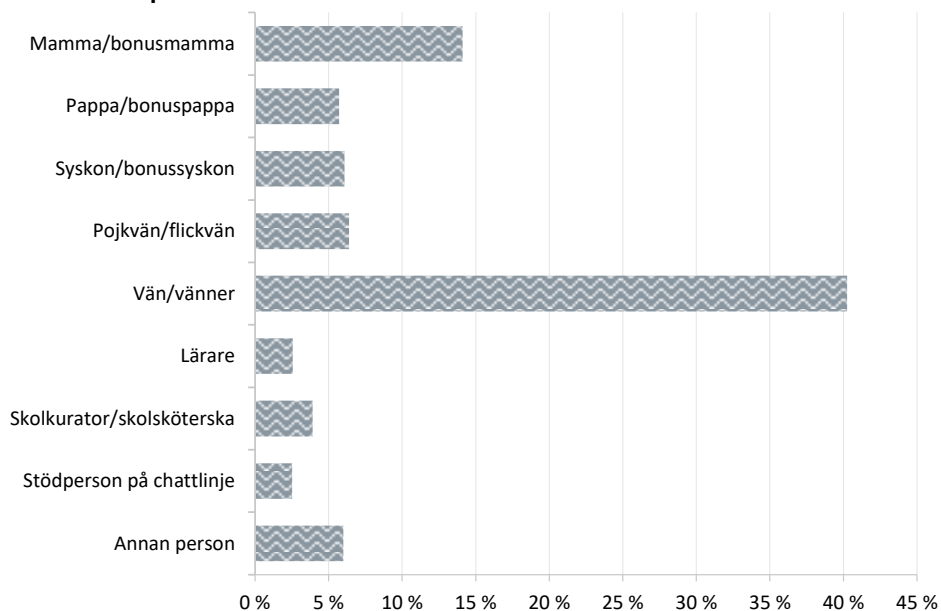
Figur 3.29. Andel (%) elever i årskurs 9 som har utsatts för sexuell handling genom tvång de senaste tolv månaderna och som även uppger att de har berättat för någon om den senaste händelsen. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3G i tabellsamlingen på Brås webbplats.



Redovisas enbart på det totala antalet utsatta elever, eftersom antalet uppdelat på kön är för litet för att redovisas.

Bland de elever som utsatts för sexuell handling genom tvång och som hade berättat om den senaste händelsen för någon, hade 40,3 procent berättat för en vän eller flera vänner (figur 3.30). Därefter följer att man berättade för mamma eller bonusmamma (14,1 %) eller pojk-, eller flickvän (6,4 %). Andelen elever som berättade för pappa eller bonuspappa, eller annan person som inte specificerades i svarsalternativen var ungefär lika stor, 5,7 respektive 6,0 procent.

Figur 3.30. Vem eller vilka personer* den utsatta berättade för om den senaste händelsen, bland de elever som utsattes för sexuell handling genom tvång under de senaste tolv månaderna. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3H i tabellsamlingen på Brås webbplats.



*Frågan kunde besvaras med flera svarsalternativ.

Redovisas enbart på det totala antalet utsatta elever, eftersom antalet uppdelat på kön är för litet för att redovisas.

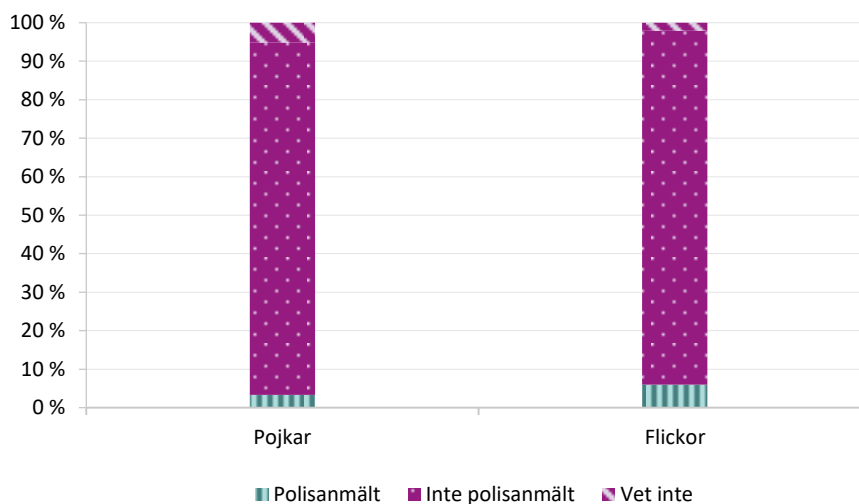
Polisanmälda sexualbrott

Av de pojkar och flickor som utsatts för fysiska sexuella kränkningar under de senaste tolv månaderna är det en mindre andel som uppger att händelsen polisanmäls. Totalt uppger 3,4 procent av pojkarna och 6,0 procent av flickorna att händelsen polisanmäls (figur 3.31).

Mellan åren 2015 och 2023 har andelen pojkar som uppgett att fysiska sexuella kränkningar polisanmäls varierat mellan 0,7 och 5,7 procent. Under samma period har även andelen bland flickor varierat från 4,1 till 7,0 procent.³⁴

³⁴ Se tabell 3I i tabellsamlingen på Brås webbplats.

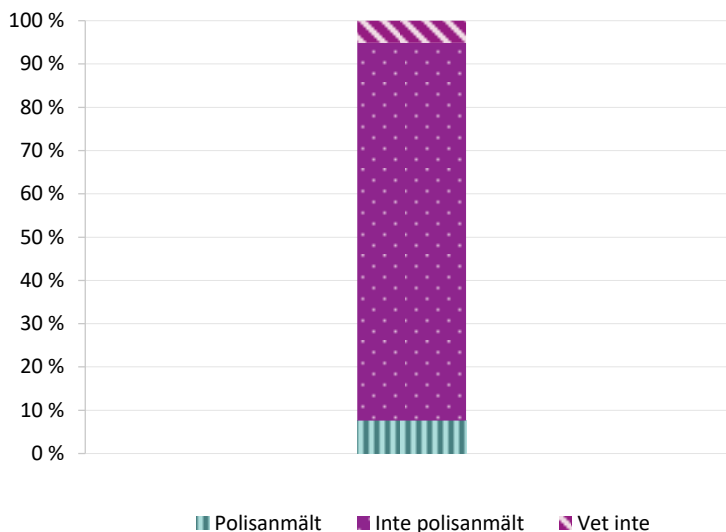
Figur 3.31. Andel (%) elever i årskurs 9 som utsatts för fysiska sexuella kränkningar under de senaste tolv månaderna och som även uppger att den senaste händelsen polisanmäls, uppdelat på pojkar och flickor. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 31 i tabellsamlingen på Brås webbplats.



Bland de elever som utsatts för sexuell handling genom tvång uppger 7,6 procent att händelsen polisanmäls (figur 3.32). Även om resultatet inte redovisas uppdelat på kön på grund av låga antal är andelen utsatta för sexuellt tvång betydligt större bland flickor, varför figuren i första hand reflekterar andelen utsatta flickor som polisanmäls.³⁵

³⁵ Siffrorna för flickor särredovisas i tabell 31 i tabellsamlingen på Brås webbplats.

Figur 3.32. Andel (%) elever i årskurs 9 som utsatts för sexuell handling genom tvång under de senaste tolv månaderna och som även uppger att den senaste händelsen polisanmälts. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3I i tabellsamlingen på Brås webbplats.



Redovisas enbart på det totala antalet utsatta elever, eftersom antalet uppdelat på kön är för litet för att redovisas.

Andelen elever som uppger att sexuellt tvång har polisanmälts har varierat mellan 7,5 och 9,1 procent. Andelen som inte vet om en polisanmälan har gjorts minskade för varje mättillfälle fram till i år då andelen i stället har ökat från 1,4 procent 2021 till 5,1 procent 2023.³⁶

Rån

För att fånga omfattningen av utsatthet för rån³⁷ bland elever i årskurs 9 ställs följande fråga:

Har någon under de senaste 12 månaderna hotat dig med våld eller vapen, eller använt våld eller vapen mot dig, för att få pengar eller andra värdesaker (t.ex. din mobiltelefon)?

Svarsalternativen är:

Nej

³⁶ Se tabell 3I i tabellsamlingen på Brås webbplats.

³⁷ Frågan om rån, som typiskt sett förutsätter att gärningsperson och offer möts fysiskt, inkluderar även brott som skett på internet eller sociala medier. Det kan handla om att en elev via sociala medier uppmanas att ge ifrån sig sin mobiltelefon för att undvika att blir utsatt för brott.

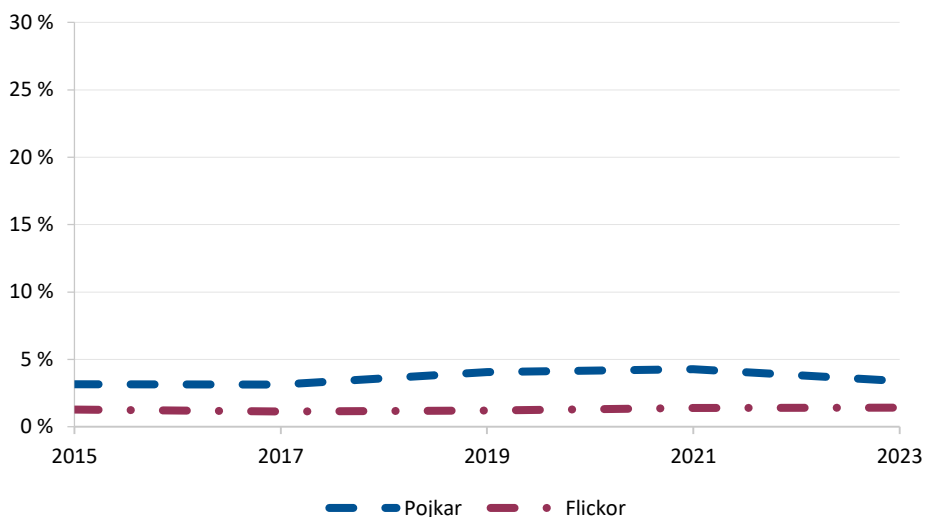
1 gång

2 gånger eller fler.³⁸

Totalt 2,6 procent av eleverna uppger att de utsatts för rån under de senaste tolv månaderna.³⁹ Andelen pojkar som uppger att de utsatts för rån är drygt dubbelt så stor (3,4 %) som motsvarande andel av flickorna (1,4 %, se figur 3.33).

Bland pojkar har andelen utsatta minskat något sedan 2021 då andelen låg på 4,3 procent, och ligger nu på ungefär samma nivå som 2015 och 2017. Bland flickor har andelen utsatta legat relativt stabilt sedan 2015.

Figur 3.33. Andel (%) elever i årskurs 9 som utsatts för rån under de senaste tolv månaderna, uppdelat på pojkar och flickor. Resultat från SUB 2015–2023. Se även tabell 3B i tabellsamlingen på Brås webbplats.



De flesta av de utsatta eleverna 2023 uppger att de utsatts för rån vid endast ett tillfälle. Ökningen sedan 2017 av den andel pojkar som uppger att de har utsatts för rån består framför allt av en ökning av andelen som utsatts vid ett tillfälle.⁴⁰

³⁸ Uppgifter om antal gånger redovisas i tabell 3B i tabellsamlingen på Brås webbplats.

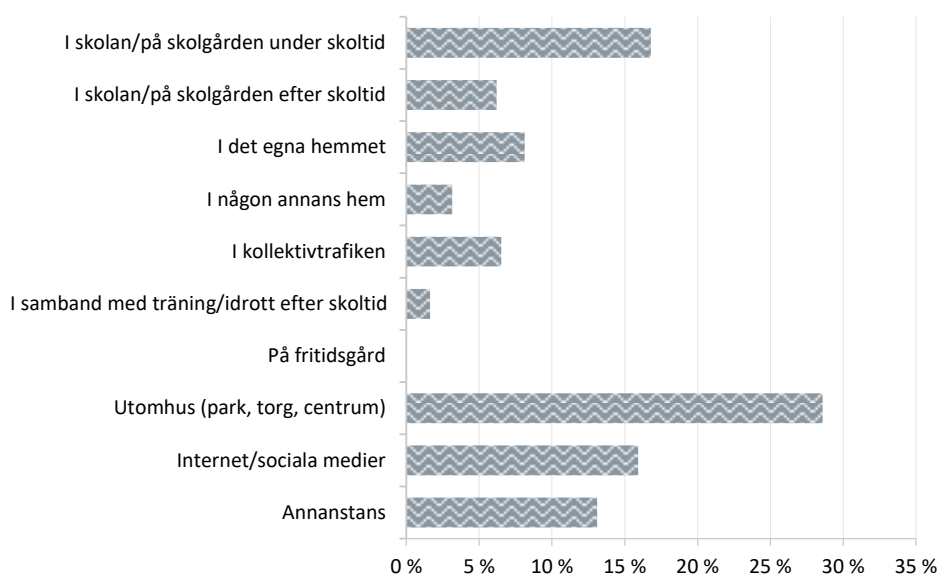
³⁹ Se tabell 3B i tabellsamlingen på Brås webbplats.

⁴⁰ Se tabell 3B i tabellsamlingen på Brås webbplats.

Brottsplats vid rån

Den vanligaste brottsplatsen för rån är i utomhusmiljön, som exempelvis på torg, i parker och i centrum (28,6 %, se figur 3.34). Näst vanligaste brottsplatsen är i skolmiljön under skoltid (16,8 %), därefter följer internet och sociala medier (15,9 %) och det egna hemmet (8,1 %).

Figur 3.34. Brottsplats för rån. Fördelning (%) för den senaste händelsen under de senaste tolv månaderna. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3C i tabellsamlingen på Brås webbplats.



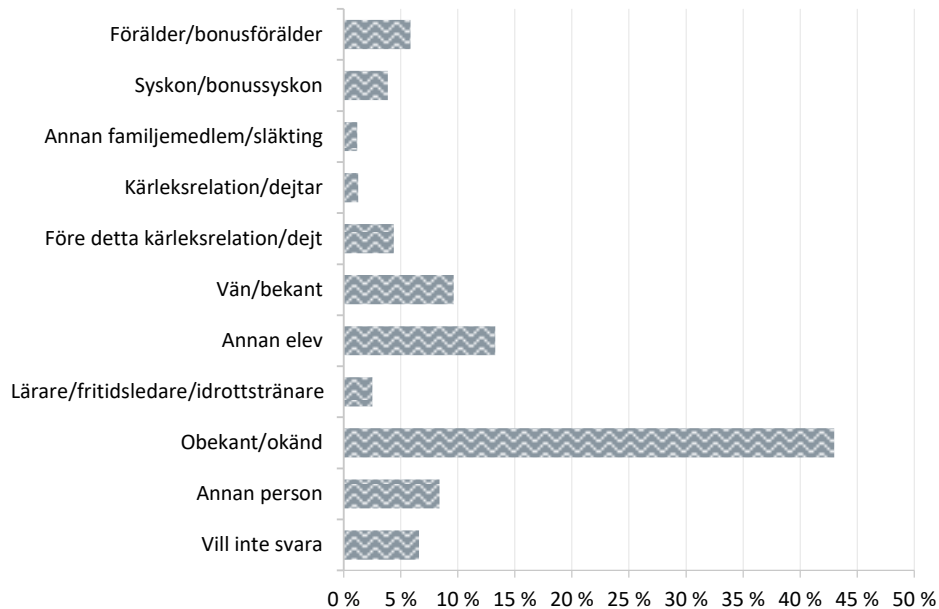
Redovisas enbart på det totala antalet utsatta elever, eftersom antalet uppdelat på kön är för litet för att redovisas.

Relation till gärningspersonen vid rån⁴¹

En övervägande andel av de elever som utsatts för rån uppger att gärningspersonen var en obekant person (43,0 %, se figur 3.35). Andelen utsatta elever som rånades av en annan elev var 13,3 procent och motsvarande andel som rånades av en vän eller bekant var 9,6 procent.

⁴¹ Frågan om den utsattas relation till gärningspersonen vid den senaste händelsen är en ny fråga som infördes i 2023 års undersökning. Därför finns det inte några resultat för tidigare år för den här frågan.

Figur 3.35. Relation till gärningspersonen vid rån. Fördelning (%) för den senaste händelsen under de senaste tolv månaderna. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3D i tabellsamlingen på Brås webbplats.



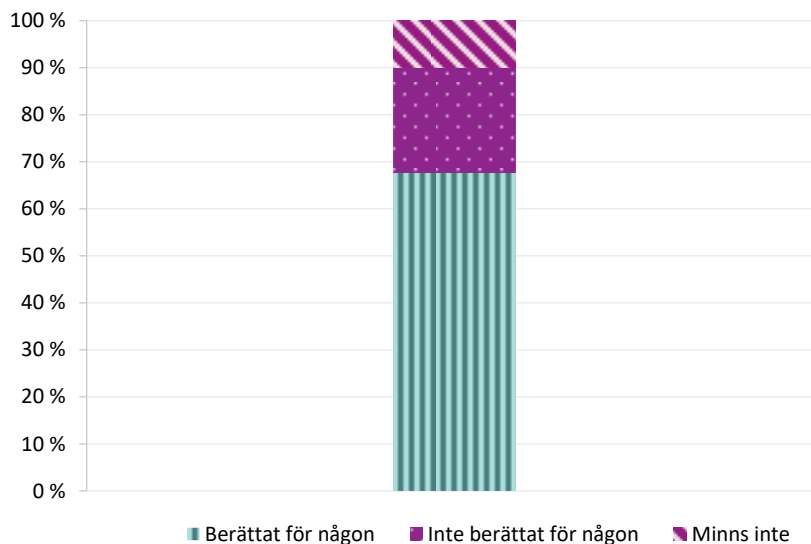
Redovisas enbart på det totala antalet utsatta elever, eftersom antalet uppdelat på kön är för litet för att redovisas.

Berättat för någon om rånhändelsen⁴²

En stor andel av de elever som utsattes för rån berättade också för någon om händelsen (67,6 %, se figur 3.36). Ungefär var femte utsatt elev (22,4 %) berättade dock inte för någon om händelsen.

⁴² Frågan om den utsatta berättade för någon om den senaste händelsen är en ny fråga som infördes i 2023 års undersökning. Därför finns det inte några resultat för tidigare år för den här frågan.

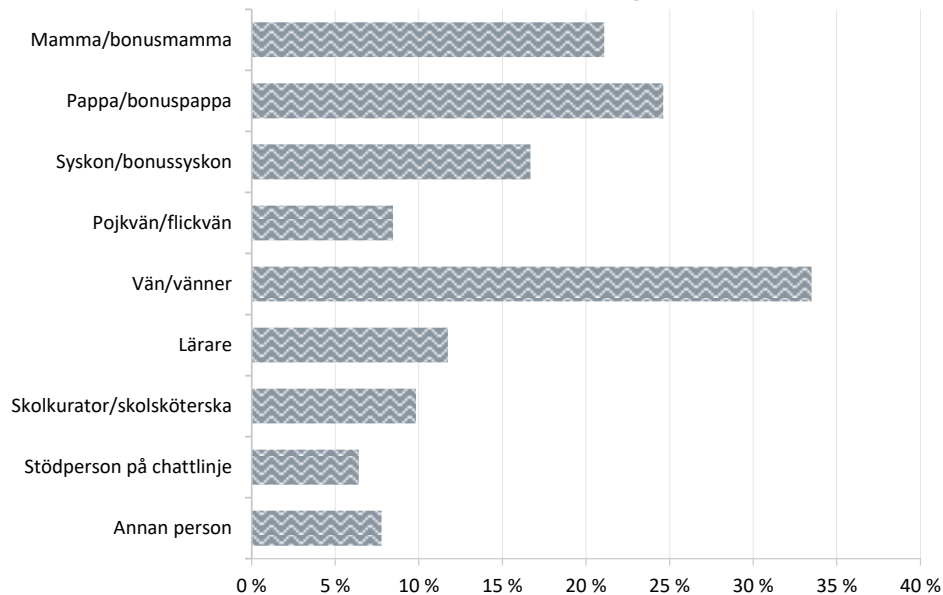
Figur 3.36. Andel (%) elever i årskurs 9 som har utsatts för rån de senaste tolv månaderna och som även uppger att de har berättat för någon om den senaste händelsen. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3G i tabellsamlingen på Brås webbplats.



Redovisas enbart på det totala antalet utsatta elever, eftersom antalet uppdelat på kön är för litet för att redovisas.

Av eleverna som utsatts för rån berättade en tredjedel (33,5 %) för sin vän eller sina vänner om händelsen (figur 3.37). En fjärdedel (24,6 %) berättade för sin pappa eller bonuspappa och drygt en femtedel (21,1 %) berättade för sin mamma eller bonusmamma om händelsen.

Figur 3.37. Vem eller vilka personer* den utsatta berättade för om den senaste händelsen, bland de elever som utsattes för rån under de senaste tolv månaderna. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3H i tabellsamlingen på Brås webbplats.



*Frågan kunde besvaras med flera svarsalternativ.

Redovisas enbart på det totala antalet utsatta elever, eftersom antalet uppdelat på kön är för litet för att redovisas.

Polisanmälda rån

Redovisningen av andelen utsatta elever som anmält rånet till polisen utgår, eftersom det var för få utsatta elever (mindre än 100) som svarade på den frågan.

Olika former av stöld

I det här avsnittet beskrivs andelen utsatta för respektive typ av stöld uppdelat på kön i den mån det är möjligt, utvecklingen sedan 2015 samt hur vanligt det är att stöldbrotten polisanmäls. Frågan om brottsplats ingår inte när det gäller stöldbrott.

I frågeformuläret ställs fyra frågor om olika former av stöldbrott:

Har du under de senaste 12 månaderna råkat ut för att ...

- ... någon stulit din cykel?
- ... någon stulit din plånbok/kontokort/betalkort?
- ... någon stulit din mobiltelefon?
- ... någon stulit annan värdefull sak från dig?

Svarsalternativen är:

Nej

1 gång

2 gånger eller fler.⁴³

Totalt uppger 26,3 procent av eleverna att de blivit utsatta för någon form av stöld under de senaste tolv månaderna. Andelen som utsatts för någon form av stöld har ökat från 2021 då den var 23,9 procent.⁴⁴ Dock är andelen utsatta 2023 fortfarande något lägre jämfört med tidigare år då den låg omkring 27–28 procent.⁴⁵ Det är vanligast att utsättas för stöld av cykel (13,9 %) följt av stöld av annan värdefull sak (13,3 %).

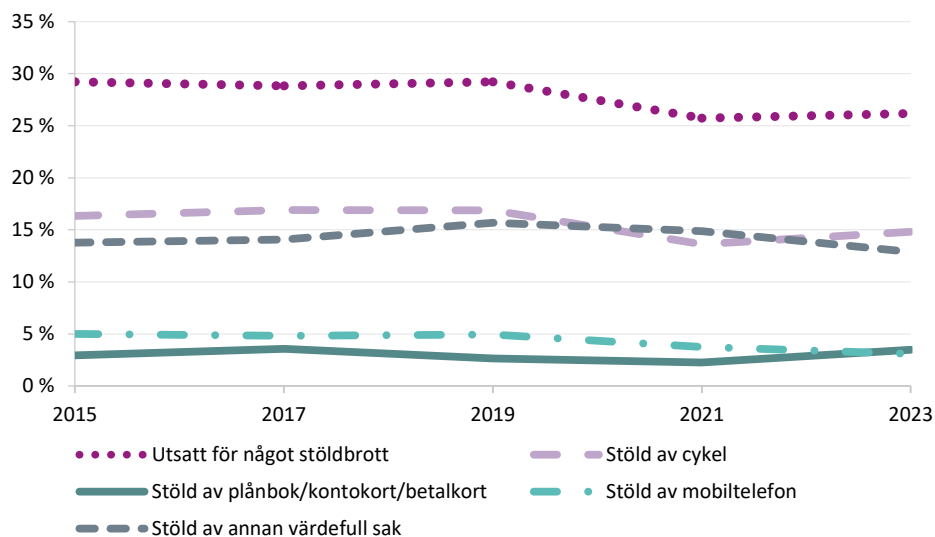
En ungefär lika stor andel pojkar som flickor uppger utsatthet för stöld (26,2 respektive 25,9 %). För pojkar är andelen utsatta på ungefär samma nivå som 2021 (25,7 %, se figur 3.38) men för flickor har andelen utsatta ökat från 2021 (21,4 %, se figur 3.39).

⁴³ Uppgifter om antal gånger redovisas i tabell 3B i tabellsamlingen på Brås webbplats.

⁴⁴ Måttet för stöldbrott är ett sammantaget mått för flera olika typer av stöldbrott. Frågan om stöld av plånbok, betalkort eller kontokort omformulerades till 2023 års undersökning då det, utöver plånbok, lades till om man har blivit bestulen på sitt betalkort eller kontokort. Det kan ha haft viss påverkan på de exakta nivåerna för sammantagna utsattheten för stöldbrott 2023. Utifrån analyser som har gjorts verkar dock inte utvecklingen över tid ha påverkats av denna förändring.

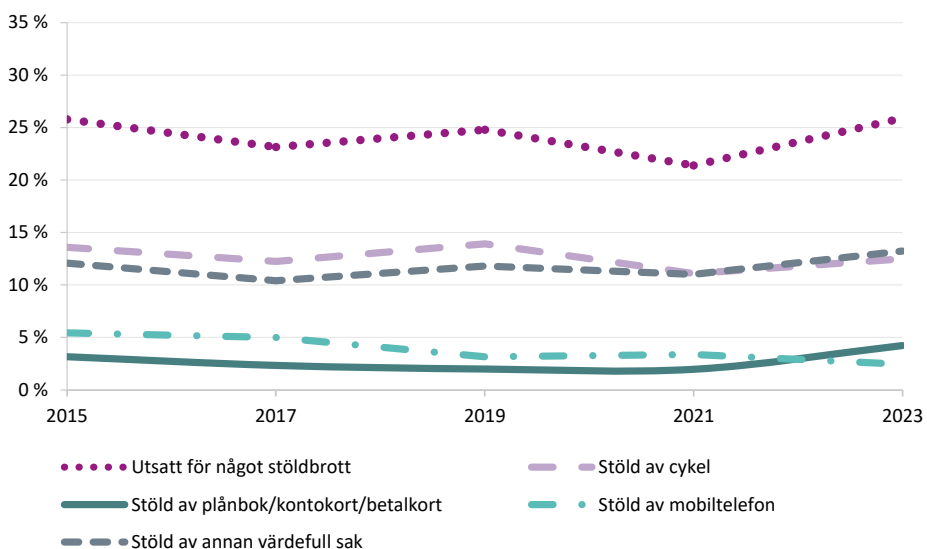
⁴⁵ Se tabell 3A i tabellsamlingen på Brås webbplats.

Figur 3.38. Andel (%) pojkar i årskurs 9 som utsatts för olika former av stöld under de senaste tolv månaderna, uppdelat på typ av stöld. Resultat från SUB 2015–2023. Se även tabell 3A i tabellsamlingen på Brås webbplats. *



* Frågan om stöld av plånbok, betalkort eller kontokort omformulerades till 2023 års undersökning genom att det, utöver plånbok, lades till om man har blivit bestulen på sitt betalkort eller kontokort. Det kan ha haft viss påverkan på de exakta nivåerna av utsatthet för det brottet men även på det sammantagna måttet för utsatthet för stöldbrott 2023. Utifrån analyser som har gjorts verkar dock inte utvecklingen över tid för den sammantagna utsattheten för stöldbrott ha påverkats av denna förändring.

Figur 3.39. Andel (%) flickor i årskurs 9 som utsatts för olika former av stöld under de senaste tolv månaderna, uppdelat på typ av stöld. Resultat från SUB 2015–2023. Se även tabell 3A i tabellsamlingen på Brås webbplats. *



* Frågan om stöld av plånbok, betalkort eller kontokort omformulerades till 2023 års undersökning genom att det, utöver plånbok, lades till om man har blivit bestulen på sitt betalkort eller kontokort. Det kan ha haft viss påverkan på de exakta nivåerna av utsatthet för det brottet men även på det sammantagna måttet för utsatthet för stöldbrott 2023. Utifrån analyser som har gjorts verkar dock inte utvecklingen över tid för den sammantagna utsattheten för stöldbrott ha påverkats av denna förändring.

Stöld av cykel⁴⁶

Andelen pojkar som uppger att de har fått sin cykel stulen har ökat något från 2021 (från 13,6 2021 till 14,8 % 2023, se figur 3.38). Andelen utsatta pojkar ligger dock fortfarande på en lägre nivå än 2015–2019 då den var omkring 16–17 procent. Detsamma gäller bland flickor där andelen utsatta har ökat från 11,1 procent 2021 till 12,5 procent 2023, vilket är ungefär samma nivå som 2017 (figur 3.39).

Den största andelen av dem som uppger att de blivit utsatta uppger att det hänt endast en gång under de senaste tolv månaderna, medan en mindre andel uppger att det skett vid minst två tillfällen.⁴⁷

Stöld av plånbok, kontokort eller betalkort⁴⁸

Totalt uppger 3,5 procent av pojkarna och 4,2 procent av flickorna att de blivit bestulna på sin plånbok, kontokort eller betalkort under de senaste tolv månaderna.

Andelen utsatta bland pojkar har varierat under mätperioden (mellan 2,2 och 3,6 procent (se figur 3.38). Andelen utsatta bland flickor har haft en minskning från 3,2 procent 2015 till 2,0 procent 2021 och därefter har andelen utsatta flickor ökat till 4,2 procent 2023 (figur 3.39).

Den största andelen av dem som blivit utsatta uppger att det skett en gång.⁴⁹

⁴⁶ I den här frågan lades svarsalternativet "Har inte haft cykel de senaste tolv månaderna" till i 2023 års undersökning. Brå har dock gjort bedömningen att förändringen inte påverkar jämförbarheten bland de som uppger att de utsatts.

⁴⁷ Se tabell 3B i tabellsamlingen på Brås webbplats.

⁴⁸ Frågan om stöld av plånbok, betalkort eller kontokort omformulerades till 2023 års undersökning genom att det, utöver plånbok, lades till om man har blivit bestulen på sitt betalkort eller kontokort. Det kan ha haft viss påverkan på de exakta nivåerna av utsatthet för det brottet, vilket får tas i beaktande när jämförelser görs.

⁴⁹ Se tabell 3B i tabellsamlingen på Brås webbplats.

Stöld av mobiltelefon

Bland pojkar uppger 3,1 procent 2023 att de blivit bestulna på sin mobiltelefon under de senaste tolv månaderna, och motsvarande andel bland flickor är 2,5 procent.

Andelen utsatta bland pojkar låg på ungefär 5 procent 2015–2019 och har därefter minskat vid de två senaste mätningarna (figur 3.38). Andelen utsatta bland flickor låg runt 5 procent 2015 och 2017, och har därefter också minskat (figur 3.39).

Den största andelen av de utsatta eleverna uppger att de utsatts vid ett tillfälle.⁵⁰

Stöld av annan värdefull sak

Det är viktigt att ha i åtanke att vad eleverna anser vara en värdefull sak helt definieras av dem själva. Det kan i praktiken alltså handla om allt från dyra kläder till föremål med främst affektionsvärde.

Att bli bestulen på någon annan värdefull sak än de objekt som nämnts i de tidigare avsnitten är 2023 ungefär lika vanligt bland pojkar och flickor (12,9 respektive 13,2 %).

Andelen utsatta bland pojkar har tidigare mätningar varierat mellan 14 och 16 procent, men är nu på den lägsta nivån som hittills uppmätts i undersökningen (figur 3.38). Andelen flickor som blivit bestulna på en annan värdefull sak är i stället på den högsta nivån 2023 som hittills uppmätts (figur 3.39).

Även här är det, i likhet med övriga typer av stölder, vanligast att man blivit bestulen vid ett tillfälle under de senaste tolv månaderna.⁵¹

⁵⁰ Se tabell 3B i tabellsamlingen på Brås webbplats.

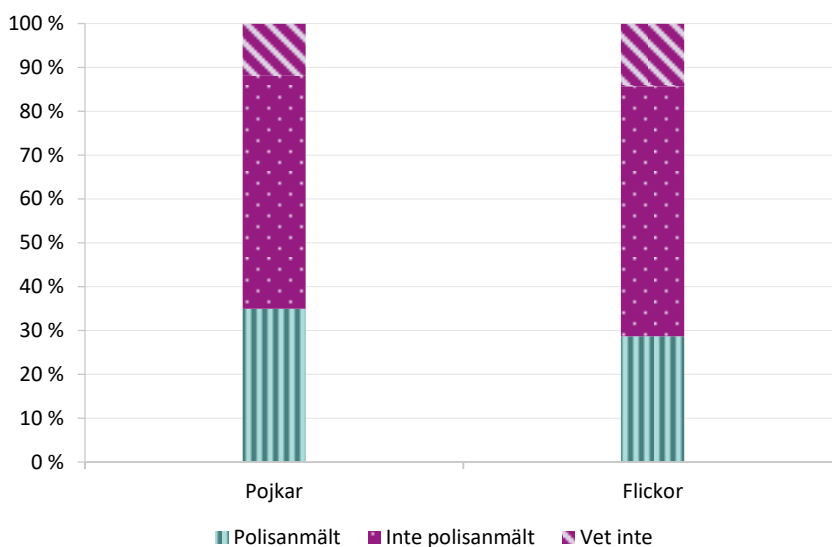
⁵¹ Se tabell 3B i tabellsamlingen på Brås webbplats.

Polisanmälda stölder

Bland de elever som uppger att de utsatts för stöldbrott är det vanligast att polisanmäla stöld av cykel (32,8 %), därefter följer stöld av mobiltelefon (30,1 %), stöld av plånbok, betalkort eller kontokort (27,0 %) och stöld av annan värdefull sak (16,8 %).⁵²

Bland de elever som utsatts för stöld av cykel är det 35,0 procent av pojkarna och 28,7 procent av flickorna som uppger att brottet polisanmälts (figur 3.40). Andelen pojkar som polisanmält stöld av cykel har ökat jämfört med 2021 (33,3 %) och utgör störst andel hittills under mätperioden. Bland flickor har andelen varierat mellan åren (25,2–38,3 %).

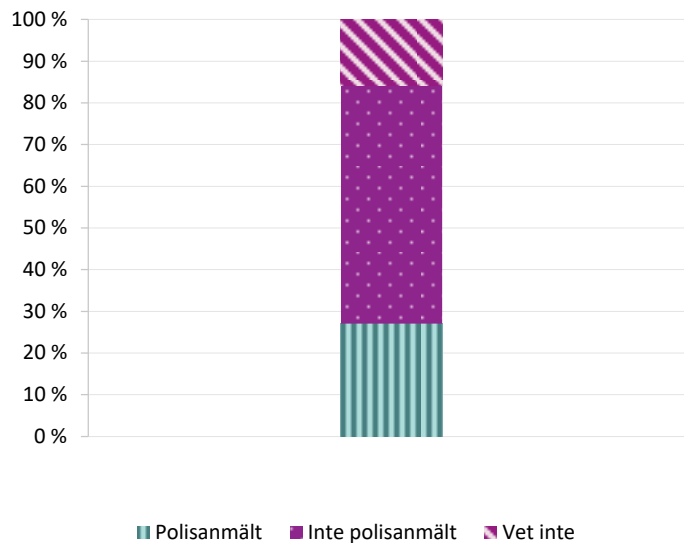
Figur 3.40. Andel (%) elever i årskurs 9 som utsatts för stöld av cykel under de senaste tolv månaderna och som även uppger att den senaste händelsen polisanmälts, uppdelat på pojkar och flickor. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3I i tabellsamlingen på Brås webbplats.



⁵² Se tabell 3I i tabellsamlingen på Brås webbplats.

Bland de elever som utsatts för stöld av plånbok, kontokort eller betalkort uppger totalt 27,0 procent att brottet har polisanmälts (figur 3.41). Det är en minskning från tidigare år.⁵³

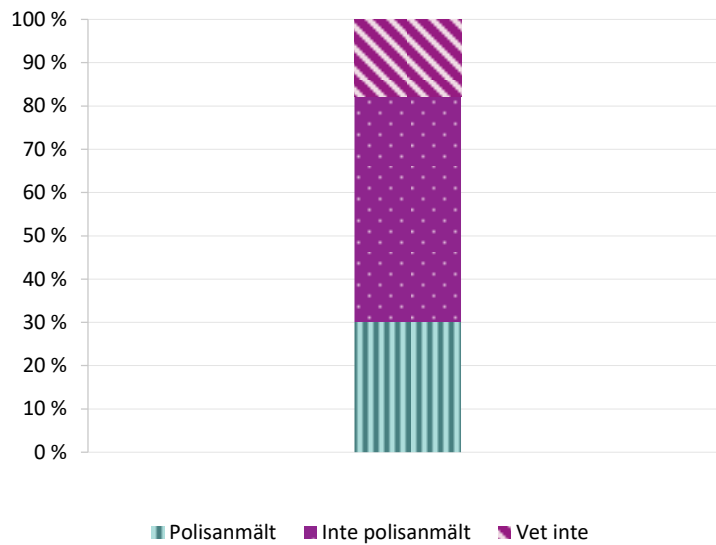
Figur 3.41. Andel (%) elever i årskurs 9 som utsatts för stöld av plånbok, kontokort eller betalkort under de senaste tolv månaderna och som även uppger att den senaste händelsen polisanmälts. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 31 i tabellsamlingen på Brås webbplats.



⁵³ Se tabell 31 i tabellsamlingen på Brås webbplats.

Bland de elever som utsatts för stöld av mobiltelefon uppger totalt 30,1 procent att brottet har polisanmälts (figur 3.42). Det är hittills den lägsta andelen under hela mätperioden.⁵⁴

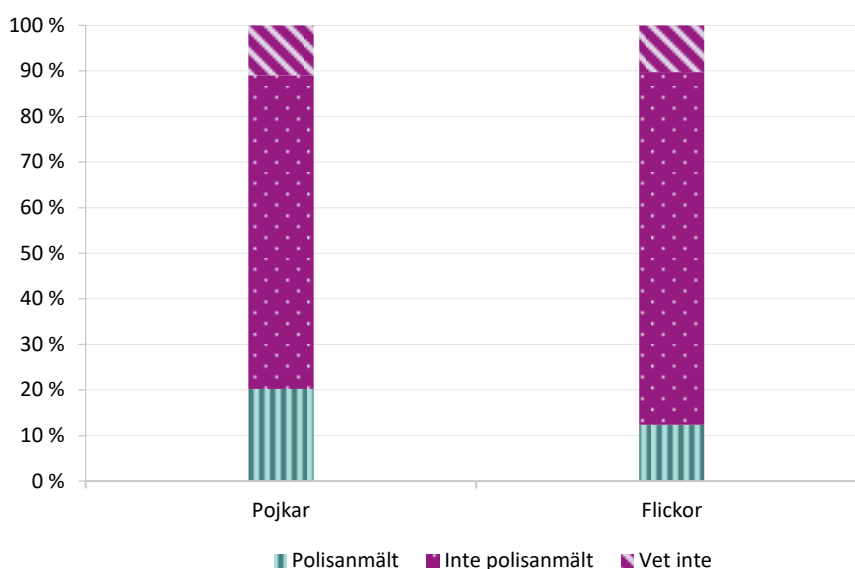
Figur 3.42. Andel (%) elever i årskurs 9 som utsatts för stöld av mobiltelefon under de senaste tolv månaderna och som även uppger att den senaste händelsen polisanmälts. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3I i tabellsamlingen på Brås webbplats.



⁵⁴ Se tabell 3I i tabellsamlingen på Brås webbplats.

Andelen som 2023 uppger att stöld av annan värdefull sak har polisanmälts är 20,2 procent bland pojkar och 12,4 procent bland flickor (figur 3.43). Mellan 2015 och 2021 varierade andelen bland flickor mellan 22,5 och 28,3 procent, men har nu minskat betydligt. Samma utveckling framkommer även bland pojkar, där nivån har legat omkring 27–28 procent fram till 2023 då andelen i stället minskade till 20,2 procent (se figur 3.43).⁵⁵

Figur 3.43. Andel (%) av dem som uppger att de utsatts för stöld av annan värdefull sak under de senaste tolv månaderna som även uppger att den senaste stölden polisanmälts, uppdelat på pojkar och flickor. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3I i tabellsamlingen på Brås webbplats.



Kränkningar i digitala miljöer samt mobbning

I Skolundersökningen om brott ställs fyra frågor som rör kränkningar i digitala miljöer och en fråga om mobbning.⁵⁶ Två av frågorna infördes i årets undersökning: frågan om kränkande fotografering och frågan om ifall man mottagit sexuella bilder och filmklipp. Även två följdfrågor infördes som handlar om ifall utsatta elever har polisanmält någon av händelserna

⁵⁵ Se även tabell 3I i tabellsamlingen på Brås webbplats.

⁵⁶ Dessa frågor är på inget sätt heltäckande och det finns andra undersökningar som ger en mer omfattande bild av mobbning och kränkningar via internet (se till exempel Friends 2023 och Mediemyndigheten 2023).

om digitala kränkningar och om de har berättat om dessa händelser för någon.

Frågan om mobbning följs inte av någon uttalad definition av vad som kan räknas som mobbning, utan det definieras av eleverna själva. Frågan är inte heller formulerad så att det enbart rör mobbning i skolmiljön. Nytt för 2023 års undersökning är att frågan om mobbning omformulerades till att gälla utsatthet under de senaste tolv månaderna, till skillnad mot tidigare år då frågan gällde om man någonsin hade utsatts för mobbning.

Frågorna som ställdes om kränkningar i digitala miljöer var följande:

Har du under de senaste 12 månaderna råkat ut för att någon skrivit kränkande saker om dig på internet (t.ex. på Snapchat, TikTok, Instagram, eller liknande)?

Har du under de senaste 12 månaderna råkat ut för att någon tagit bilder på dig i en känslig situation (t.ex. när du har varit naken eller stått i duschen) utan din tillåtelse?

Har du under de senaste 12 månaderna råkat ut för att någon lagt upp bilder eller filmklipp på dig på internet som du inte ville ska spridas (t.ex. på Snapchat, TikTok, Instagram, eller liknande)?

Har du under de senaste 12 månaderna råkat ut för att någon har skickat sexuella eller avklädda bilder/filmklipp på sig själv utan att du ville det (s.k. "dickpics" eller "nudes")?

Svarsalternativen är:

Aldrig

Någon gång

Flera gånger

Ofta.

Frågan som ställdes om mobbning var följande:

Har du blivit mobbad under de senaste 12 månaderna?

Svarsalternativen är:

Nej, aldrig

Ja, men ganska sällan

Ja, ibland

Ja, ofta.

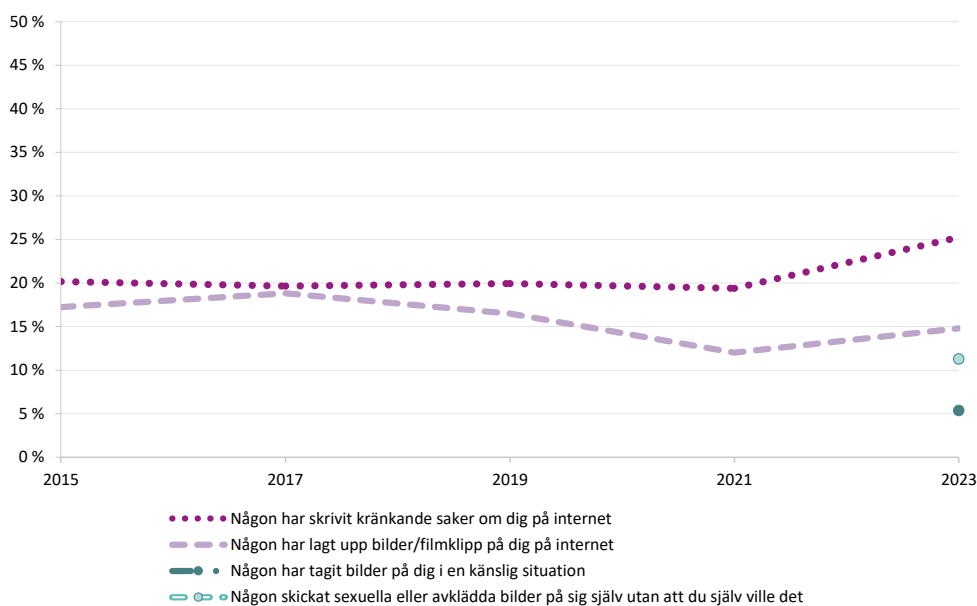
Kränkningar i digitala miljöer

Var fjärde pojke (25,2 %) uppger att han har blivit utsatt för att någon har skrivit kränkande saker om honom på internet de senaste tolv månaderna

(figur 3.44). Vidare är det 14,8 procent av pojkarna som blivit utsatta för att någon under de senaste tolv månaderna lagt upp bilder eller filmklipp på dem som de inte ville skulle spridas. Drygt var tionde pojke (11,3 %) uppger att de har utsatts för att någon har skickat sexuella eller avklädda bilder på sig själv utan att de ville det. Slutligen uppger 5,4 procent av pojkarna att de har utsatts för att någon har tagit bilder på dem i en känslig situation. En sådan situation skulle exempelvis kunna vara när den utsatta har stått i duschen.

Bland pojkar har andelen som utsatts för att någon har skrivit kränkande kommentarer om dem tidigare legat på ungefär samma nivå under hela mätperioden (19,4–20,2 %) men har nu alltså ökat (figur 3.44). Andelen pojkar som utsatts för att någon lagt upp bilder och filmklipp på dem fast de inte ville det har också ökat 2023 jämfört med 2021 (12,0 %) men ligger fortfarande på en lägre nivå jämfört med 2015–2019.⁵⁷

Figur 3.44. Andel (%) pojkar i årskurs 9 som utsatts för olika typer av kränkningar i digitala miljöer under de senaste tolv månaderna, uppdelat på typ av kränkning. Resultat från SUB 2015–2023. Se även tabell 3E i tabellsamlingen på Brås webbplats.



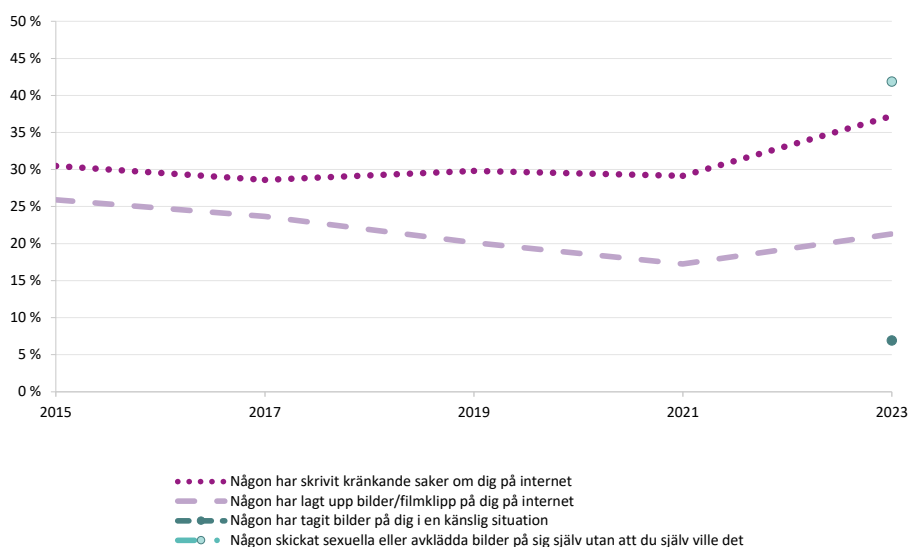
Flickor uppger utsatthet i högre utsträckning än pojkar när det gäller olika kränkningar i digitala miljöer. Tydligast könsskillnader framkommer i frågan om man utsatts för att någon har skickat sexuella eller avklädda

⁵⁷ Se tabell 3E i tabellsamlingen på Brås webbplats.

bilder på sig själv utan att man ville det, där drygt fyra av tio flickor (41,9 %) uppger att de har blivit utsatta för detta (figur 3.45). Motsvarande andel bland pojkar är 11,3 procent. Andelen flickor som uppger att de utsatts för att någon har skrivit kränkande saker om dem på internet är 37,2 procent, och andelen som har utsatts för att någon har lagt upp bilder eller filmklipp på dem utan att de ville det är 21,3 procent. Slutligen uppger 6,9 procent av flickorna att någon tagit bilder på dem i en känslig situation.

Andelen flickor som blivit utsatta för att någon har skrivit något kränkande om dem i digitala miljöer har ökat avsevärt 2023 jämfört med hela mätperioden då andelen har legat mellan 28,6 och 30,5 procent (figur 3.45). Andelen som utsatts för att någon lagt upp kränkande bilder och filmklipp har ökat till viss del sedan 2021, efter en tidigare minskning sedan 2015. Andelen är dock fortfarande på en lägre nivå jämfört med 2015 och 2017 (25,9 respektive 23,7 %).⁵⁸

Figur 3.45. Andel (%) flickor i årskurs 9 som utsatts för olika typer av kränkningar i digitala miljöer under de senaste tolv månaderna, uppdelat på typ av kränkning. Resultat från SUB 2015–2023. Se även tabell 3E i tabellsamlingen på Brås webbplats.



Den största andelen av de flickor och pojkar som utsatts för respektive typ av digitala kränkningar uppger att det har skett någon gång (till skillnad från flera gånger eller ofta).⁵⁹ För andelen flickor som utsatts för att någon har skickat sexuella eller avklädda bilder på sig själv är det dock också

⁵⁸ Se även tabell 3E i tabellsamlingen på Brås webbplats.

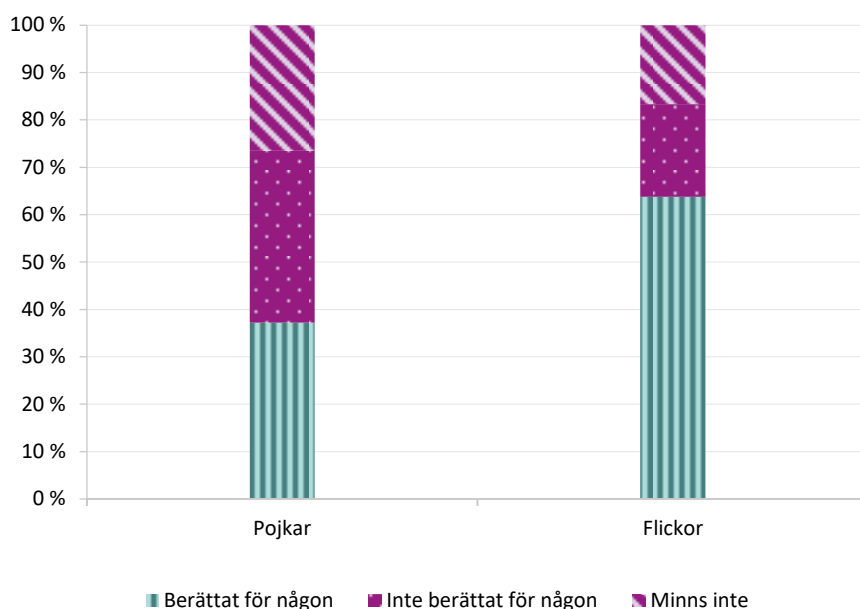
⁵⁹ Se tabell 3E i tabellsamlingen på Brås webbplats.

relativt vanligt att ha blivit utsatt flera gånger, jämfört med fördelningen över hur ofta man utsatts för någon av de andra typerna av kränkningar.

Berättat för någon om kränkningar i digitala miljöer

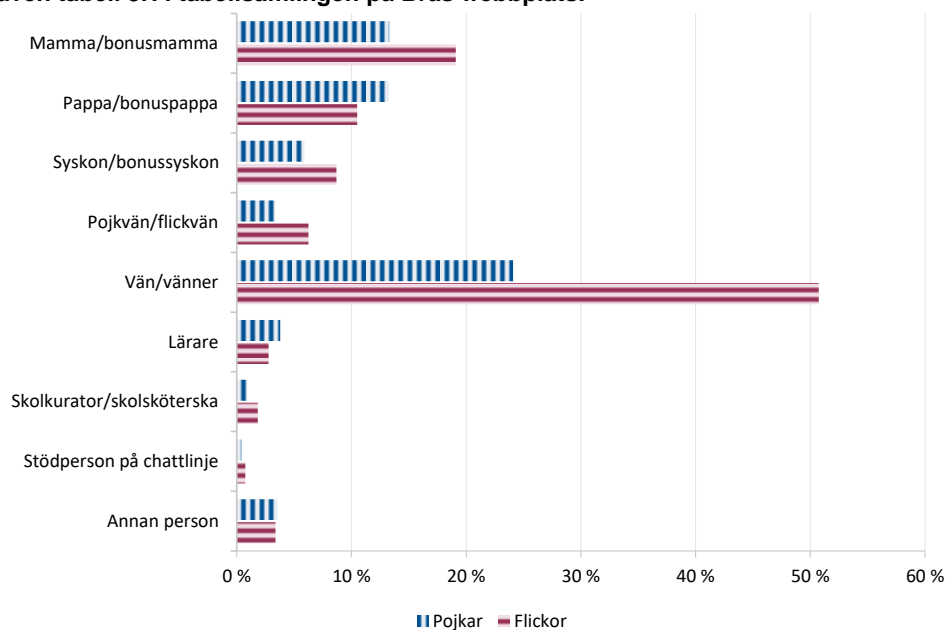
Andelen utsatta pojkar som uppger att de har berättat för någon om händelsen eller händelserna var 37,2 procent. Drygt en fjärdedel (26,5 %) av pojkarna uppger dock att de inte minns om de har berättat för någon. Andelen utsatta flickor som uppger att de har berättat för någon om händelsen eller händelserna var betydligt högre, 63,8 procent.

Figur 3.46. Andel (%) elever i årskurs 9 som har utsatts för kränkningar i digitala miljöer de senaste tolv månaderna och som även uppger att de har berättat för någon om den senaste händelsen, uppdelat på pojkar och flickor. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3G i tabellsamlingen på Brås webbplats.



En övervägande andel bland flickor som utsatts uppger att de har berättat om händelsen eller händelserna för en vän eller vänner (50,7 %, se figur 3.47). Motsvarande andel bland pojkar som utsatts är 24,1 procent. Det är också en större andel utsatta flickor än pojkar som berättar för sin mamma eller bonusmamma (19,1 respektive 13,3 %). Däremot är det något större andel utsatta pojkar än flickor som berättar för sin pappa eller bonuspappa (13,2 respektive 10,5 %).

Figur 3.47. Vem eller vilka personer* den utsatta berättade för om den senaste händelsen, bland de elever som utsattes för kränkningar i digitala miljöer under de senaste tolv månaderna. Uppdelat på pojkar och flickor. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3H i tabellsamlingen på Brås webbplats.

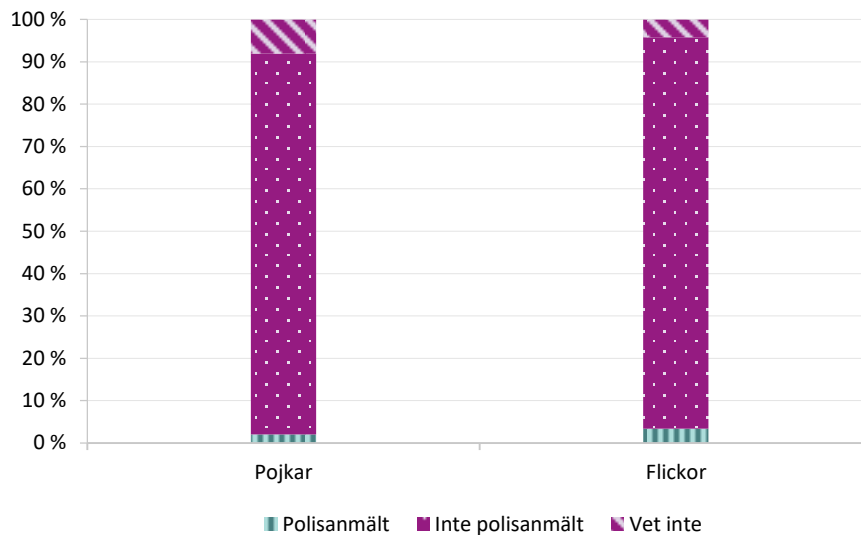


*Frågan kunde besvaras med flera svarsalternativ.

Polisanmält kränkningar i digitala miljöer

Andelen pojkar och flickor som utsatts för någon form av kränkning i digitala miljöer och som uppger att de har polisanmält en eller flera av händelserna, är endast 2,0 procent för pojkar och 3,4 procent för flickor (figur 3.48).

Figur 3.48. Andel (%) elever i årskurs 9 av dem som har utsatts för kränkningar i digitala miljöer de senaste tolv månaderna och som uppger att de har polisanmält någon eller några av händelserna, uppdelat på pojkar och flickor. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3I i tabellsamlingen på Brås webbplats.

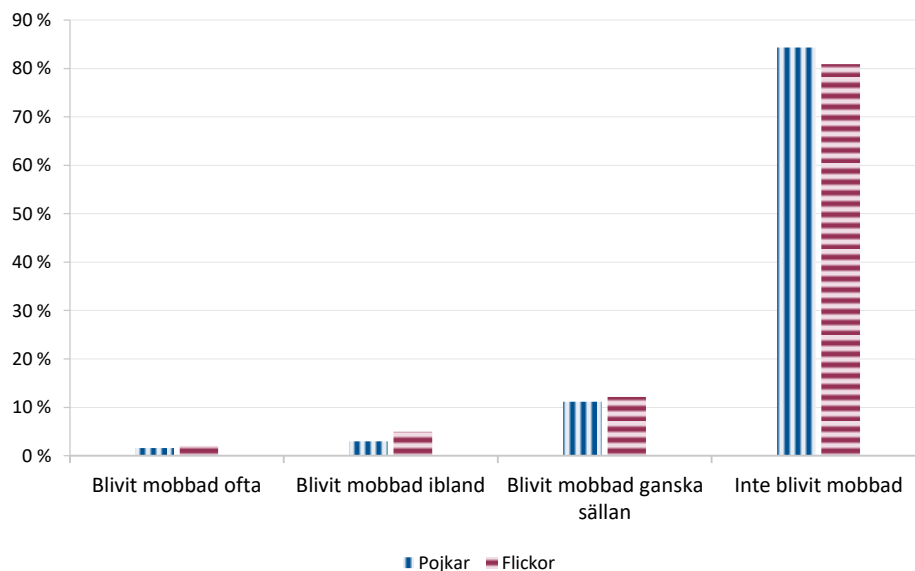


Mobbning

Andelen pojkar och flickor som uppger att de har blivit mobbade någon gång under de senaste tolv månaderna är totalt 15,7 respektive 19,1 procent.⁶⁰ Andelen pojkar som uppger att de har blivit mobbade ganska sällan de senaste tolv månaderna var ungefär lika stor som motsvarande andel bland flickor, 11,1 respektive 12,1 procent (figur 3.49). En något mindre andel bland pojkar än bland flickor uppger att de blivit mobbade ibland under de senaste tolv månaderna, 3,0 respektive 4,9 procent. Andelen pojkar som uppger att de har blivit mobbade ofta under de senaste tolv månaderna är 1,6 procent och motsvarande andel bland flickor är 2,0 procent.

⁶⁰ Se tabell 3F i tabellsamlingen på Brås webbplats.

Figur 3.49. Andel (%) elever i årskurs 9 som utsatts för mobbning de senaste tolv månaderna, uppdelat på pojkar och flickor. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3F i tabellsamlingen på Brås webbplats.



Utsatthet för brott bland elever som utsatts för mobbning

Frågan om mobbning är väldigt brett formulerad och kan inkludera många olika typer av händelser, både brottsliga och inte brottsliga. Det är svårt att veta om de elever som uppgett att de utsatts för mobbning särskilde mobbningen från utsatthet för brott, eller om de betraktar utsattheten för brott som en del av mobbningen. Av tabell 3.2 framgår att de pojkar och flickor som uppger att de utsatts för mobbning någon gång under de senaste tolv månaderna⁶¹ i betydligt större utsträckning blivit utsatta för något brott (misshandel, hot, rån, sexualbrott eller stöldbrott) under de senaste tolv månaderna, jämfört med dem som uppger att de inte blivit mobbade under de senaste tolv månaderna.⁶²

Bland pojkar som blivit mobbade i någon utsträckning under de senaste tolv månaderna framkommer det att 68,4 procent också har blivit utsatta för brott (tabell 3.2). Det kan jämföras med att 39,9 procent av pojkarna som uppger att de aldrig blivit mobbade under de senaste tolv månaderna,

⁶¹ Till följd av att det är ett relativt litet antal pojkar och flickor som uppger att de utsatts för mobbning under de senaste tolv månaderna har de pojkar och flickor som uppger att de har blivit mobbade i någon utsträckning (ganska sällan, ibland eller ofta) de senaste tolv månaderna slagits ihop i redovisningen.

⁶² Se även tabell 3j i tabellsamlingen på Brås webbplats.

uppger att de har blivit utsatta för något brott under samma tidsperiod. Särskilt stor skillnad är det i utsatthet för mindre grov misshandel där andelen pojkar som har mobbats och även utsatts för mindre grov misshandel är 42,8 procent. Det kan jämföras med 14,5 procent av de pojkar som inte blivit mobbade och som har utsatts för mindre grov misshandel.

För flickor är det ett liknande resultat. Bland de flickor som uppger att de har blivit mobbade i någon utsträckning under de senaste tolv månaderna har 69,8 procent också blivit utsatta för brott under samma tidsperiod (tabell 3.2). Särskilt stora skillnader mellan dem som har mobbats eller inte är det i andelen flickor som uppger att de har blivit utsatta för fysiska sexuella kränkningar. Bland de flickor som har mobbats under de senaste tolv månaderna har 29,2 procent utsatts för fysiska sexuella kränkningar och motsvarande andel bland flickor som inte har mobbats är 12,8 procent. Av flickor som uppger att de mobbats under de senaste tolv månaderna var det också 31,8 procent som också uppgav utsatthet för hot. Det kan jämföras med 8,3 procent bland dem som aldrig blivit mobbade under de senaste tolv månaderna.

Tabell 3.2. Andel (%) elever i årskurs 9 som utsatts för brott under de senaste tolv månaderna bland dem som utsatts för mobbning eller inte under de senaste tolv månaderna. Redovisat på samtliga elever samt uppdelat på pojkar och flickor. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 3J i tabellsamlingen på Brås webbplats.

	Utsatt för något brott	Mindre grov misshandel	Grövare misshandel	Hot	Rån	Fysiska sexuella kränkningar	Sexuell handling genom tvång	Stöldbrott
Inte blivit mobbad	40,1	13,4	3,6	7,9	1,8	8,9	2,7	24,1
Pojkar	39,9	14,5	4,3	7,2	2,7	5,1	1,0	24,9
Flickor	39,9	12,1	2,7	8,3	0,8	12,8	4,5	22,8
Blivit mobbad	69,2	35,8	11,6	30,5	6,3	23,5	10,4	36,2
Pojkar	68,4	42,8	13,0	28,1	7,5	16,4	4,4	33,0
Flickor	69,8	28,6	8,5	31,8	3,9	29,2	14,7	38,3

4. Konsekvenser av oro för att utsättas för brott

I det här kapitlet redovisas vilka konsekvenser som oro för brott har medfört bland eleverna. Först redovisas resultaten bland samtliga elever, därefter följer en redovisning av konsekvenser bland elever som uppger att de utsatts för brott, samt bland elever som uppger att de utsatts för mobbning. Resultaten redovisas uppdelat på kön. De elever som angett *annan könstillhörighet* särredovisas inte.⁶³ Däremot ingår de i det totala antalet elever.

Konsekvenser av oro för att utsättas för brott undersöks genom följande fråga:

Har du under de senaste 12 månaderna gjort något av följande för att du var rädd eller orolig för att bli hotad, trakasserad, utsatt för våld eller något annat brott?

Hållit dig borta från skolan en hel dag

Stannat hemma en kväll fast du egentligen velat gå ut

Medvetet undvikit vissa personer

Medvetet undvikit vissa ställen

Svarsalternativen är:

Ja

Nej.

Samtliga resultat som presenteras i figurer i det här kapitlet återfinns även för samtliga elever och särredovisade för kön där så är möjligt i tabell 4A-4C i tabellsamlingen på Brås webbplats (www.bra.se/sub).

Konsekvenser bland samtliga

I det här avsnittet redovisas andelen som känner oro oavsett om man har blivit utsatt för brott eller inte. Totalt är det 56,4 procent av eleverna som uppger att oro för att utsättas har medfört någon av de konsekvenser som

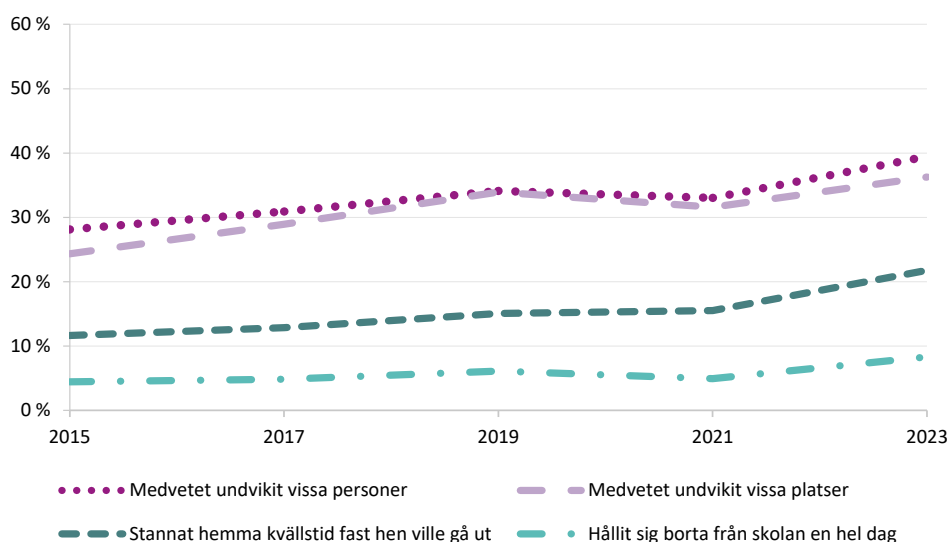
⁶³ Antalet är för lågt (under 100) för att kunna särredovisas.

det frågas om under de senaste tolv månaderna. Bland pojkarna är det 51,1 procent och bland flickorna är det 61,8 procent som uppger det.⁶⁴

Bland pojkarna har 39,5 procent undvikit vissa personer och 36,3 procent har medvetet undvikit vissa platser på grund av oro för brott (figur 4.1). Andelen som stannat hemma kvällstid fast de egentligen hade velat gå ut är 21,8 procent, medan andelen pojkar som hållit sig borta från skolan en hel dag är 8,3 procent.

Sett till utvecklingen över tid syns överlag en ökning av alla typer av konsekvenser bland pojkar sedan 2015 (figur 4.1).

Figur 4.1. Andelen (%) pojkar i årskurs 9 som uppger att oro för brott har medfört olika typer av konsekvenser under de senaste tolv månaderna. Resultat från SUB 2015–2023. Se även tabell 4A i tabellsamlingen på Brås webbplats.

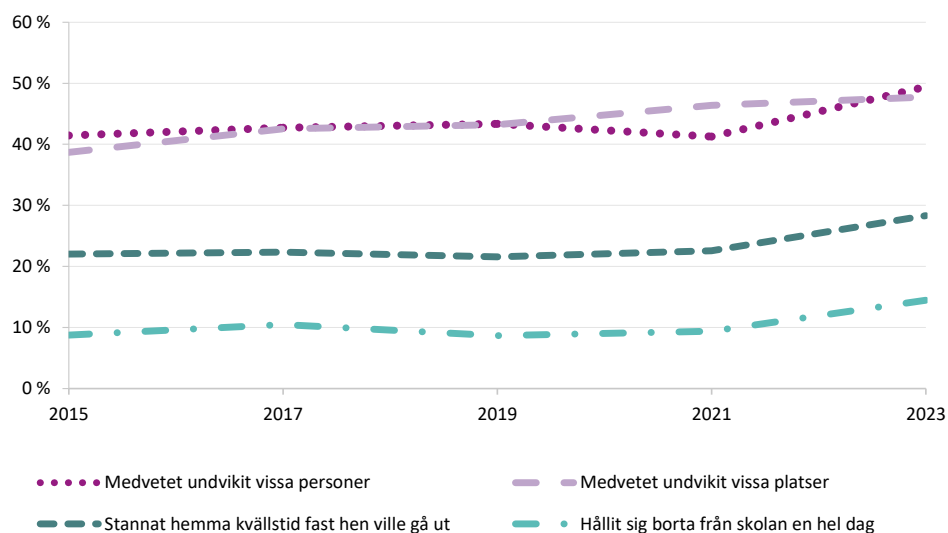


Bland flickor uppger 49,4 procent att de har undvikit vissa personer på grund av oro för brott (figur 4.2). Ungefär lika stor andel av flickorna, 47,7 procent, uppger att de medvetet har undvikit vissa platser på grund av oro för brott. Andelen flickor som har stannat hemma kvällstid fast de hade velat gå ut är 28,3 procent och andelen flickor som uppger att de har hållit sig borta från skolan en hel dag är 14,5 procent.

⁶⁴ Se tabell 4A i tabellsamlingen på Brås webbplats.

Bland flickor framkommer också en generell ökning sedan 2021 av alla olika typer av konsekvenser som efterfrågades, även om ökningen inte är lika stor för alla konsekvenser som bland pojkar (figur 4.2). Innan dess har de flesta typerna av konsekvenser legat relativt stabilt sedan 2015, förutom andelen flickor som medvetet undvikit vissa platser som har ökat successivt sedan 2015. Alla konsekvenser som efterfrågades ligger nu på högsta nivån under hela mätperioden.

Figur 4.2. Andelen (%) flickor i årskurs 9 som uppger att oro för brott har medfört olika typer av konsekvenser under de senaste tolv månaderna. Resultat från SUB 2015–2023. Se även tabell 4A i tabellsamlingen på Brås webbplats.



Konsekvenser bland brottsutsatta

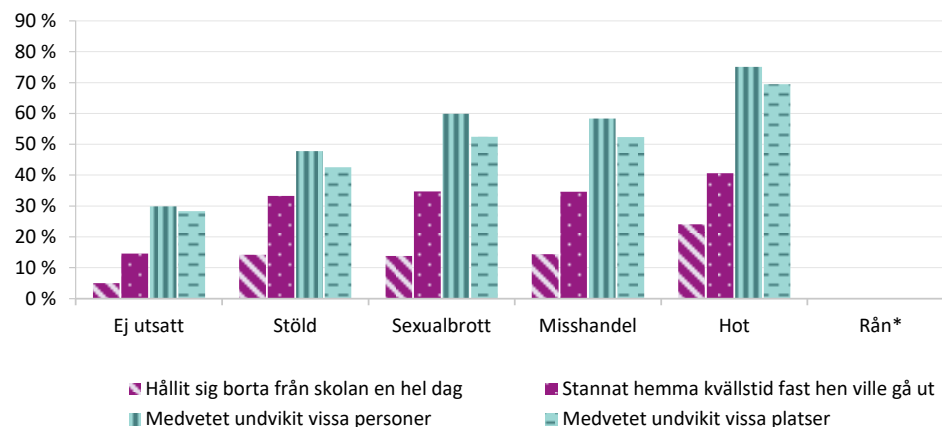
Bland de pojkar och flickor som uppger att de utsatts för brott under de senaste tolv månaderna är det en betydligt större andel som uppger att oro för brott medfört konsekvenser, än bland dem som inte har utsatts för brott (figur 4.3 och 4.4). Det gäller oavsett vilken brottstyp man har blivit utsatt för.

Som exempel kan nämnas att bland pojkar som utsatts för hot har 24,1 procent hållit sig borta en hel dag från skolan, jämfört med 5,0 procent bland de pojkar som inte utsatts för brott (figur 4.3). Störst skillnad syns för de pojkar som uppger att de undvikit vissa personer, där andelen bland de

utsatta för hot är 75,1 procent medan motsvarande siffra bland dem som inte är utsatta är 29,9 procent.

Den generella ökningen sedan 2021 (och även sedan 2015) av andelen pojkar som upplever någon form av konsekvens för sitt vardagsliv gäller oavsett brottstyp som man blivit utsatt för. Andelen pojkar som utsatts för misshandel, hot eller sexualbrott är fortfarande de som till störst andel också uppger någon form av konsekvens på sitt vardagsliv, men nu ses alltså en ökning av motsvarande andel även hos dem som utsatts för stöldbrott.⁶⁵ Störst andel pojkar som upplever någon form av konsekvens på sitt vardagsliv återfinns dock hos de som utsatts för hot.

Figur 4.3. Andelen (%) pojkar i årskurs 9 som uppger att oro för brott har medfört olika typer av konsekvenser under de senaste tolv månaderna, uppdelat efter utsatthet för brott och brottstyp. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 4B i tabellsamlingen på Brås webbplats.



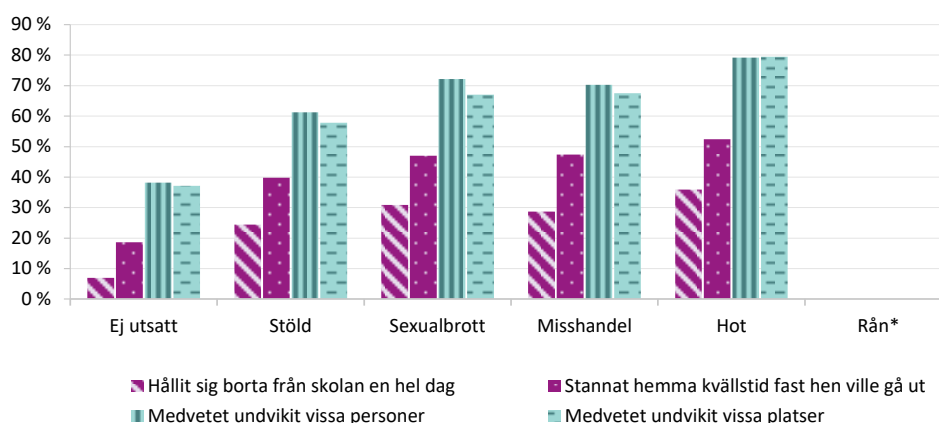
*Antalet elever utsatta för rån är för få för att inkluderas i analysen.

För flickor framkommer ett liknande mönster som för pojkar. Exempelvis är andelen flickor som utsatts för hot och som också uppger att de hållit sig borta en hel dag från skolan 35,9 procent, jämfört med 7,0 procent bland de flickor som uppger att de inte utsatts för brott (figur 4.4). Det är störst skillnader i andelen flickor som uppger att de undviker vissa personer samt vissa platser, där andelen som uppger det är 79,2 respektive 79,5 procent bland flickor som utsatts för hot, jämfört med 38,2 respektive 37,1 procent bland flickor som inte utsatts för brott.

⁶⁵ Se tabell 4B i tabellsamlingen på Brås webbplats.

Andelen flickor som upplevt någon form av konsekvens för sitt vardagsliv på grund av oro för brott har, precis som bland pojkar, ökat för alla olika typer av konsekvenser och för alla som utsatts för de typer av brott som efterfrågas. Andelen flickor som upplever någon form av konsekvens är störst bland dem som utsatts för hot.⁶⁶

Figur 4.4. Andelen (%) flickor i årskurs 9 som uppger att oro för brott har medfört olika typer av konsekvenser under de senaste tolv månaderna, uppdelat efter utsatthet för brott och brottstyp. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 4B i tabellsamlingen på Brås webbplats.



*Antalet elever utsatta för rån är för få för att inkluderas i analysen.

Konsekvenser bland utsatta för mobbning

Studerar man vilka konsekvenser som oro för brott har fått bland de elever som utsatts för mobbning framträder samma mönster som bland dem som utsatts för brott.⁶⁷ Det är tydliga skillnader i konsekvenser beroende på om man har utsatts för mobbning eller inte de senaste tolv månaderna, respektive hur ofta det i så fall har skett. Det är dock möjligt att flera av de elever som uppgett att de utsatts för mobbning är samma elever som uppgett att de har utsatts för brott.

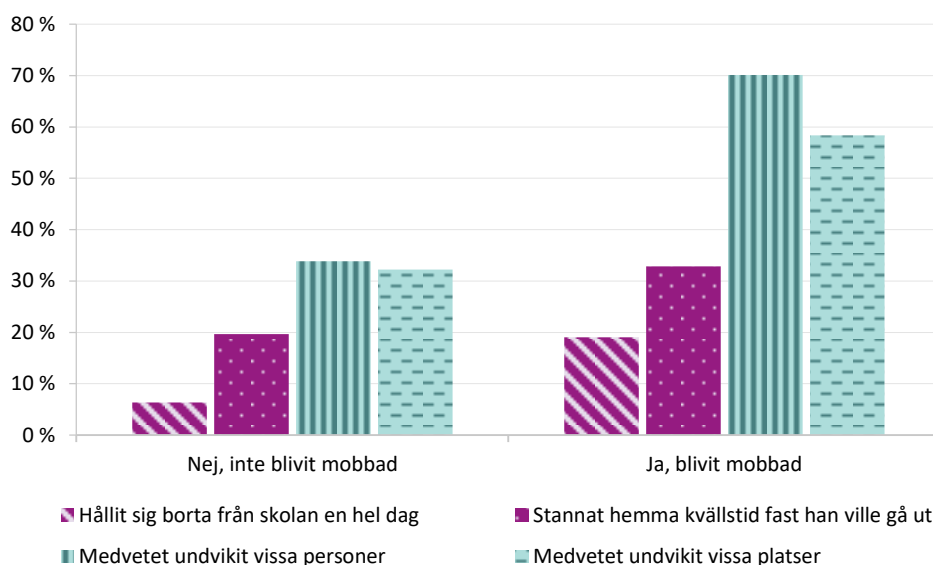
Bland pojkar som utsatts för mobbning i någon utsträckning under de senaste tolv månaderna uppger 70,1 procent att de har undvikit vissa personer och 58,4 procent att de har undvikit vissa platser, av rädsla för att utsättas för brott (figur 4.5). Det kan jämföras med pojkar som inte utsatts

⁶⁶ Se tabell 4B i tabellsamlingen på Brås webbplats.

⁶⁷ Till följd av att det är ett relativt litet antal pojkar och flickor som uppger att de utsatts för mobbning under de senaste tolv månaderna har de pojkar och flickor som uppger att de har blivit mobbade i någon utsträckning (ganska sällan, ibland eller ofta) de senaste tolv månaderna slagits ihop i redovisningen.

för mobbning där 33,9 respektive 32,3 procent uppger motsvarande. Bland pojkar som utsatts för mobbning är det 32,8 procent som uppger att de har stannat hemma kvällstid, medan motsvarande andel bland dem pojkar som inte utsatts för mobbning de senaste tolv månaderna är 19,7 procent. Slutligen uppger 19,0 procent av de pojkar som har mobbats att de har hållit sig borta från skolan en hel dag, av rädsla för att utsättas för brott. Det kan jämföras med 6,3 procent av de pojkar inte utsatts för mobbning under de senaste tolv månaderna och som uppger motsvarande.

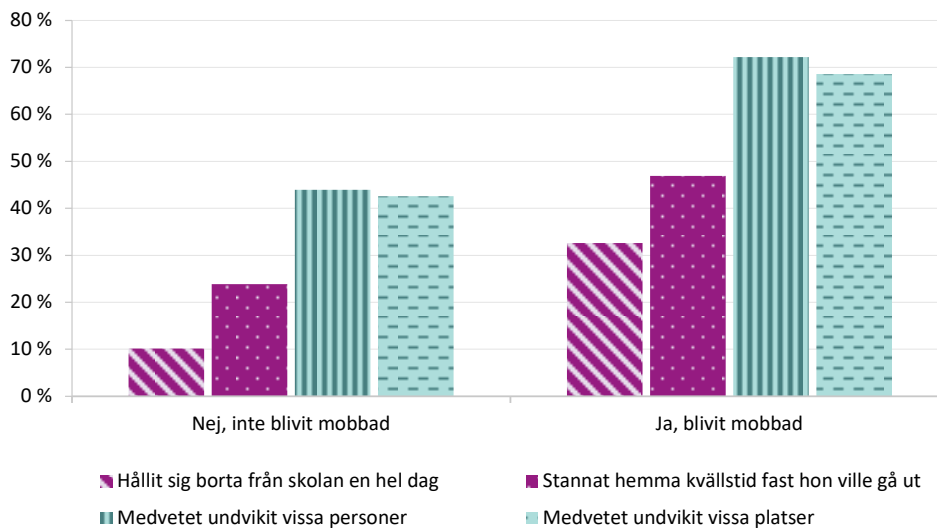
Figur 4.5. Andelen (%) pojkar i årskurs 9 som uppger att oro för brott har medfört olika typer av konsekvenser under de senaste tolv månaderna, uppdelat på om man har blivit mobbad i någon utsträckning eller inte de senaste tolv månaderna. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 4C i tabellsamlingen på Brås webbplats.



Bland flickor som uppger att de har blivit mobbade under de senaste tolv månaderna är det 72,2 procent som uppger att de medvetet har undvikit vissa personer på grund av rädsla för att utsättas för brott. Det kan jämföras med 43,9 procent bland flickor som inte utsatts för mobbning de senaste tolv månaderna. Likaså är det en betydligt större andel bland flickor som mobbats som uppger att de har undvikit vissa platser, jämfört med bland flickor som inte har mobbats, 68,6 respektive 42,6 procent. Nästan hälften (46,9 %) av de flickor som uppger att de har mobbats under de senaste tolv månaderna uppger att de har stannat hemma kvällstid fast de velat gå ut, på grund av rädsla för att utsättas för brott. Motsvarande andel bland flickor som inte har mobbats är 23,8 procent. Slutligen har 32,6 procent av de flickor som har mobbats stannat hemma en hel dag från skolan på grund av

rädsla för brott, medan motsvarande andel bland flickor som inte har mobbats är 10,1 procent.

Figur 4.6. Andelen (%) flickor i årskurs 9 som uppger att oro för brott har medfört olika typer av konsekvenser under de senaste tolv månaderna, uppdelat på om man har blivit mobbad i någon utsträckning eller inte under de senaste tolv månaderna. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 4C i tabellsamlingen på Brås webbplats.



5. Delaktighet i brott och andra riskbeteenden

I det här kapitlet redovisas självdeklarerad delaktighet i stöldbrott, våld, skadegörelse samt narkotikabrott. Dessutom inkluderas ett antal andra brottstyper, till exempel om man kört bil eller motorcykel utan körkortstillstånd, använt ett förfalskat id-kort eller någon annans id-kort, gjort inbrott, eller delat filer illegalt. Eftersom det är sannolikt att ungdomar även begår många andra typer av brott, gör den här undersökningen inte anspråk på att mäta den totala ungdomsbrottsligheten.

Utöver detta ställs det även frågor om ifall eleven har skolkat, druckit sig berusad eller sniffat (exempelvis lim). Att studera det är relevant eftersom det finns mycket forskning som visar att dessa beteenden är förknippade med en högre risk att begå brott (se till exempel Brå 2011, Brå 2013 och Brå 2021). Det innebär dock inte ett orsakssamband där brukandet av alkohol leder till brottslighet; av de unga som dricker alkohol är det långt ifrån alla som också begår brott. Däremot kan användningen av alkohol och droger samverka med normbrytande beteende, eftersom en möjlighet är att dessa beteenden delvis beror på samma underliggande orsaker (Socialstyrelsen 2020).

I kapitlet redovisas först den sammantagna delaktigheten i brott bland eleverna. Därefter följer en mer detaljerad redovisning av delaktighet i respektive brottstyp, uppdelat på kön i den mån det är möjligt.

För djupare analyser av ungdomsbrottslighetens utveckling över längre tid hänvisas till exempelvis antologin Den svenska ungdomsbrottsligheten (Estrada m.fl. 2022), Brås tidigare publikationer av Skolundersökningen om brott (se till exempel Brå 2013) samt Brås rapport om brottsutvecklingen i Sverige (Brå 2017).

Samtliga resultat som presenteras i figurer i det här kapitlet återfinns även för samtliga elever och särredovisade för kön där så är möjligt i tabell 5A–5H i tabellsamlingen på Brås webbplats (www.bra.se/sub).

Sammantagen delaktighet i brott

Totalt sett uppger 51,3 procent av eleverna i årskurs 9 att de begått någon form av våldsbrott, stöldbrott, skadegörelse eller narkotikabrott under de senaste tolv månaderna (tabell 5.1). Stöldbrott är den typ av brott som störst andel elever har begått 2023 (42,0 %), följt av våldsbrott (21,2 %), skadegörelse (18,9 %) och narkotikabrott (6,7 %).

Pojkar och flickor uppger i lika stor utsträckning att de har varit delaktiga i brott (51,3 respektive 51,2 %, se tabell 5.1). Det skiljer sig från tidigare år då det var vanligare att pojkar uppgav delaktighet i brott än flickor. Uppdelat på brottstyper framkommer dock en viss könsskillnad, där pojkar i något högre utsträckning uppger delaktighet i olika typer av brott. Undantagen är stöldbrott, där det är något vanligare att flickor uppger delaktighet, och narkotikabrott där andelen pojkar och flickor är ungefär lika stor.⁶⁸

Tabell 5.1. Andel (%) elever i årskurs 9 som uppger att de begått olika typer brott under de senaste tolv månaderna, uppdelat på pojkar och flickor och typ av brott. Resultat från SUB 2015–2023.

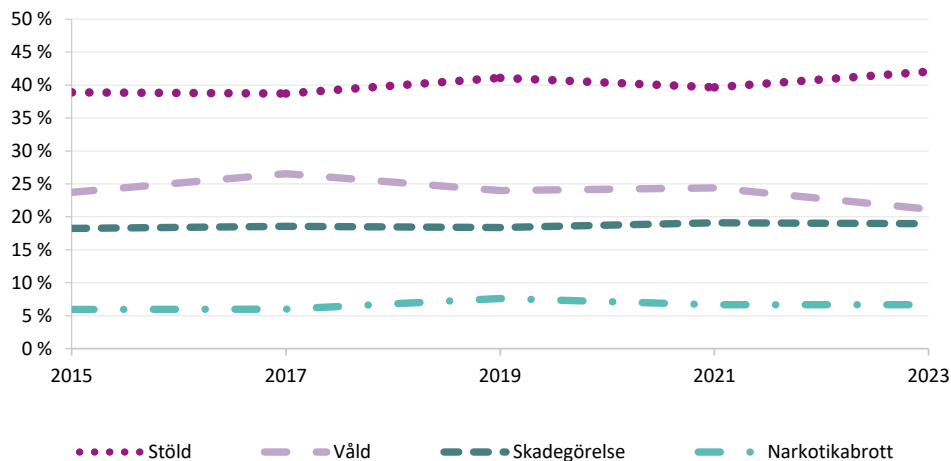
	Andel				
	2015	2017	2019	2021	2023
Delaktiga i något brott	50,6	50,8	51,7	50,2	51,3
Pojkar	53,6	53,5	54,1	50,8	51,3
Flickor	47,2	47,2	48,7	48,5	51,2
Stöld	38,9	38,7	41,1	39,6	42,0
Pojkar	39,9	39,9	42,3	38,4	41,1
Flickor	37,5	36,8	39,2	40,1	42,9
Våld	23,7	26,6	24,0	24,4	21,2
Pojkar	27,7	30,9	27,6	26,5	22,6
Flickor	19,0	21,3	20,4	21,2	19,7
Skadegörelse	18,3	18,6	18,4	19,1	18,9
Pojkar	21,4	22,5	22,2	21,8	22,0
Flickor	14,4	13,3	14,2	15,6	15,5
Narkotikabrott	6,0	6,0	7,6	6,7	6,7
Pojkar	6,6	7,1	9,0	5,9	6,6
Flickor	4,6	4,4	6,0	6,8	6,3

I totalen inkluderas även de elever som uppgett annan könstillhörighet.

⁶⁸ Se även tabell 5A i tabellsamlingen på Brås webbplats.

Andelen elever som uppger att de har begått något brott är på ungefär samma nivå som tidigare år (tabell 5.1). Utvecklingen är också likartad för de flesta brottstyper. Det går däremot att utträna en viss minskning i delaktighet i våldsbrott och en viss ökning i stöldbrott över tid (figur 5.1).

Figur 5.1. Andel (%) elever i årskurs 9 som uppger att de begått olika typer av brott under de senaste tolv månaderna enligt SUB 2015–2023. Se även tabell 5A i tabellsamlingen på Brås webbplats.



Definitionen av respektive brottstyp och dess utveckling bland pojkar och flickor sedan 2015 finns i avsnitten för respektive brottstyp.

Delaktighet i brott i relation till olika bakgrundsfaktorer

Som tidigare nämnts är det totalt sett lika vanligt att pojkar och flickor uppger att de har varit delaktiga i brott (51,3 respektive 51,2 %, se figur 5.2).

Sett till den totala delaktigheten i brott är det vanligare att ha uppgett det bland svenskfödda med minst en svenskfödd förälder (53,2 %), jämfört med svenskfödda med utrikesfödda föräldrar (48,0 %) samt utrikesfödda (42,5 %). För grövre våldsbrott, grövre stöld och narkotikabrott är det dock vanligare att ha uppgett delaktighet bland utrikesfödda elever och svenskfödda elever med utrikesfödda föräldrar.⁶⁹

Delaktighet i brott är betydligt vanligare bland de elever vars föräldrar är skilda, jämfört med de elever vars föräldrar fortfarande är tillsammans.

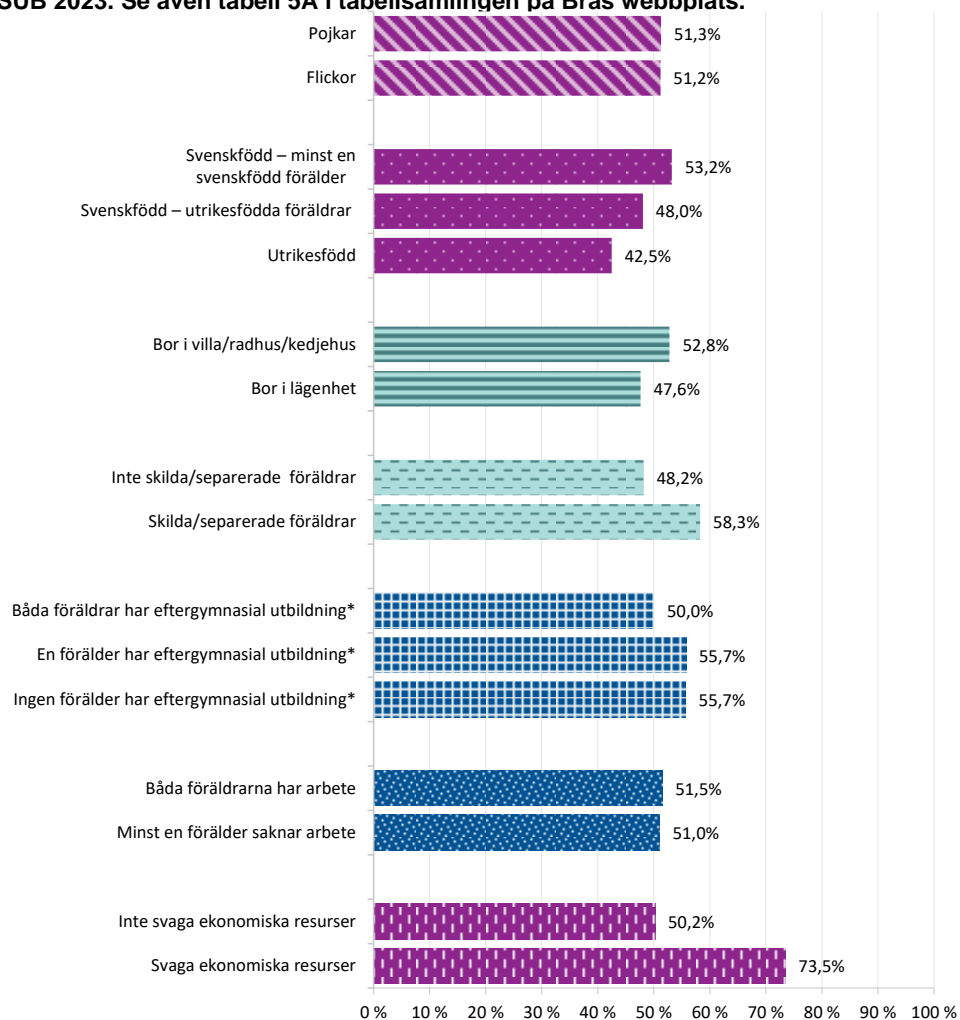
⁶⁹ Se tabell 5A i tabellsamlingen på Brås webbplats.

Framför allt är delaktigheten dock högre bland elever vars familj har svaga ekonomiska resurser, jämfört med elever vars familj inte har svaga ekonomiska resurser (73,5 respektive 50,2 %). Delaktigheten är också något högre bland elever med föräldrar som saknar eftergymnasial utbildning.

Bland de elever som bor i villa, radhus eller kedjehus är det en högre delaktighet i brott sammantaget, jämfört med elever som bor i lägenhet. Vid en separat analys för de olika brottstyperna syns framför allt en högre delaktighet i stöldbrott och skadegörelsebrott medan elever som bor i lägenhet däremot uppger en något högre delaktighet i grövre stöldbrott och narkotikabrott.⁷⁰

⁷⁰ Se tabell 5A i tabellsamlingen på Brås webbplats.

Figur 5.2. Andel (%) elever i årskurs 9 som uppger att de begått olika typer av brott under de senaste tolv månaderna, uppdelat på olika bakgrundsfaktorer. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 5A i tabellsamlingen på Brås webbplats.



*Universitets- eller högskoleutbildning

Stöld

Delaktighet i stöldbrott undersöks med hjälp av 15 frågor (se figur 5.3. De berör exempelvis om eleven har snattat⁷¹, stulit från skolan, stulit en cykel eller bil, lurat till sig pengar eller köpt eller sålt en vara som var stulen. Samtliga frågor avser de senaste tolv månaderna och svarsalternativen är:

Ingen gång

1–2 gånger

3–5 gånger

6–10 gånger

11–20 gånger

Mer än 20 gånger.⁷²

Totalt uppger 42,0 procent av eleverna 2023 att de har begått någon form av stöld, 41,1 procent bland pojkar och 42,9 procent bland flickor.⁷³

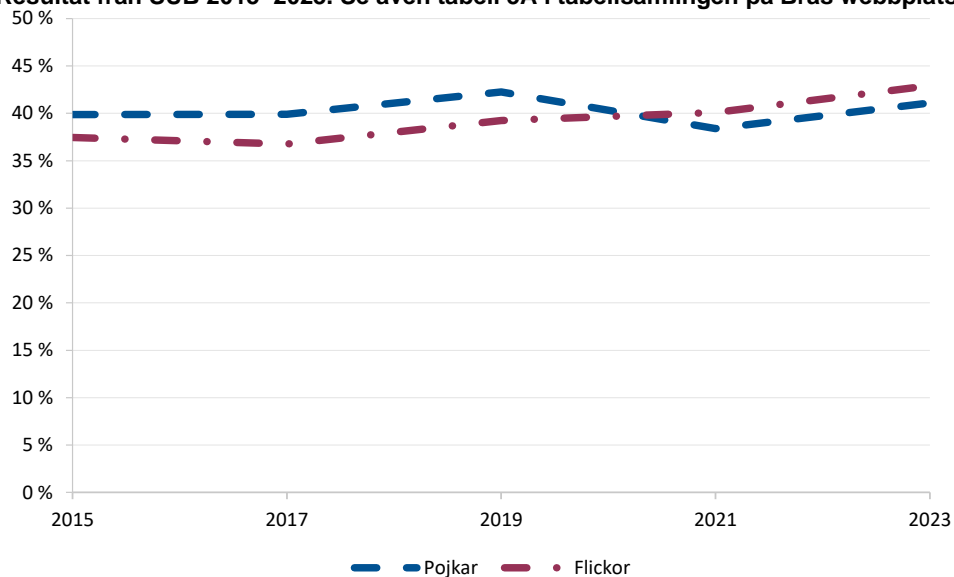
Sedan 2015 har andelen pojkar som uppgett delaktighet i stöldbrott varierat, utan någon tydlig trend (omkring 38–42 %), medan andelen flickor har ökat över tid (från 37,5 % 2015 till 42,9 % 2023, se figur 5.5). Stöldbrott är den enda typ av brott som eleverna tillfrågas om där det är en större andel flickor än pojkar som uppger delaktighet.

⁷¹ Snatteri benämns numera som ringa stöld i brottsbalken (8 kap 2 § Brb). Det är i talspråk dock ett enklare och mer vedertaget begrepp, därav att det används i enkäten.

⁷² Uppgifter om antal gånger redovisas i tabell 5B i tabellsamlingen på Brås webbplats. De tre svarsalternativen med högst antal gånger har dock slagits ihop till ett svarsalternativ (6 gånger eller fler).

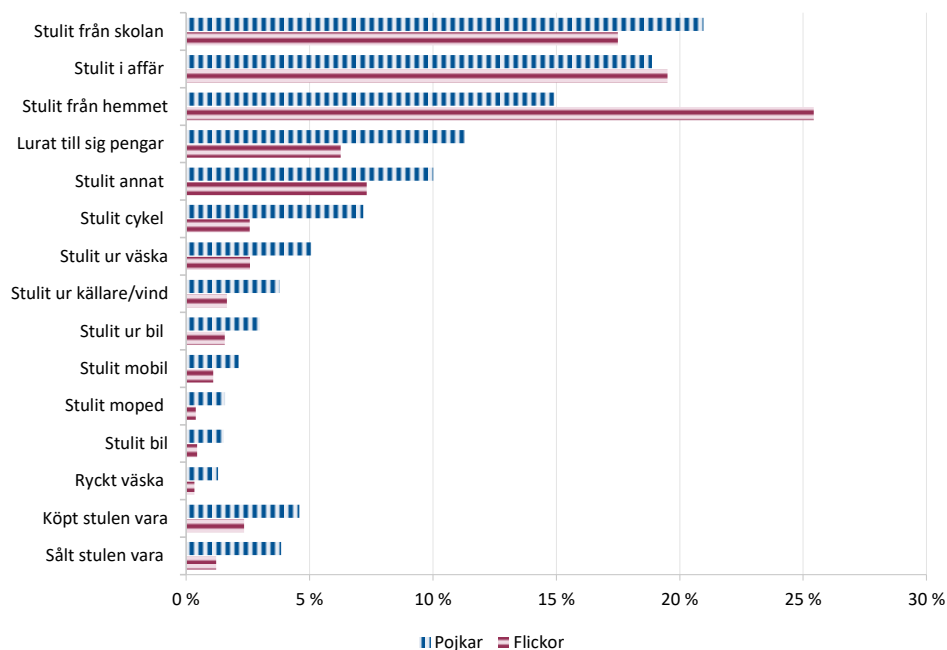
⁷³ Se tabell 5A i tabellsamlingen på Brås webbplats.

Figur 5.3. Andel (%) elever som uppger att de har begått stöldbrott (inklusive häleri och bedrägeri) under de senaste tolv månaderna, uppdelat på pojkar och flickor. Resultat från SUB 2015–2023. Se även tabell 5A i tabellsamlingen på Brås webbplats.



Den vanligaste formen av stöld bland pojkar är stöld från skolan (21,0 %), följt av stöld i affär (18,9 %) och stöld från hemmet (14,9 %). Vanligast bland flickor är stöld från hemmet (25,4 %), följt av stöld i affär (19,5 %) och stöld från skolan (17,5 %). I enkäten framgår inte vad eleverna stulit.

Figur 5.4. Andel (%) elever i årskurs 9 som uppger att de har begått stöldbrott (inklusive häleri och bedrägeri) under de senaste tolv månaderna, uppdelat på pojkar och flickor och typ av stöldbrott. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 5B i tabellsamlingen på Brås webbplats.



En mindre andel elever uppger att de har begått någon form av grövre stöld: 4,1 procent bland pojkar och 1,8 procent bland flickor. Det innefattar stöld av moped eller motorcykel, stöld av bil samt stöld ur bil. Mellan 2015 och 2019 ökade andelen pojkar som begått någon form av grövre stöld (från 2,9 till 4,2 %) men har därefter legat omkring 4 procent. Flickor som begått någon form av grövre stöld minskade mellan 2017 och 2021 från 1,9 procent till 1,3 procent men har nu ökat till 1,8 procent vilket är samma nivå som 2015.⁷⁴

De pojkar och flickor som uppger att de begått något stöldbrott har oftast gjort det 1–2 gånger.⁷⁵ Näst vanligast för de flesta olika stöldbrotten är att ha begått det 3–5 gånger och därefter 6 gånger eller fler. När det gäller snatteri från en affär är det dock en större andel bland både pojkar och

⁷⁴ Se tabell 5A i tabellsamlingen på Brås webbplats.

⁷⁵ Se tabell 5B i tabellsamlingen på Brås webbplats.

flickor som uppger att de gjort det 6 gånger eller fler, jämfört med gruppen som gjort det 3–5 gånger.

Våld

Delaktighet i våldsbrott⁷⁶ beskrivs utifrån följande 5 frågor:

Hur många gånger har du gjort följande saker under de senaste 12 månaderna?

Hotat någon med våld eller vapen för att få pengar eller andra värdesaker (t.ex. en mobiltelefon).

Med avsikt slagit någon som inte tillhör din familj så att du tror eller vet att han/hon behövde sjukvård.

Med avsikt slagit någon som tillhör din familj så att du tror eller vet att han/hon behövde sjukvård.

Slagit någon så att han/hon fick ont, men inte så att det behövdes sjukvård.

Med avsikt skadat någon med ett vapen (t.ex. en kniv).

Svarsalternativen är:

Ingen gång

1–2 gånger

3–5 gånger

6–10 gånger

11–20 gånger

Mer än 20 gånger.⁷⁷

Totalt uppger 21,2 procent av eleverna 2023 att de har begått något våldsbrott de senaste tolv månaderna. Bland pojkar är motsvarande andel 22,6 procent och bland flickorna 19,7 procent.⁷⁸

Bland pojkar är andelen mindre 2023 än tidigare under mätperioden (då andelen har legat omkring 26–31 %) medan andelen flickor som uppger sig ha begått våldsbrott har legat relativt stabilt under hela mätperioden

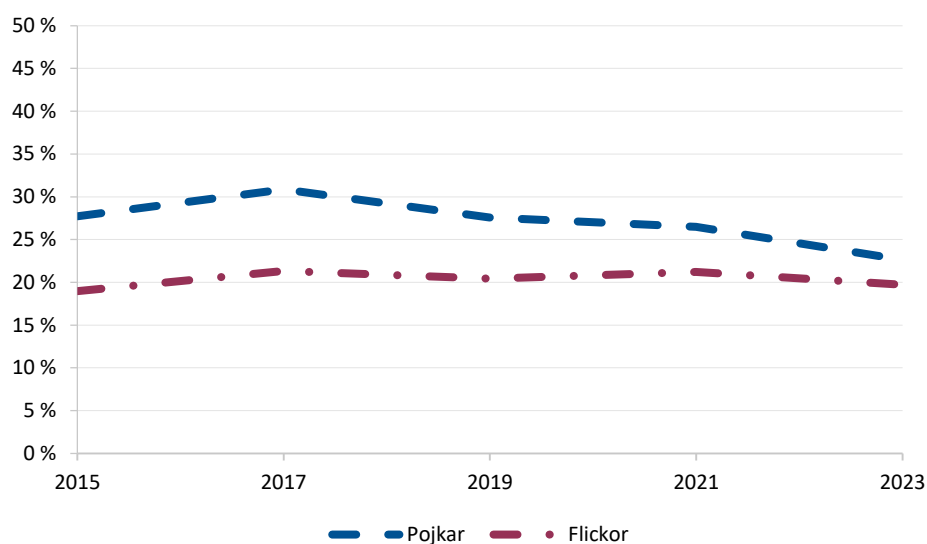
⁷⁶ Kategorin kan även tänkas innefatta handlingar som inte är brottsliga i juridisk mening utan gäller även våld där händelsen inte var med flit, till exempel att man i samband med en fotbollsmatch råkat sparka någon på smalbenet så att det gjorde riktigt ont.

⁷⁷ Uppgifter om antal gånger redovisas i tabell 5B i tabellsamlingen på Brås webbplats. De tre svarsalternativen med högst antal gånger har dock slagits ihop till ett svarsalternativ (6 gånger eller fler).

⁷⁸ Se tabell 5A i tabellsamlingen på Brås webbplats.

(omkring 19–21 %, se figur 5.5). Skillnaderna i andelen pojkar och flickor som är delaktiga i våldsbrott har alltså minskat de senaste tre mätningarna.

Figur 5.5. Andel (%) elever som uppger att de har begått våldsbrott under de senaste tolv månaderna, uppdelat på pojkar och flickor. Resultat från SUB 2015–2023. Se även tabell 5A i tabellsamlingen på Brås webbplats.

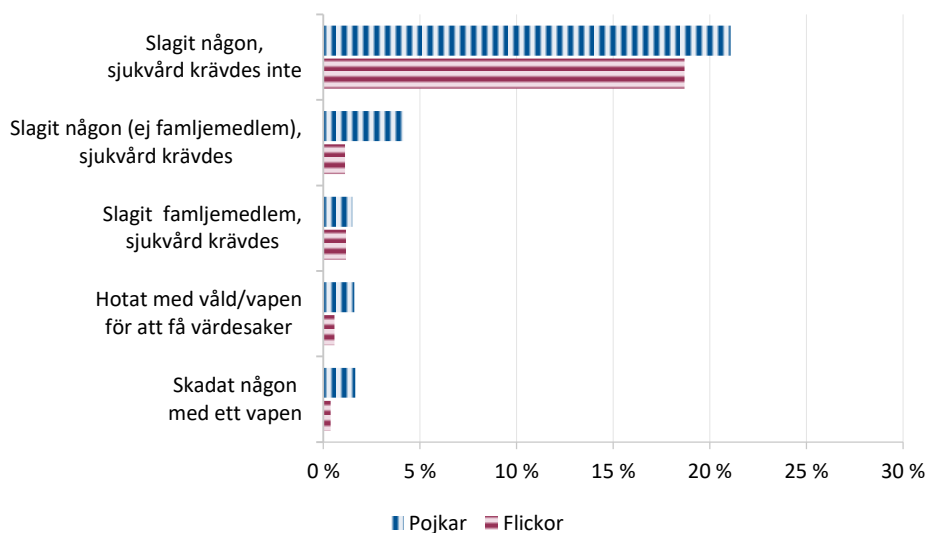


Den vanligaste formen av våldsbrott, bland både pojkar och flickor, är att man slagit någon så att hen fick ont, men inte så att händelsen föranledde behov av sjukvård (figur 5.6). Här inkluderas våld mot såväl familjemedlemmar som andra personer. Det är 21,1 % av pojkarna och 18,7 % av flickorna som uppger att de begått den här typen av handling minst en gång under de senaste tolv månaderna.

Totalt 5,5 procent av pojkarna och 2,3 procent av flickorna uppger att de har begått någon form av grövre våld. Det innefattar våld som har lett till att sjukvård krävts, samt våld som begåtts med något vapen.⁷⁹

⁷⁹ Se tabell 5A i tabellsamlingen på Brås webbplats.

Figur 5.6. Andel (%) elever som uppger att de har begått våldsbrott under de senaste tolv månaderna, uppdelat på pojkar och flickor och typ av våldsbrott. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 5C i tabellsamlingen på Brås webbplats.



Sedan 2015 har andelen som begått grövre våld varierat mellan 4,2 och 5,5 procent bland pojkar. Andelen bland flickor minskade mellan 2015 och 2021 från 3,2 procent till 1,5 procent men ökade sedan igen 2023 till 2,3 procent. Ökningen bland flickor beror framför allt på en ökning av andelen som uppger att de slagit en familjemedlem så att sjukvård har behövts.

För respektive typ av våldsbrott är det vanligast att ha begått brottet 1–2 gånger, bland både pojkar och flickor.⁸⁰

Skadegörelse

I kategorin skadegörelse ingår följande fyra frågor:

Hur många gånger har du gjort följande saker under de senaste 12 månaderna?

Med flit förstört något som inte var ditt (t.ex. busskur, gatlykta, fönster, någons cykel eller liknande)?

Klottrat så kallade "tags" eller liknande med tusch eller sprayfärg?

Utan tillstånd gjort en större graffitimålning?

Utan tillåtelse tänt eld på något värdefullt (t.ex. en bil, byggnad eller skog)?

⁸⁰ Se tabell 5C i tabellsamlingen på Brås webbplats.

Svarsalternativen är:

Ingen gång

1–2 gånger

3–5 gånger

6–10 gånger

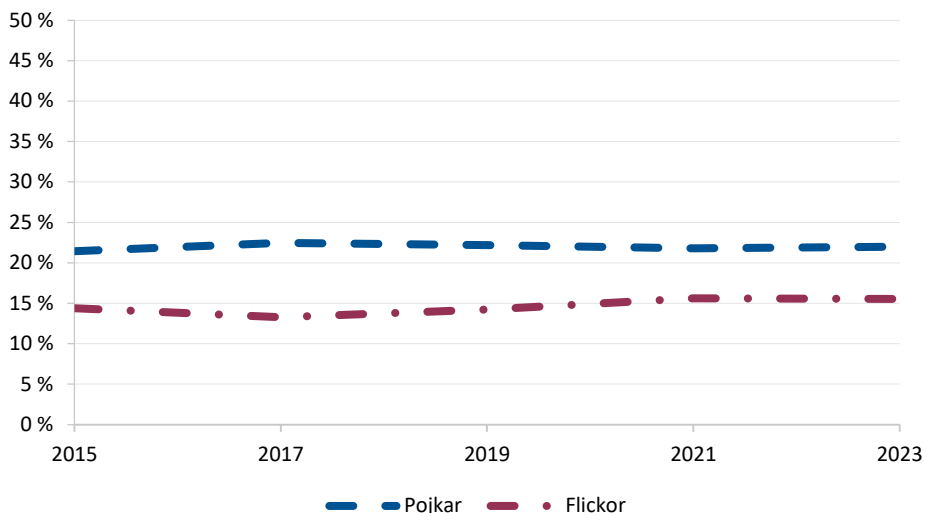
11–20 gånger

Mer än 20 gånger.⁸¹

Det är 18,9 procent av eleverna 2023 som uppger att de har begått skadegörelse vid minst ett tillfälle under de senaste tolv månaderna. Det gäller 22,0 procent av pojkarna och 15,5 procent av flickorna.

Sedan 2015 har andelen pojkar som begått skadegörelse legat på en relativt jämn nivå (omkring 22 %). Bland flickor har andelen varierat något mer, omkring 13–16 procent (figur 5.7).

Figur 5.7. Andel (%) elever i årskurs 9 som uppger att de har begått skadegörelse under de senaste tolv månaderna, uppdelat på pojkar och flickor. Resultat från SUB 2015–2023. Se även tabell 5A i tabellsamlingen på Brås webbplats.

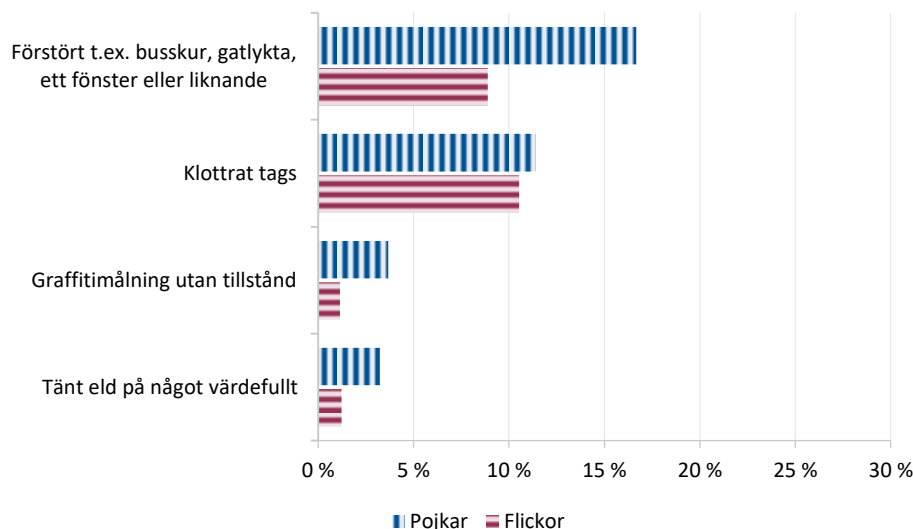


Den vanligaste formen av skadegörelse bland pojkar är att med flit ha förstört egendom (till exempel en busskur, en gatlykta, ett fönster, någons cykel eller liknande), vilket 16,7 procent uppger att de gjort under de

⁸¹ Uppgifter om antal gånger redovisas i tabell 5D i tabellsamlingen på Brås webbplats. De tre svarsalternativen med högst antal gånger har dock slagits ihop till ett svarsalternativ (6 gånger eller fler).

senaste tolv månaderna (figur 5.8). Näst vanligast är att ha klottrat tags (11,4 %). Bland flickor är det vanligast att ha klottrat tags (10,5 %), följt av att med flit ha förstört egendom (8,9 %).

Figur 5.8. Andel (%) elever i årskurs 9 som uppger att de har begått skadegörelse under de senaste tolv månaderna, uppdelat på pojkar och flickor och typ av skadegörelse. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 5D i tabellsamlingen på Brås webbplats.



För respektive typ av skadegörelse är det vanligast att ha begått brottet 1–2 gånger, för både pojkar och flickor. Bland pojkar är det dock en större andel som uppger att de har begått skadegörelsebrott 6 gånger eller fler jämfört med gruppen som gjort det 3–5 gånger, oavsett typ av skadegörelse.⁸²

Narkotikabrott

I kategorin narkotikabrott ingår följande fem frågor⁸³:

Hur många gånger har du gjort följande saker under de senaste 12 månaderna?

Rökt cannabis (t.ex. hasch eller marijuana)?

Provat annan narkotika (t.ex. amfetamin, heroin, ecstasy eller liknande)?

Sålt cannabis (t.ex. hasch eller marijuana)?

⁸² Se tabell 5D i tabellsamlingen på Brås webbplats.

⁸³ Tidigare ställdes även en fråga om eleverna har rökt spice eller andra rökmixar, men den togs bort inför SUB 2023 eftersom den inte bedömdes vara lika aktuell längre.

Sålt annan narkotika?

Svarsalternativen är:

Ingen gång

1–2 gånger

3–5 gånger

6–10 gånger

11–20 gånger

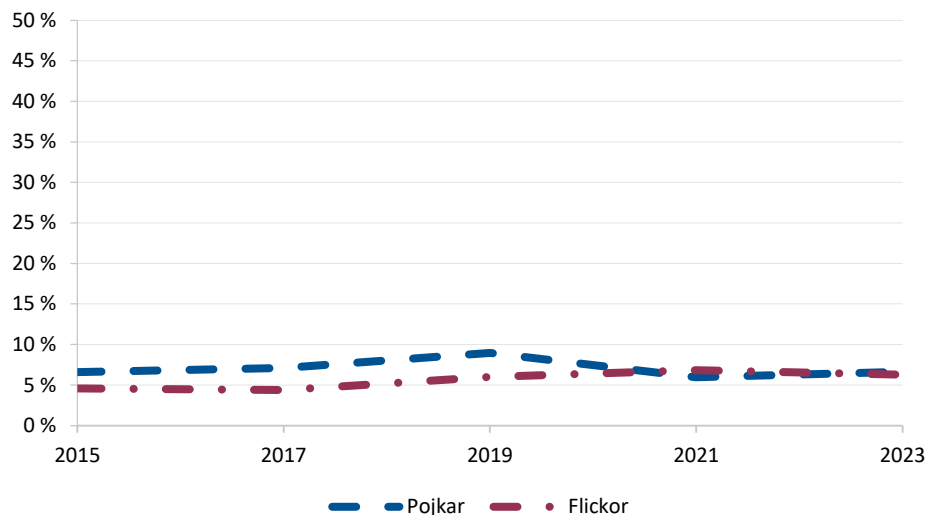
Mer än 20 gånger.⁸⁴

Det är 6,7 procent av eleverna som uppger att de har begått narkotikabrott under de senaste tolv månaderna. Bland pojkar är andelen 6,6 procent och bland flickor är andelen 6,3 procent.

Bland pojkar har andelen som begått narkotikabrott legat omkring 6–7 procent under hela mätperioden förutom en tillfällig ökning till 9,0 procent under 2019 (figur 5.9). Bland flickor ökade andelen som begått narkotikabrott från 4,4 procent 2017 till 6,8 procent 2021 och har sedan minskat något 2023. Andelen har tidigare genomgående varit högre bland pojkar än flickor, men andelarna i de senaste två mätningarna ligger nu på ungefär samma nivå.

⁸⁴ Uppgifter om antal gånger redovisas i tabell 5E i tabellsamlingen på Brås webbplats. De tre svarsalternativen med högst antal gånger har dock slagits ihop till ett svarsalternativ (6 gånger eller fler).

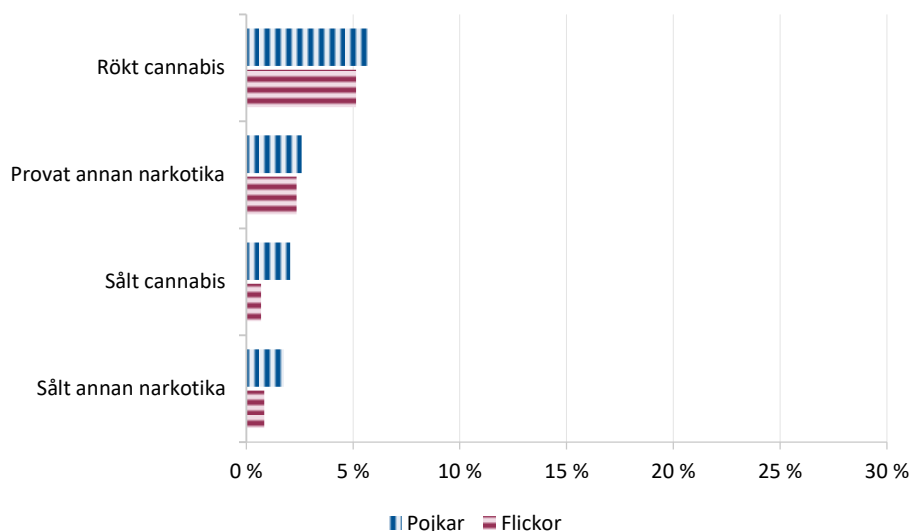
Figur 5.9. Andel (%) elever i årskurs 9 som uppger att de har begått narkotikabrott under de senaste tolv månaderna, uppdelat på pojkar och flickor. Resultat från SUB 2015–2023. Se även tabell 5A i tabellsamlingen på Brås webbplats.



Narkotikabrott består till största delen av elever som uppger att de har provat cannabis, till exempel hasch eller marijuana (5,7 % bland pojkar och 5,1 % bland flickor). Det är en ungefär lika stor andel pojkar och flickor som uppger att de provat någon annan form av narkotika (2,6 respektive 2,4 %, se figur 5.10).

Det är ovanligt att elever uppger att de sålt någon form av narkotika, men andelen är större bland pojkar än bland flickor. Totalt uppger 2,1 procent av pojkarna att de har sålt cannabis och 1,8 procent att de har sålt någon annan narkotika, medan motsvarande siffror bland flickor är 0,7 respektive 0,8 procent.

Figur 5.10. Andel (%) elever i årskurs 9 som begått narkotikabrott under de senaste tolv månaderna, uppdelat på pojkar och flickor och typ av narkotikabrott. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 5E i tabellsamlingen på Brås webbplats.



Bland pojkar är det ungefär lika vanligt att ha provat narkotika 1–2 gånger som 6 gånger eller fler (2,6 % respektive 2,5 %). Tidigare år har det varit vanligast att ha provat narkotika 1–2 gånger. Bland flickor är det dock vanligast att ha provat narkotika endast 1–2 gånger, precis som tidigare år. När det gäller andelen pojkar som uppger att de har sålt någon form av narkotika är den störst bland dem som uppger att de har gjort det 6 gånger eller fler, både när det gäller att ha sålt cannabis eller annan narkotika. För flickor är skillnaderna inte lika framträdande, det är ungefär lika vanligt att ha sålt någon form av narkotika 1–2 gånger som det är att ha sålt 6 gånger eller fler.⁸⁵

Andra brottsliga handlingar

I undersökningen ställs även frågor om vissa andra typer av brottsliga handlingar enligt följande:

Hur många gånger har du gjort följande saker under de senaste 12 månaderna?

Åkt buss, spårvagn, tunnelbana, pendeltåg eller tåg utan att betala ("plankat")?⁸⁶

⁸⁵ Se tabell 5E i tabellsamlingen på Brås webbplats.

⁸⁶ Att plankas är inget specifikt brott i brottsbalken, men kan i vissa fall räknas som ringa bedrägeri (BrB 9 kap, 2 §). I de flesta fall tillämpas dock lagen (1977:67) om tilläggsavgift i kollektiv persontrafik.

Kört bil eller mc utan körkort eller körkortstillstånd?

Brutit dig in i en bostad eller annan byggnad?

Haft med en kniv som vapen när du gått ut?

Laddat ned musik, filmer, spel eller annan programvara genom illegal fildelning?

Skrivit något eller lagt ut bilder/film på internet för att kränka någon?

Svarsalternativen är:

Ingen gång

1–2 gånger

3–5 gånger

6–10 gånger

11–20 gånger

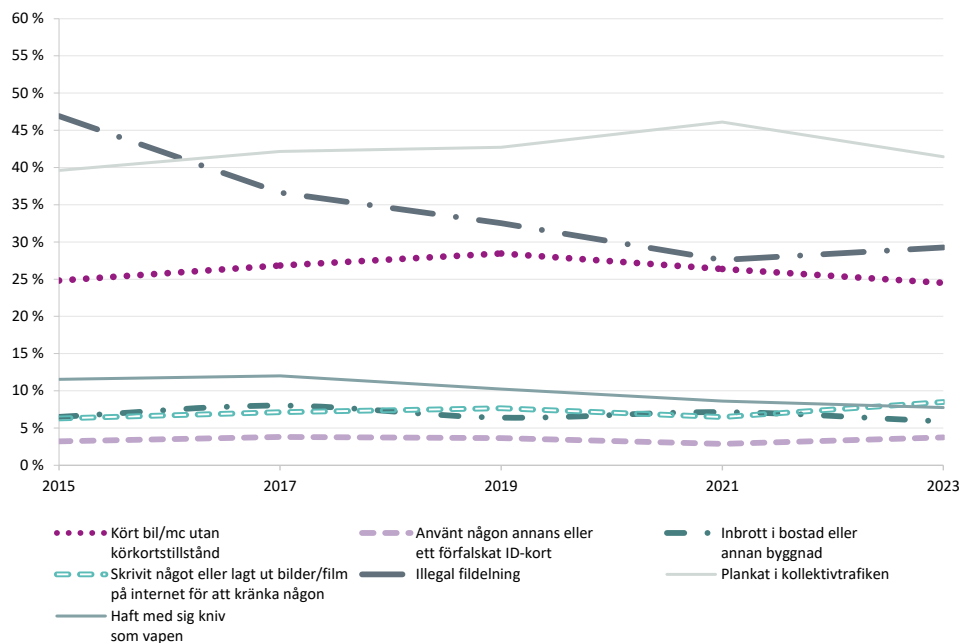
Mer än 20 gånger.⁸⁷

Bland eleverna är det vanligast att ha plankat i kollektivtrafiken (44,4 %) följt av att ha använt illegal fildelning (25,7 %). Svarsmönstren i SUB 2023 är relativt lika bland pojkar och flickor. Bland pojkar är det allra vanligast med plankning i kollektivtrafiken (41,4 %, figur 5.11). Därefter är det vanligast med illegal fildelning (29,3 %), följt av att ha kört bil eller mc utan körkortstillstånd (24,5 %). Här bör noteras att de medverkande eleverna är 15år, vilket innebär att ingen elev i undersökningen har körkort för vare sig personbil eller motorcykel. Det är dock möjligt att elever även tänker på EU-mopeder när de besvarar frågan, eller att de övningskört med någon vuxen utan att inneha körkortstillstånd. Resterande brottstyper är mindre vanliga och det är inga större skillnader i andelen pojkar respektive flickor.

Sedan 2015 är det framför allt den illegala fildelningen som har förändrats bland pojkar (figur 5.11). Andelen har minskat från 46,9 procent (2015) till 29,3 procent (2023). Plankning i kollektivtrafik minskade mellan 2021 och 2023 från 46,1 procent till 41,4 procent.

⁸⁷ Uppgifter om antal gånger redovisas i tabell 5F i tabellsamlingen på Brås webbplats. De tre svarsalternativen med högst antal gånger har dock slagits ihop till ett svarsalternativ (6 gånger eller fler).

Figur 5.11. Andel (%) pojkar i årskurs 9 som uppger att de begått följande brottsliga handlingar minst en gång under de senaste tolv månaderna. Resultat från SUB 2015–2023. Se även tabell 5F i tabellsamlingen på Brås webbplats.

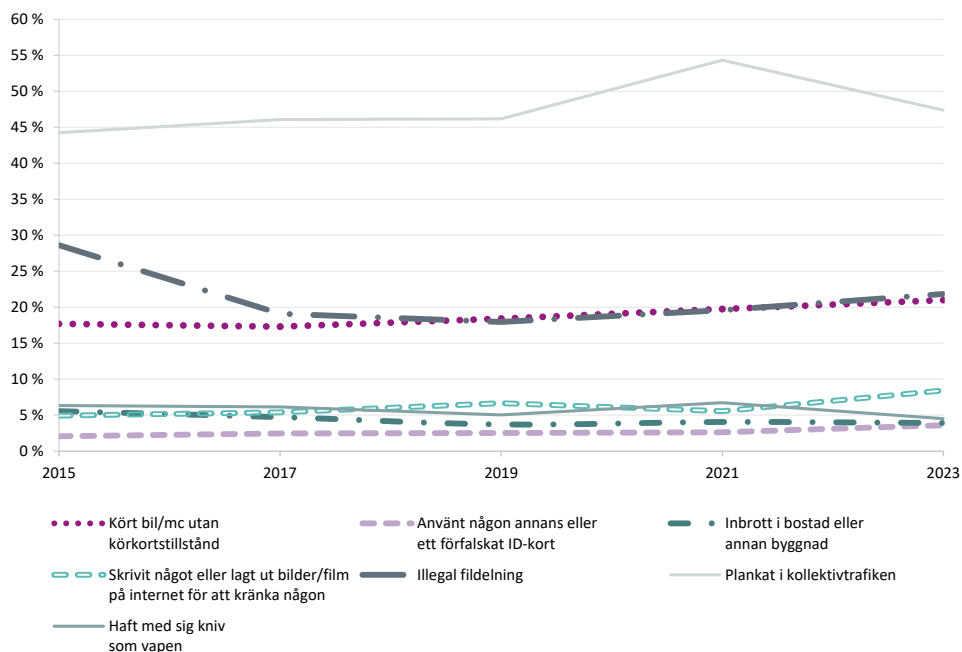


Även bland flickor är det vanligast att ha plankat i kollektivtrafiken och det är en större andel som uppger att de har gjort det än bland pojkar (47,4 %, figur 5.12). Illegal fildelning är näst vanligast (21,8 %), följt av att ha kört bil eller mc utan körkortstillstånd (21,0 %).

Bland flickor är det illegal fildelning som har minskat mest från 2015, från 28,6 procent till 17,9 procent mellan 2015 och 2019 men har därefter ökat något till 21,8 procent 2023.⁸⁸ Andelen som har plankat i kollektivtrafiken har minskat från 54,3 procent 2021 till 47,4 procent 2023.

⁸⁸ Se utvecklingen för resterande brottstyper i tabell 5F tabellsamlingen på Brås webbplats.

Figur 5.12. Andel (%) flickor i årskurs 9 som uppger att de begått följande brottsliga handlingar minst en gång under de senaste tolv månaderna. Resultat från SUB 2015–2023. Se även tabell 5F i tabellsamlingen på Brås webbplats.



Bland både pojkar och flickor är det vanligast att ha utfört handlingarna 1–2 gånger för de flesta brottsliga handlingar. Bland pojkar är det dock vanligare att ha plankat i lokaltrafiken, delat filer illegalt och kört bil eller motorcykel utan körkortstillstånd fler än 6 gånger. Bland flickor är det vanligast att ha utfört en handling fler än 6 gånger enbart när det gäller plankning i lokaltrafiken.

För de flesta brottsliga handlingar som efterfrågas gäller också att det är vanligare att ha utfört handlingen fler än 6 gånger, jämfört med 3–5 gånger. Det bland både pojkar och flickor, men skillnaden är större bland pojkar.⁸⁹

Andra riskbeteenden

I undersökningen ställs också frågor om riskbeteenden, som inte behöver vara brottsliga. Exempelvis kan berusningsdrickande vara ett riskbeteende, och det är förknippat med både utsatthet för brott och delaktighet i brott.

⁸⁹ Se tabell 5F i tabellsamlingen på Brås webbplats.

Detsamma gäller för elever som skolkar (Brå 2013). Frågorna som ingår i det här avsnittet är:

Hur många gånger har du gjort följande saker under de senaste 12 månaderna?

Skolkat från skolan en hel dag

Druckit öl, vin, sprit eller annan alkohol så du känt dig berusad

Använt receptbelagda läkemedel utan läkarordination⁹⁰

Sniffat/boffat (t.ex. lim, spray, gas)⁹¹

Svarsalternativen är:

Ingen gång

1–2 gånger

3–5 gånger

6–10 gånger

11–20 gånger

Mer än 20 gånger.⁹²

Bland eleverna 2023 är det vanligast att ha skolkat en hel dag från skolan de senaste tolv månaderna (35,4 %), följt av att ha druckit sig berusad (29,7 %).⁹³ Mönstren ser liknande ut bland pojkar och flickor.

Bland pojkar är det 30,5 procent som uppger att de har skolkat en hel dag från skolan någon gång under de senaste tolv månaderna (figur 5.13). Det är 23,6 procent av pojkarna som uppger att de har druckit sig berusade och en mindre andel pojkar som uppger att de har sniffat eller boffat (5,1 %) eller använt receptbelagda läkemedel utan ordination (4,5 %).

Andelen pojkar som uppger att de har skolkat en hel dag från skolan 2023 har ökat markant sedan 2021, från 19,6 procent till 30,5 procent, och ligger nu på den högsta nivån under hela mätperioden (figur 5.13). Innan dess har andelen pojkar legat på ungefär samma nivå omkring 20–22 procent sedan 2015. Andelen pojkar som har använt receptbelagda läkemedel utan ordination har varierat mellan åren utan något tydligt mönster. Likaså går

⁹⁰ Att använda receptbelagda mediciner kan dock vara ett brott enligt narkotikabrottslagstiftningen, om det rör läkemedel som är narkotikaklassade, se 8 § Narkotikastrafflagen (1968:64), NSL.

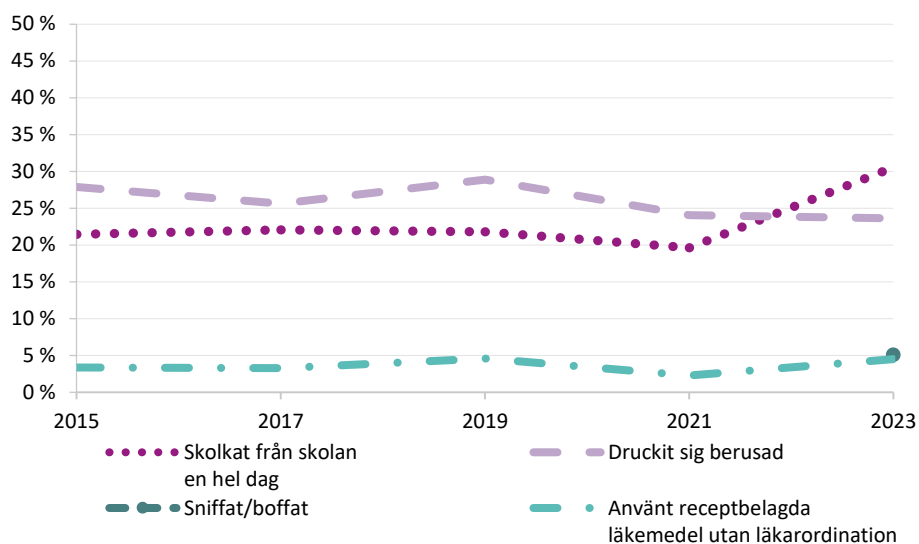
⁹¹ Den här frågan omformulerades i 2023 års undersökning och är därför inte jämförbar med de tidigare årens resultat.

⁹² Uppgifter om antal gånger redovisas tabell 5G i tabellsamlingen på Brås webbplats. De tre svarsalternativen med högst antal gånger har dock slagits ihop till ett svarsalternativ (6 gånger eller fler).

⁹³ Se tabell 5G i tabellsamlingen på Brås webbplats.

det inte att utröna något tydligt mönster mellan åren i andelen pojkar som druckit sig berusade.

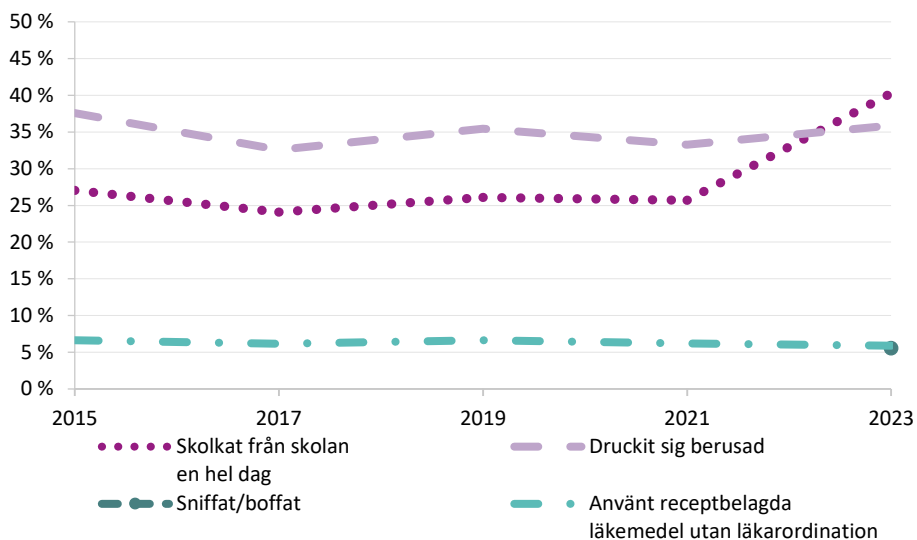
Figur 5.13. Andel (%) pojkar i årskurs 9 som uppger att de begått följande handlingar minst en gång under de senaste tolv månaderna. Resultat från SUB 2015–2023. Se även tabell 5G i tabellsamlingen på Brås webbplats.



Även bland flickor är det vanligast att ha skolkat en hel dag från skolan och andelen är större än bland pojkar (40,3 %, figur 5.14). Det är också en större andel flickor än pojkar som uppger att de har druckit sig berusade någon gång under de senaste tolv månaderna (35,9 %). Det är också något vanligare bland flickor att ha sniffat eller boffat (5,6 %) eller att ha använt receptbelagda läkemedel utan ordination (5,9 %).

Precis som bland pojkar har andelen flickor som uppger att de har skolkat en hel dag från skolan ökat markant sedan 2021, från 25,7 procent till 40,3 procent, och ligger nu på den högsta nivån under hela mätperioden. Innan dess har andelen flickor legat på ungefär samma nivå sedan 2015. Andelen elever som skolkat en hel dag har också alltid legat högre hos flickor än hos pojkar. Andelen flickor som har använt receptbelagda läkemedel utan ordination har legat stabilt omkring 6–7 procent sedan 2015, medan andelen flickor som har druckit sig berusade har varierat något mellan åren utan ett tydligt mönster.

Figur 5.14. Andel (%) flickor i årskurs 9 som uppger att de begått följande handlingar minst en gång under de senaste tolv månaderna. Resultat från SUB 2015–2023. Se även tabell 5G i tabellsamlingen på Brås webbplats.



Bland elever som uppger att de har skolkat, druckit sig berusade, sniffat eller boffat eller använt receptbelagda läkemedel är det oftast vanligast att ha gjort det 1–2 gånger, förutom när det gäller flickor som uppger att de har druckit sig berusade. Där var andelen som uppgav att de har druckit sig berusade 1–2 gånger ungefär lika stor som andelen som hade gjort det 6 gånger eller fler. För samtliga riskbeteenden är det vanligare att man har gjort handlingen 6 gånger eller fler än att man har gjort det 3–5 gånger.⁹⁴

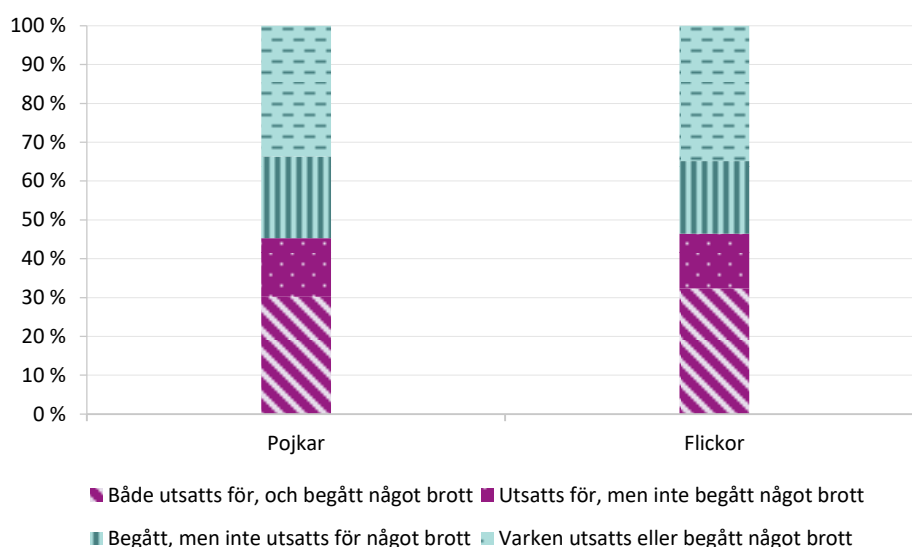
Utsatthet bland elever som begått brott

Utsatthet för brott och delaktighet i brott överlappar till stor del. Bland samtliga elever som deltagit i Skolundersökningen om brott 2023 uppger 30,2 procent av pojkarna och 32,4 procent av flickorna att de både har utsatts för och själva begått något brott (figur 5.15). En något större andel (33,7 % av pojkarna och 34,9 % av flickorna) uppger att de varken har utsatts för eller begått något brott av de brottstyper som undersökningen tar upp. Däremellan finns de som har begått brott men inte utsatts (21,0 % bland pojkarna och 18,7 % bland flickorna), och de som utsatts för brott

⁹⁴ Se tabell 5G i tabellsamlingen på Brås webbplats.

men inte själva begått något (15,1 % bland pojkarna och 14,1 % bland flickorna).

Figur 5.15. Fördelning (%) av elever i årskurs 9 som uppger att de utsatts för brott, respektive varit delaktiga i brott under de senaste tolv månaderna. Uppdelat på pojkar och flickor. Resultat från SUB 2023.



Därmed kan det konstateras att det finns en stor överlappning mellan att begå brott och att utsättas för brott. Det är dock stora skillnader i utsatthet beroende på vilken brottstyp som eleven har begått.

De pojkar som begått narkotikabrott uppger generellt större utsatthet för de flesta brott (tabell 5.4). Exempelvis uppger 20,7 procent av pojkarna som har begått narkotikabrott att de utsatts för sexualbrott och 43,1 procent att de utsatts för stöldbrott. Det kan jämföras med 2,6 respektive 19,3 procent bland pojkar som uppger att de inte har begått något brott. Utsattheten bland de pojkar som begått brott har generellt sett varit hög under samtliga mätningar sedan 2015.

Tabell 5.4. Andelen (%) pojkar i årskurs 9 som utsatts för brott under de senaste tolv månaderna, bland dem som varit delaktiga i brott eller inte under de senaste tolv månaderna. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 5H i tabellsamlingen på Brås webbplats.

	Utsatt för något misshandelsbrott	Utsatt för hot	Utsatt för något sexualbrott	Utsatt för rån	Utsatt för stöldbrott
Inte begått något brott	10,4	5,6	2,6	1,3	19,3

	Utsatt för något misshandelsbrott	Utsatt för hot	Utsatt för något sexualbrott	Utsatt för rån	Utsatt för stöldbrott
Begått minst ett våldsbrott	47,9	18,0	16,0	6,8	33,2
Begått minst en stöld	34,2	17,3	12,8	6,3	35,9
Begått minst en skadegörelse	39,9	18,6	17,6	8,9	38,4
Begått minst ett narkotikabrott	43,1	23,7	20,7	14,8	43,1

Bland flickorna är mönstret detsamma och precis som bland pojkarna är utsattheten för de flesta brott generellt högre bland de som begått narkotikabrott (tabell 5.5). Exempelvis uppger 51,8 procent av dem som begått narkotikabrott att de utsatts för sexualbrott, vilket kan jämföras med 7,9 procent bland de flickor som inte begått något brott. Av de flickor som begått narkotikabrott uppger också 50,8 procent att de utsatts för stöldbrott, jämfört med 18,4 procent bland flickor som inte begått något brott. Likaså är det en större andel, 32,0 procent, bland flickor som har begått narkotikabrott som uppger att de blivit utsatta för hot, jämfört med 6,6 procent bland flickor som inte begått något brott. Utsattheten bland de flickor som begått brott har generellt sett varit hög under samtliga mätningar sedan 2015.

Tabell 5.5. Andelen (%) flickor i årskurs 9 som utsatts för brott under de senaste tolv månaderna, bland dem som varit delaktiga i brott eller inte under de senaste tolv månaderna. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 5H i tabellsamlingen på Brås webbplats.

	Utsatt för något misshandelsbrott	Utsatt för hot	Utsatt för något sexualbrott	Utsatt för rån	Utsatt för stöldbrott
Inte begått något brott	6,7	6,6	7,9	0,1	18,4
Begått minst ett våldsbrott	41,5	26,9	34,5	3,6	40,3
Begått minst en stöld	28,0	19,3	30,2	2,7	33,8
Begått minst en skadegörelse	38,4	21,1	40,7	4,5	42,5

	Utsatt för något misshandelsbrott	Utsatt för hot	Utsatt för något sexualbrott	Utsatt för rån	Utsatt för stöldbrott
Begått minst ett narkotikabrott	39,3	32,0	51,8	5,6	50,8

6. Attityder

I det här kapitlet redovisas elevernas svar på frågor som rör acceptans för olika typer av beteenden. Frågorna i enkäten består av två delar. I den ena delen får eleven ta ställning till vad hen skulle tycka om kompisarna blev fulla, skolkade, stal något i en affär, provade cannabis, stal en moped, slog ner en person som sagt något förolämpande, gjorde en större graffitimålning utan tillstånd eller slagit sönder en fönsterruta med flit. I den andra delen får eleven ta ställning till om kompisarna skulle anse det vara okej att eleven själv gjorde motsvarande handlingar. Eftersom resultaten för de båda delarna är väldigt likartade redovisar det här kapitlet endast den del som rör elevens acceptans för om kompisarna begår handlingarna. Resultaten för båda delarna finns däremot i tabellsamlingen på Brås webbplats.

Därefter redovisas hur eleverna ser på polisen genom tre frågor: om de tycker att polisen gör ett bra jobb, om det är viktigt att tala om för polisen om någon vandaliserar skolan, samt om det går att lita på att man blir rättvist behandlad av polisen om man blir oskyldigt misstänkt för ett brott.

I SUB 2023 omformulerades svarsalternativen till frågorna vilket gör att resultaten inte är jämförbara med tidigare år.⁹⁵ Läs mer om det i den tekniska rapporten (Brå 2024a).

Resultaten redovisas uppdelat på kön, i den mån det är möjligt.

Samtliga resultat som presenteras i figurer i det här kapitlet återfinns även för samtliga personer och särredovisade för kön där så är möjligt i tabell 6A-6C i tabellsamlingen på Brås webbplats (www.bra.se/sub).

Attityder till vänners beteende

För att studera attityder får eleverna följande fråga, med tillhörande alternativ:

Vad skulle du tycka om dina kompisar...

... drack sig fulla?

... skolkade ett par dagar?

⁹⁵ Svarsalternativen var tidigare: Helt okej, ganska okej, tveksam, knappast okej, inte okej och inte aktuellt/vet inte.

- ... stal något i en affär?
- ... provade cannabis (t.ex. hasch eller marijuana)?
- ... stal en moped?⁹⁶
- ... slog ner en person som sa något förolämpande?
- ... gjorde en större graffitimålning utan tillstånd?
- ... slog sönder en fönsterruta med flit?⁹⁷

Svarsalternativen är:

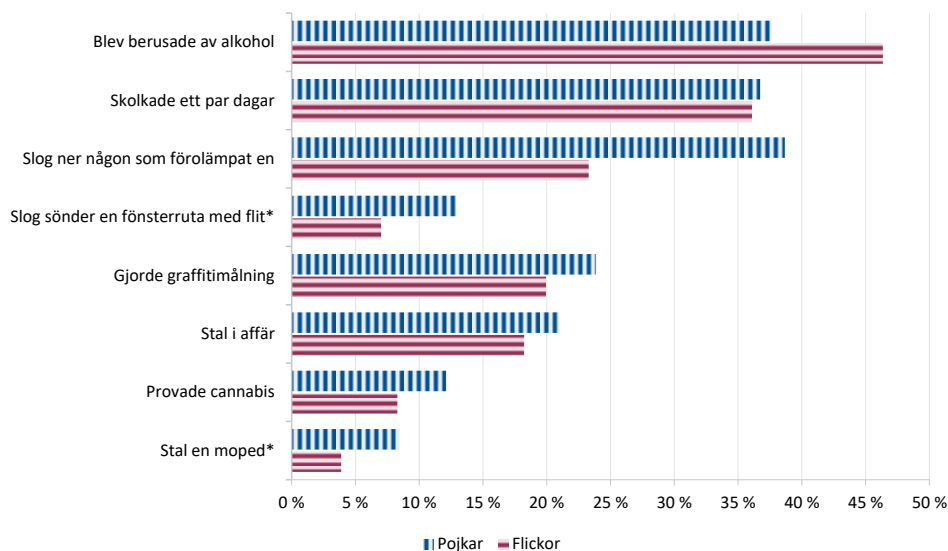
- Helt okej
- Ganska okej
- Inte så okej
- Inte alls okej.

Överlag är det stora skillnader i attityder mellan pojkar och flickor, där andelen som anser att någon av de efterfrågade handlingarna är okej oftast är större bland pojkar. Den största könsskillnaden återfinns bland dem som uppger att de skulle anse att det var helt okej eller ganska okej om deras kompis slog ner någon som sa något förolämpande, vilket 38,7 procent av pojkarna och 23,3 procent av flickorna uppgav (figur 6.1). Den minsta könsskillnaden återfinns bland dem som uppger att de skulle anse att det var helt okej eller ganska okej om deras kompisar skolkade ett par dagar, 36,7 procent bland pojkar och 36,1 procent bland flickor. Den enda handlingen där det är en större andel flickor än pojkar som anser det vara helt okej eller ganska okej är om kompisarna skulle dricka sig berusade (46,3 % bland flickorna och 37,6 % bland pojkarna).

⁹⁶ Ny fråga som infördes 2023.

⁹⁷ Ny fråga som infördes 2023.

Figur 6.1. Andel (%) elever i årskurs 9 som uppger att det vore helt okej eller ganska okej om deras vänner begick vissa handlingar, uppdelat på pojkar och flickor samt typ av handling. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 6A i tabellsamlingen på Brås webbplats.



*Ny fråga som infördes i SUB 2023.

Attityder till polisen

Eleven får ta ställning till tre påståenden som rör polisen:

Hur väl stämmer följande påståenden enligt dig?

Det är viktigt att tala om för polisen om någon vandaliserar skolan

På det hela taget gör polisen ett bra jobb

Jag litar på att jag skulle få en rättvis behandling av polisen om jag blev misstänkt för ett brott som jag inte har begått

Svarsalternativen är:

Stämmer helt

Stämmer ganska bra

Stämmer ganska dåligt

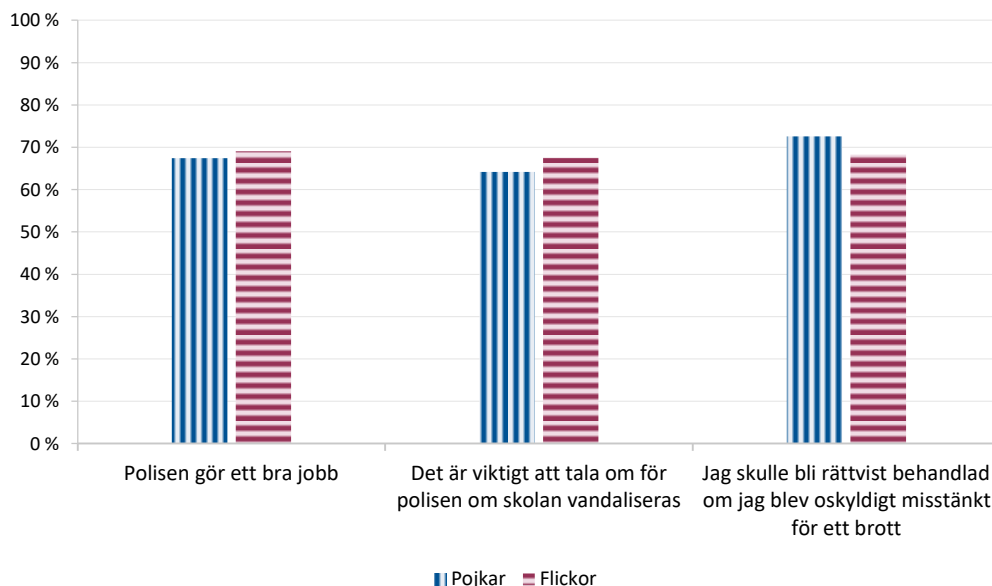
Stämmer inte alls

Inte aktuellt.

Svarsalternativen gjordes om inför Skolundersökningen om brott 2023 och därför är inte resultaten jämförbara med tidigare mätningar.⁹⁸

Den största andelen av pojkarna och flickorna instämmer (stämmer helt eller stämmer ganska bra) i påståendet att polisen gör ett bra jobb. Det är dock en något högre andel flickor än pojkar som uppger det, 69,1 respektive 67,4 procent (figur 6.2). Andelen flickor som instämmer är också högre än andelen pojkar när det gäller påståendet att det är viktigt att tala om för polisen om skolan vandaliseras (67,5 respektive 64,2 %). Däremot är det större andel pojkar än flickor som instämmer i att de skulle bli rättvist behandlade av polisen om de blir misstänkta för ett brott som de inte har begått (72,6 respektive 68,2 %).

Figur 6.2. Andelen (%) elever i årskurs 9 som instämmer i respektive påstående om polisen (stämmer helt/ganska bra), uppdelat på pojkar och flickor. Resultat från SUB 2023. Se även tabell 6C i tabellsamlingen på Brås webbplats.



⁹⁸ Svarsalternativen var tidigare: Stämmer helt, stämmer ganska bra, varken stämmer eller inte stämmer, stämmer ganska dåligt och stämmer inte alls.

Referenser

Brottsförebyggande rådet, Brå (2011). Strategiska brott bland unga på 00-talet. Rapport 2011:21. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2013). Brott bland ungdomar i årskurs nio. Rapport 2013:3. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2017). Brottutvecklingen i Sverige fram till år 2015. Rapport 2017:5. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2020). Skolundersökningen om brott 2019. Rapport 2020:11. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2021). Strategiska brott bland ungdomar på 2010-talet och faktorer av betydelse för att lämna ett kriminellt liv. Rapport 2021:5. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2022). Skolundersökningen om brott 2021. Rapport 2022:5. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2023a). Skolfaktorers betydelse för elevers utsatthet för hot och våld i skolmiljö. Kortanalys 1/2023. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2023b). Polisanmälda brott mot barn 7–15 år. Rapport 2023:8. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2024a). Skolundersökningen om brott 2023. Teknisk rapport. Rapport 2024:11. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2024b). Brås statistiska undersökningar om brott. Ett metodstöd för tolkning av resultat. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Brottsförebyggande rådet, Brå (2024c). Grovt våld i skolan. Rapport: 2024:3. Stockholm: Brottsförebyggande rådet.

Daikeler, J., Bosnjak, M., och Lozar Manfreda, K. (2020). Web Versus Other Survey Modes: An Updated and Extended Meta-Analysis Comparing

Response Rates. *Journal of Survey Statistics and Methodology*, 8(3), 513-539.

Estrada, F., Flyghed, J., och Nilsson, A. (Red.). (2022). *Den svenska ungdomsbrottsligheten (femte upplagan)*. Lund: Studentlitteratur.

Friends (2023). *Friendsrapporten 2023*. Stockholm: Friends.

Junger-Tas, J., Terlouw, G. J. och Klein, M. W., red. (1994). *Delinquent Behavior Among Young People in the Western World*. Amsterdam: Kugler.

Mediemyndigheten (2023). *Ungar & medier 2023*. Stockholm: Statens medieråd.

Ring, J. (1999). *Hem och skola, kamrater och brott*. Akademisk avhandling. Stockholm: Kriminologiska institutionen. Stockholms universitet.

Socialstyrelsen (2020). *Bedöma risk och behov för barn och unga som begår brott eller har annat normbrytande beteende*. Stockholm: Socialstyrelsen.

Ungdomsbrottslighetens omfattning och utveckling är en återkommande fråga i samhällsdebatten. Det är välkänt att många ungdomsbrott begås utan att de upptäcks och polisanmäls, och att många ungdomar utsätts för brott som aldrig polisanmäls.

Skolundersökningen om brott beskriver utsatthet för brott samt delaktighet i brott bland elever i årskurs 9. Syftet med undersökningen är att få bättre kunskap om hur vanligt det är att ungdomar utsätts för vissa typer av brott, själva deltar i brott eller andra riskbeteenden. Sverige utgör ett av få europeiska länder som har möjlighet att beskriva detta på annat sätt än enbart genom kriminalstatistik.

Rapporten vänder sig till anställda inom rättsväsendet och socialtjänsten, samt till andra personer som intresserar sig för ungdomsfrågor.



Brottsförebyggande rådet/National Council for Crime Prevention

Box 1386/Tegnérgatan 23, SE-111 93 STOCKHOLM
Tel +46 (0) 8 527 58 400, registrator@bra.se, www.bra.se

urn:nbn:se:bra-1208